

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI

33 NUMARALI EDİRNE ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN (H.1058-1059 /
M. 1648 -1649) DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Sevnur ÇEVİK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gülser YARDIM

Nevşehir
Ağustos-2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Sevnur ÇEVİK

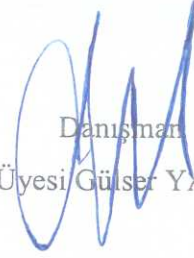
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“33 NUMARALI EDİRNE ŞER‘İYYE SİCİLİ’NİN (H. 1058-1059 / M. 1648-1649) DEĞERLENDİRİLMESİ” adlı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Sevnur ÇEVİK

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gülser YARDIM

Tarih Ana Bilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

KABUL VE ONAY

Dr. Öğr. Üyesi Gülser YARDIM danışmanlığında Sevnur ÇEVİK tarafından hazırlanan “33 NUMARALI EDİRNE ŞER‘İYYE SİCİLİ’NİN (H. 1058-1059 / M. 1648 -1649) DEĞERLENDİRİLMESİ” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

20.08/2019

JÜRİ

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Gülser YARDIM

Üye : Doç. Dr. Ayhan AKU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Duygu KAR

İMZA

(Handwritten signatures of the jury members)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu’nun 21./08/2019 tarih ve 2019.33.763 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

(Handwritten signature of Doç. Dr. Vedat Aktepe)
Doç. Dr. Vedat AKTEPE
Müdür

ÖNSÖZ

Şer'iyye Sicilleri, Osmanlı Devleti Tarihi'ni doğrudan inceleyebilme imkanı sunan yazılı ana kaynaklardır. Siciller, İstanbul veya Ankara gibi arşivlerde ya da muhtelif şehirlerin üniversitelerinde, belediye veyahut kütüphanelerinde araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır. Tarihimize ait bulunan bu kültür envanterleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde hem Türk Tarihi hem de Osmanlı Devleti Tarihi için karanlıkta kalan bir çok mesele gün yüzüne çıkacaktır. Bu nedenle arşiv kaynaklarından biri olan Şer'iyye Sicilleri'nin ehemmiyeti bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Kezâ bugün kafalarda soru işareti olarak kalan bir çok sorunun cevabı bu şekilde ortaya konulmaktadır. Bu nedenlere göre yapılması gereken şey belgelerin değerlendirilmesi yayınlanmalarıdır. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, imkanlar dahilinde, Osmanlı Tarihi'ne ait bir ana kaynağın değerlendirilip ortaya sunulmasıdır. Çalışılan bu tez 1648- 1649 yıllarına ait Edirne Sicili'ne göre ekonomik ve sosyal hayatı ele almaktadır.

Bu tez çalışmasının hazırlanılmasında, ortaya koyulmasında benden yardımlarını esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülser YARDIM'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam esnasında başta Ayşe Ödemiş ve Zeynep Telli olmak üzere yardım ve desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen arkadaşlarıma, eğitim hayatım boyunca yardımlarını benden esirgemeyen, bana hep destek olan, üzerimde çok emeği olan başta rahmetli dedem Aysefa'ya ve özellikle çalışmalarım konusunda umutlarımı tazeleyen ve sabırla bana hep destek olan sevgili kardeşime, hayatlarını bizlere adayan anneme, babama, anneanneciğime ve gerek dualarıyla gerek yardımlarıyla yanımda olan bütün dostlarıma teşekkürlerimi arz ederim.

Sevnur Çevik

33 NUMARALI EDİRNE ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN (H.1058-1059 / M. 1648 - 1649) DEĞERLENDİRİLMESİ

SEVNUR ÇEVİK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Mayıs 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülser YARDIM

ÖZET

Şer'iyeye Sicilleri Osmanlı Devleti'nin hukuki, idari, mali, sosyal, demografik yapısını inceleme olanağı bulunan birinci elden yazılı kaynaklardır. Defterler ait oldukları şehrin ticari ve ekonomik hayatlarını gözler önüne sermekte ve buldukları şehrin toplumsal özelliklerini yansıtmaktadırlar. Şer'iyeye Sicilleri ait oldukları şehirlerin idari teşkilat yapısının belirlenmesinde de büyük önem taşımaktadırlar. Ayrıca Şer'iyeye Sicillerinde her belgenin kayıt altına alınması, Osmanlı Devleti'nde hukukun nasıl ve ne şekilde işlediğini göstermesi bakımından da önem arz etmektedirler. Bu gibi nedenlerle Şer'iyeye Sicilleri ait oldukları şehirlerin tarihine ışık tutmaları nedeniyle yerel tarih çalışmacıları tarafından da sıklıkla kullanılmaktadırlar.

Osmanlı tarihi ve şehir tarihi araştırmalarında önemli kaynaklar arasında yer alan Şer'iyeye Sicilleri kullanılarak yapılan bu tezin çalışma konusu 33 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili'dir. 33 Numaralı Sicil hicrî 1058- 1059 yıllarını, miladî 1648- 1649 yıllarını kapsamaktadır. Sicil defteri seksen beş varaktan oluşmaktadır. İncelenen defterdeki kayıtlara bakıldığında alacak davaları, borç davaları, miras davaları, vasi tayinleri, nâzır tayinleri, vekil tayinleri, köle azad etme davaları, sulh olma davaları, alım davaları, satım davaları, nafaka davaları, hibe etme davaları, temlik etme davaları, vakıflarla ilgili davalar, reşit olma davası gibi konular bulunmaktadır.

33 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili'nin (H. 1058-1059 /M. 1648-1649) Değerlendirilmesi isimli tez çalışmasında önce Edirne'nin tarihi ve Şer'iyeye Sicilleri hakkında bilgiler verilmektedir. Daha sonra ise sicilde yer alan belgelerin konularına göre tasnifi yapılmakta ve defterde geçen belgelerin anlaşılabilir şekilde özetleri yazılmaktadır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ise elde edilen bilgiler değerlendirilmekte ve miladî 1648 ve 1649 yılları arasındaki zaman dilimi içinde Edirne'deki sosyal hayat ve ekonomik durum ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Buradan hareketle elde edilen bütün bu bilgiler Edirne'nin sosyal ve ekonomik tarihine katkı sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Edirne, Hukuki, Sosyal, Ekonomik, Şer'iyeye Sicilleri

**ANALYSIS OF EDİRNE SHARI'A REGISTER NUMBERED 33 DATED
(1058- 1059 / A.D. 1648- 1649)**

Sevnur ÇEVİK

**Nevşehir Hacı Bektaş University, Institute of Social Sciences
History, M.A., May 2019**

Supervisor: Dr.Instructor Gülser YARDIM

ABSTRACT

Shariah Registers are the first- hand written sources that have the opportunity to examine the legal, administrative, financial and sociological structure of the Ottoman Empire. The notebooks also reveal the commercial and economic lives of the city, and reflect the social characteristics of the cities. In addition, many branches of law, such as family law, personal law, are used in Sharia Register. This shows how and how the law works. Sharia Registers are of great importance in determining the administrative organization structure of the cities in which they are located. They are frequently used by local history workers as they shed light on the history of the cities.

The subject of this theses is Edirne Sharia Registry No 33. The registry covers 1058-1059, miladî 1648- 1649 years. The notebook consists of eighty- five sheets. The notebook, which is examined, consists of lawsuits; creditor's cases, debt cases, inheritance cases, guardianship cases, slave emancipation of attorney, sale of cases, the case to grant, foundations cases.

Edirne Sharia Registry Number 33 (1058- 1059/ G. 1648- 1649) evaluation of the thesis work consists of four parts. The first part and the second part gives information about what the Shariah Registers are, content information, history and importance, physical characteristics, and judge. In addition, this section contains information about what documents the Sharia Registers consist of and how these documents are kept. In addition, in this sections, the history and importance of Edirne is mentioned and the registers of Edirne Sharia are introduced. In the third part of the study, the documents in the register are classified according to the subjects and the summaries of the provisions in the notebook are written comprehensible. In the fourth part of the study, according to the information obtained, the social life and the economic situation of Edirne in the period between 1648 and 1649 BC are evaluated. All this information will contribute to Edirne's social and economic history.

Keywords: Ottoman Empire, Edirne, Legal, Social, Economic, Sharia Registers

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	ix

GİRİŞ.....	1
-------------------	----------

BİRİNCİ BÖLÜM

EDİRNE

1.1. Edirne'nin Adının Menşei, Coğrafi Konumu, Önemi, Tarihi.....	6
1.1.1. Edirne'nin Adının Menşei.....	6
1.1.2. Edirne'nin Coğrafi Konumu, Önemi.....	7
1.1.3. Edirne'nin Tarihi.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

ŞER'İYYE SİCİLLERİ

2.1.Şer'iyeye Sicilleri, Önemi, Özellikleri.....	10
2.1.1. Şer'iyeye Sicilleri'ndeki Hukuki Belgeler.....	11
2.1.1.1.Sicill-i Mahfûz.....	11
2.1.1.2. Sicill-i Mahfûz Defterlü.....	14
2.2.Osmanlı Mahkeme Kayıtları.....	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONULARIN TASNİFİ VE BELGE ÖZETLERİ

3.1. 33 Numaralı Şer'iyeye Sicili'nde Yer Alan Belgelerin Konularına Göre Tasnifi.....	17
3.2.Belge Özetleri.....	20

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

33 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Edirne Şer'iyeye Sicili'ndeki Dava Örnekleri.....	72
4.1.1. Mirasla İlgili Kayıtlar.....	72
4.1.2. Kölelikle İlgili Kayıtlar.....	76
4.1.3. Alım-Satımla İlgili Kayıtlar.....	79
4.1.4. Tayinlerle Alakalı Kayıtlar.....	86
4.1.5. Borç Alacak Davalarıyla İlgili Kayıtlar.....	88
4.1.6. Nafaka İle İlgili Kayıtlar.....	91
4.1.7. Vakıfla Alakalı Kayıtlar.....	92
4.1.8. Diğer Kayıtlar.....	94
4.2. Edirne'nin Sosyo-Ekonomik Hayatı.....	95
4.2.1. Sosyal Yapı.....	95
4.2.2. Ticari Hayat.....	98
4.2.3. Tarım ve Hayvancılık.....	106
4.2.4. Kadınların Sosyo Ekonomik Hayattaki Varlıkları.....	107
4.2.5. Kullanılan Eşyalar.....	109
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA.....	125
ÖZGEÇMİŞ.....	135

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DTCF	: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi
H.	: Hicrî
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
M.	: Miladî
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
OSAV	: Osmanlı Araştırmaları Vakfı
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: ve benzeri

GİRİŞ

Şer'iyeye Sicilleri, Osmanlı Devleti tarihini doğrudan inceleyebilme imkanı veren yazılı ana kaynaklardandır. Siciller yerelde mahkemede görülen dava kayıtlarını ya da merkezden gönderilen emir ve yazıları içermektedirler.

Bu çalışmanın konusu 33 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicilidir. Çalışma 1648- 1649 yılları arasını kapsamakta ve bu yıllara ait Edirne'nin sosyal ve ekonomik durumuna ilişkin bilgileri içermektedir. Çalışılan tez konusunda birtakım sınırlar bulunmaktadır. Bunlar yer, zaman ve sicil defterleriyle alakalı sınırlardır. Özellikle çalışılan defterin konusu Edirne şehri ile sınırlanmış bulunmaktadır. Defterin 1648-1649 yıllarına ait olması da zaman olarak çalışmayı bu yıllar ile sınırlamaktadır. Ayrıca kaynak olarak yalnız 33 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili kullanılmaktadır. Edirne'ye ilişkin tez çalışmalarına bakıldığında sadece birkaç tezde farklı numaralardaki tereke defterleri çalışıldığı görülmektedir. Edirne'ye ait sicilleri kullanan az sayıdaki çalışmalara bakıldığında ise 18.yy ve 19.yy larda sosyal ve ekonomik hayata dair çalışmalar yapıldığı görülmektedir. 17. yy'da ise terekeler hariç Şer'iyeye Sicilleri kullanılarak Edirne'nin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi veren çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızı 17.yy üzerine yoğunlaştırdık. Bu döneme ilişkin 17.yy'a ait sicil defterleri tarandığında ise defterlerin sayfa kaybı, mürekkep bulaşması, kopma gibi durumları olmayan 33 Numaralı Sicil Defteri'ne karar kıldık.

Sicil defterleri içindeki kayıtlar ve tereke kayıtları şehrin bütün kişileri hakkındaki bilgileri değil yalnız defterin içinde kayıtlı olan kişiler ve durumlar hakkında bilgi vermektedir. Dolayısıyla bu kayıtlar Edirne'de yaşayan bütün insanların geneline ait bilgileri yansıtmamaktadır. 85 varaktan oluşan defterde borç - alacak davaları, miras davaları, tayinlerle alakalı davalar, köle azad etme, alım-satım davaları, hibe, vakıf, rüşt (reşit) olma, nafaka davası gibi konular yer almaktadır.

33 Numaralı Edirne Şer‘iyye Sicili’nin çalışılmasındaki amaç 1648- 1649 yıllarını kapsayan iki yıllık süre içinde Edirne’de yaşayan kişilerin hukuki durumlarını, sosyal ve ekonomik hayatlarını inceleyip elde edilen bilgileri ortaya koymaktır. Ayrıca buradan elde edilecek bilgilerin kentin sosyal, ekonomik tarihine katkı sunması da hedeflenmektedir.

Defterin yazı türü ta‘liktir. Sadece birkaç yerde kâtibin boşluklar bıraktığı görülmektedir. Tez çalışması kapsamında; kâtip tarafından boş bırakılan bu kısımlar ve ayrıca metin içinde okunamayan kelimeler ?(...) ve şeklinde gösterilmiştir.

Defterin arşivden temin edilmesinden sonra ilk aşamada belgelerin transkripsiyonu yapıp bilgiler elde edilmiş, elde edilen bu bilgiler incelenip tasnifleri yapılmış ve daha sonra konularına göre başlıklara ayrılmıştır. Son edinilen bilgiler ışığında Edirne’nin iktisadi, sosyal durumu değerlendirilmiştir.

Osmanlı Devleti’nin idari, sosyal, ekonomik tarihini tam anlamıyla inceleyebilmek için başvurulması gereken en önemli kaynaklardan bir tanesi sicil defterleridir.¹ Şer‘iyye Sicilleri, Osmanlı Devleti’nin şer‘i mahkemelerinde kadının davalarda aldığı kararlar ile merkezden gönderilen belgelerin yer aldığı defterlerdir. Kadı Sicilleri, Sicillât Defteri de denen Şer‘iyye Sicilleri²’nde her belge kayıt altına alınmaktadır.³ 15-17. yy lar arasındaki Şer‘iyye sicillerinin çoğu Arapça yazılmış, daha sonraları ise Osmanlı Türkçesiyle yazılmaya devam edilmiştir.

Şer‘iyye Sicilleri mahkemelerde, Osmanlı hukukunun nasıl ve ne şekilde, kimlere uygulandığını göstermesi bakımından da önem taşımaktadır. Sınıf farkı olmaksızın toplumun her kesiminden kişilerin, gayrimüslimlerin bu mahkemelere başvurabilmesi, bunlara ait bütün kayıtların bu sicil defterlerine kaydedilmesi inceleme, araştırma alanı olarak çok geniş bir yelpaze sunmaktadırlar. Özellikle yerel tarih açısından başvurulacak arşiv belgesi olan, Osmanlı taşra yönetiminde kazaların hem yöneticisi hem de yargıcı olan kadıların tutturdukları bu siciller, şehir tarihi

¹ Halil İnalçık, Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak, **DTCF Dergisi**, Cilt 1, Sayı2, 1943, 89.

² Ahmed Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer‘iye Mahkemeleri ve Şer‘iye Sicilleri, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt 10, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 58.

³ Kayıt altına alınan her belge sakk usûlüne göre kaydedilmiştir. Buna göre belgelerin hangi düzene ve yazım esaslarına göre kaydedileceğini belirten numuneler içeren sakk kitapları kullanılmaktadır. Sakk usûlü hakkında bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti’nin İlmiye Teşkilatı**, Ankara: TTK Yayınları, 1988, 116- 117; Ahmed Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer‘iye Mahkemeleri ve Şer‘iye Sicilleri, 58.

yazımlarında da çok önemlidirler.⁴ Defterler buldukları şehrin ticari ve ekonomik hayatlarını da gözler önüne sermekte ve toplumsal özelliklerini yansıtmaktadırlar. Bu gibi nedenlerle araştırmacılar tarafından sicillerle alakalı pek çok çalışma yapılmıştır.⁵

Şer'iyeye Sicilleri'nde mahkeme kayıtlarındaki belgeler içerisinde tereke kayıtları da bulunmaktadır. Vefat eden müslüman kişilerin geride kalan mallarının tespit ve şer'î kurallara göre taksim edilmesini gösteren defterlere tereke ya da metrûkât defterleri denilmektedir.⁶ Tereke kayıtlarında ev eşyaları, mutfak gereçleri, giysiler, zinet eşyaları, silahlar, kitaplar, tarım aletleri, kişilerin meslekleriyle alakalı eşyalar, hayvancılıkla alakalı eşyalar gibi akla gelebilecek her türlü eşya bulunmaktadır. Tereke kayıtlarında köleler eşya gibi maddi değerleriyle birlikte gösterilmektedir. Vefat edeninin köle tüccarı olması halinde ise köleler kayıtlarda sermaye olarak gösterilmektedir. Ayrıca vefat edenin mal varlığında olan taşınmaz gayrimenkul mallar da tereke kayıtlarında gösterilmektedir.

Genellikle Şer'iyeye Sicilleri'nde tutulan tereke kayıtları, büyük şehirlerde müstakil defterler olarak da tutuldukları da görülmektedir.⁷ Tereke kayıtlarıyla beraber incelendiğinde Şer'iyeye Sicilleri hemen hemen konusu insan olan her şey hakkında bilgi vermektedir. Böylesine geniş bir araştırma alanı çeşitliliğine sahip olan Şer'iyeye Sicilleri günümüzde sadece tarih alanında değil iktisat, hukuk, sosyoloji gibi birçok bilim dalı tarafından araştırılıp incelenmektedir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde Edirne'ye ait toplam 691 adet Şer'iyeye Sicili bulunmaktadır⁸. Edirne'ye ait Şer'iyeye Sicilleriyle alakalı tez çalışmaları, makaleler, bildiriler, vb. çalışmalar mevcuttur. Edirne Şer'iyeye Sicilleriyle alakalı yapılan

⁴ Vehbi Günay, Balkan Şehir Tarihleri Kaynağı olarak Şer'iyeye Sicillerinin Envanter ve Kataloglarının Tespiti Hakkında, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, Cilt 18, Sayı 2, 2013, 71-82. Kadılarla ilgili bilgiler için ayrıca bkz. İlber Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devlet'inde Kadı**, 7.Basım, İstanbul: Kronik Kitap Yayınları, 2017, Fahrettin Atar- İlber Ortaylı, Kadı, **DİA**, Cilt 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001, 66- 73.

⁵ Yunus Uğur, Mahkeme Kayıtları (Şer'iyeye Sicilleri): Literatür Değerlendirmesi ve Bibliyografya, **TALİD**, Cilt 1, Sayı 1, 2003, 305-344.

⁶ Halil İnalçık, 15.Asır Türkiye İktisadî ve İçtimai Tarihi Kaynakları, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 15, Sayı 1-4, 1953, 52.

⁷ Alpay Bizbirlik, Osmanlı Devleti'nde Ticaret ve Üretime Dair Değerlendirilebilir Bir Kaynak: "Tereke Defterleri" ve Edirne Tereke Defterleri Üzerine Bir Deneme, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt 10, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 1357.

⁸ Edirne Şer'iyeye Sicillerine bakıldığında T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde toplam 691 defter bulunmaktadır. En erken tarihli hicri 952 yılına aittir. En son defterin ise tarihi hicri 1341dir.

çalışmalara bakıldığında, çalışmalar ya defter odaklı ya da konu odaklıdır. Yani sadece bir defterden elde edilen bilgilerin değerlendirildiği çalışmalar ya da bir konuya ait defterlerin taranmasıyla ortaya çıkan çalışmalar şeklindedir. Ömer Lütfi Barkan'ın çalışması⁹ Edirne'ye ait konu üzerine çalışmaların ilklerinden olup çok kıymetli bir çalışmadır. Edirne'ye ait Sicil Defterleri üzerinde yapılmış tez çalışmalarında da konu odaklı ve defter odaklı çalışmalar yapılmıştır. Bunlar içinde Edirne'nin, sosyal ve ekonomik hayatına dair çalışmalar¹⁰, demografik yapısına ilişkin çalışmalar¹¹, şehir tarihine ilişkin çalışmalar¹², gayrimüslimlerine dair çalışmalar¹³ da bulunmaktadır. Edirne'ye ait her bir defterin çalışılması hem Edirne'nin hem de Osmanlı tarihinin aydınlatılmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmayla şimdiye kadar Edirne Sicilleri'nden elde edilen olan bilgilere, incelenen

⁹ Ömer Lütfi Barkan, Edirne Askeri Kassamı'na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), **TTK Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi**, Cilt 3, Sayı 5-6, 1966, 1- 491. Barkan bu çalışmasında 1545- 1659 yılları arasında Edirne'ye ait sicillerdeki tereke defterlerini inceleyip değerlendirmektedir.

¹⁰ Orhan Büyük, **Şer'iyye Sicillerine Göre XVII.yüzyılın Ortalarında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat (Yüksek Lisans Tezi)**, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2009. Bu çalışma kaynak olarak Edirne'ye ait 35 ve 36 numaralı sicildeki tereke kayıtlarına göre yapılmıştır ; Selma Kuşu, **Şer'iyye Sicillerine Göre h.1065-1079/m. 1655-1669 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat (Yüksek Lisans Tezi)**, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2009. Bu çalışma kaynak olarak 40, 41, 42 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicilleri'nde dayanmakta, buradan elde edilen bilgiler ışığında 1655-1669 yıllarında Edirne'nin sosyal ve ekonomik hayatı değerlendirilmektedir; Arzu Diktaş, **XVI.yüzyılın Son Çeyreğinde Edirne'de Sosyal Hayat (Yüksek Lisans Tezi)**, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2008. Bu çalışma kaynak olarak Şer'iyye Sicilleri'nden, Tapu Tahrir Defterleri'nden ve diğer arşiv kaynaklarından faydalanmaktadır. Bunlardan elde edilen bilgilere göre Edirne'nin sosyal ve ekonomik durumu değerlendirilmektedir; Gülser Oğuz, **Bir Osmanlı Kentinde Taşınır ve Taşınmaz Mal Varlığına Dayalı Servet Analizi: Edirne Örneği (Doktora Tezi)**, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yeniçağ) Anabilim Dalı, 2013. Bu çalışmada kaynak olarak Edirne'ye ait 89, 105, 114, 129, 145 numaralı sicillerdeki tereke kayıtları kullanılmaktadır. Bunlardan elde edilen bilgilere göre farklı statülerde olan kişilerin birikimlerini nasıl değerlendirdiklerine, nerelere yatırım yaptıklarına dair bilgiler değerlendirilmektedir.

¹¹ Suat Tiktaş, **XVI.yüzyıl Edirne Şehri: Demografik Toplumsal ve Ekonomik Yapı (Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2014. Bu çalışmada kaynak olarak tahrir defterlerine, mühimme defterlerine, seyahatnamelere başvurulmaktadır. Bunlardan elde edilen bilgilere göre Edirne'nin sosyal ve demografik durumu değerlendirilmektedir.

¹² Yunus Uğur, **The Historical Interaction Of The City With Its Mahalles: Ottoman Edirne In The Late Seventeenth and Early Eighteenth Centuries (Doktora Tezi)**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2014. Bu çalışmada Şer'iyye Sicilleri ve tereke kayıtları başta olmak üzere mühimme defterleri, tapu tahrir defterleri gibi birçok arşiv kaynaklarından faydalanılmaktadır. Buna göre Edirne'nin mahallelerine dair elde edilen bilgiler değerlendirilmektedir.

¹³ Gürer Karagedikli, **In Search Of A Jewish Community In The Early Modern Ottoman Empire: The Case of Edirne Jews (c. 1686-1750) (Yüksek Lisans Tezi)**, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2011. Bu çalışmada başta Şer'iyye Sicilleri olmak üzere çeşitli arşiv kaynaklarından faydalanılmaktadır. Elde edilen bilgilere göre Edirne'de Yahudi Cemaati'nin demografik durumları değerlendirilmektedir.

defterdeki bilgiler eklenecektir. Buradan hareketle Edirne'nin iktisadi, idari, sosyal ve ekonomik hayatına dair bilgiler değerlendirilip tahlil edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

EDİRNE

1.1. Edirne'nin Adının Menşei, Coğrafi Konumu, Önemi ve Tarihi

Edirne çağlar boyu imparatorlukların, devletlerin dikkatlerini üzerine çekmiş, coğrafi konumu itibariyle de stratejik öneme sahip önemli bir yerleşim yeridir. Tarihte bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Edirne adını özellikle Osmanlı döneminde duyurmuştur.

1.1. Edirne'nin Adının Menşei

Edirne tarih boyunca bir çok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış ve buna bağlı olarak da şehir farklı isimler almıştır. Hadrianopolis olarak isimlendirilen Edirne, ilk yüzyılda Roma İmparatoru Hadrianus'un doğu seyahati esnasında Orestias isimindeki yerleşim yerinin üzerine kurulmuştur.¹⁴ Hadrianus'un şehri yeniden inşa etmesi üzerine Edirne Hadrianus'un şehri anlamına gelen Hadrianopolis olarak isimlendirilmiştir. Doğu Roma İmparatorluğu döneminde ise bu Hadrianopolis ismi önce Adrinople haline dönüşmüş sonra ise Osmanlıların buraya gelmesiyle Edirne ismine dönüşmüştür. Sultan I.Murad'ın Üveys Han'a yollamış olduğu fetihnamede daha önceleri Edrinabolü, Edrune gibi çeşitli isimler altında anılan şehir Edirne ismiyle zikredildikten sonra zamanla ismi Edirne şeklinde tabir edilir olmuştur.¹⁵

1.2.1. Edirne'nin Coğrafi Konumu, Önemi

Edirne Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuzeybatı sınırında, Marmara Bölgesinde yer alan bir hudut şehrimizdir. Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale illerimizle komşu olmasının yanı sıra Bulgaristan ve Yunanistan'a komşu bir şehirdir. Meriç, Arda ve Tunca ırmaklarının kesiştikleri yerde kurulmuş olup verimli topraklara sahip olan

¹⁴ Semavi Eyice, Bizans Devrinde Edirne Tarihinde Başlıca Olaylar, **Edirne'nin 600.Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı**, Ankara: TTK Basımevi, 1993, 40.

¹⁵ Rıdvan Canım, Edirne, **Yeni Türkiye Rumeli Balkanlar 2**, Sayı 67, 2015, 1437.

Edirne karasal iklime sahiptir. Ölçülen en düşük soğukluğu -22 ve en yüksek sıcaklık derecesi ise 45dir.¹⁶

Edirne asırlar boyu önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Ticaret yolları üzerinde olması, coğrafi konumu, tarıma elverişli toprakları, Anadolu ve Avrupa'yı Doğu ve Batı ekseninde bağlayan geçit olması, askeri olarak konumu, su yolları onu önemli kılan etmenler olmuştur. Edirne'nin Doğu Avrupa ve Anadolu'yu birbirine bağlayan eski geçit yolunda olup İstanbul'dan sonraki büyük durak olması ayrı bir öneme sahiptir.¹⁷ Bulunduğu konum nedeniyle yerleşmeye ve savunmaya uygun olan Edirne yüzyıllardır önemli duraklama yeri ve savunma konumu görevini görmüştür.¹⁸

1.3.2.Edirne'nin Tarihi

En eski bilinen yerleşimin Traklar tarafından olduğu bilinen Edirne asırlardır birçok kabilenin, beyliğin, devletin ve imparatorluğun çekişme ve mücadele yeri olmuş, konumu itibariyle dikkatleri hep üstüne çekmiştir. Avarlar, Peçenekler, Hunlar, Gotlar, Koman Türkleri, Bulgarlar, Makedonyalılar, Romalılar gibi birçok topluluğun istilasına, mücadelesine sahne olup ve yine bunların bazılarının egemenliğine şahitlik etmiştir. Bütün bu mücadelelere rağmen Edirne, Bizans egemenliğine girmiş ve Bizans kenti olmuştur.¹⁹

Edirne'nin 1361, 1362, 1367,1369 tarihlerinden hangisinde Osmanlılar tarafından fetholüdüğüne dair farklı görüşler mevcuttur.²⁰ Bu görüşlerden kabul edileni ise fetih tarihinin 1361 olduğudur.²¹ I. Murad Sazlıdere'de Edirne Tekfuru'nu yenip Lala Şahin ve Hacı İlbey güçlerine katılarak 1361de Edirne'yi almıştır.²² İstanbul'un fethini daha kolay hale getiren Edirne'nin fetholünmesi Avrupa ve Balkan tarihi için

¹⁶ Tosyavizade Dr.Rifat Osman, **Edirne Rehnüması (Edirne Şehir Kılavuzu)**, yayınlayan: Dr.Ratip Kazancıgil, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, 23.

¹⁷ Ahmed Yiğit, **XVI. yüzyılın İkinci Yarısında Edirne Kazası (Basılmamış Doktora Tezi)**, Muğla: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 1998, 1.

¹⁸ Besim Darkot, Edirne, Coğrafi Giriş, **Edirne'nin 600.Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı**, Ankara: TTK Basımevi, 1993, 4.

¹⁹ Osman Nuri Peremeci, **Edirne Tarihi**, 1.Basım İstanbul: Bellek Yayınları, 1939,10.

²⁰ M. Tayyib Gökbilgin, Edirne, **DİA**, Cilt 9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, 426.

²¹ Bkz. Halil İnalçık, Edirne'nin Fethi, Edirne, **Edirne'nin 600.Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı**, Ankara: TTK Basımevi, 1993, 137-159.

²² Tosyavizade Dr.Rifat Osman, **Edirne Rehnüması (Edirne Şehir Kılavuzu)**, yayınlayan: Dr.Ratip Kazancıgil, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları No:15, 25.

de önemli dönüm noktası olmuştur.²³ Daha sonraları İstanbul'un fethi için yapılan hazırlıklar buradan devam etmiştir ve Fatih Sultan Mehmed'in şahî topları İstanbul'un fethi için buradan İstanbul'a yürütülmüştür. Dolayısıyla cihat ve gaza amacı güden Osmanlı böylelikle balkanlarda bir çıkış koridoru bulacak ve İslam fetihlerine bu koridordan yayılarak devam edecektir.

Coğrafi konumu itibariyle askeri üs olarak kullanılan Edirne'nin devlet merkezi olması ona ayrı bir önem katmıştır. İstanbul'un fethiyle devlet merkezi olmaktan çıkmasına rağmen Edirne daha sonraki dönemlerde de padişahların büyük ilgilerini çekmiştir.²⁴ Padişahların uzun sürede burada kalmaları, elçileri burada kabul etmeleri, padişahların oğullarının ve kızlarının düğünlerinin burada yapılması Edirne'nin önemini muhafaza etmesini sağlamıştır. II. Murat uzun yıllar devleti Edirne'den idare etmiş ve yine Edirne'de vefat etmiş, Fatih Sultan Mehmed ise Edirne'de doğmuş ve Edirne'de tahta çıkan ilk padişah olmuştur. II. Murat'ın şehzadeleri Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) ve Alaaddin'in sünnet düğünleri burada olmuş ve yine IV. Mehmed'in de oğulları Ahmed ve Mustafa'nın sünnet düğünleriyle kızı Hadice Sultan'ın günlerce süren düğünü burada olmuştur. Her şeyiyle büyük şenliklerin yapılabileceği kent kavramını da karşılamaktadır Edirne.²⁵ Bunlardan başka II. Murat'ın tahttan feragat etmesini ve yeniçeri ayaklanmasını da görmüştür Edirne.²⁶ Devletin tekrar Edirne'den yönetildiği eski gösterişli günlerine kavuşması ise IV. Mehmed zamanında olmuş, IV. Mehmed saltanatının çoğunu Edirne'de geçirmiştir.²⁷ I. Ahmed, II. Osman, IV. Murat av nedeniyle Edirne'yi tercih etmiş ve burada kalmışlar II. Mustafa da burada tahta çıkmış ve devleti sevdiği bu şehirden yönetmiştir. Ülkenin içine düştüğü bunalım halinin de etkisiyle İstanbul'dan Edirne'ye doğru yola çıkan ayaklanmacıların Sultan II. Mustafa'yı tahttan ettikleri olaya Edirne Vak'ası ismi verilmiştir. Bundan sonra padişahlar payitahtı uzun süre bırakamamışlar ve Edirne'de eskisi gibi kalamamışlardır.²⁸

²³ Gökbilgin, Edirne, 426.

²⁴ Darkot, 5.

²⁵ Özdemir Nutku, **IV. Mehmed'in Edirne Şenliği(1675)**, Ankara: TTK Yayınları, 1972, 41.

²⁶ Gökbilgin, Edirne, 426.

²⁷ Abdülkadir Özcan, Mehmed IV, **DİA**, Cilt 28, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003, 416.

²⁸ Abdülkadir Özcan, Edirne Vak'ası, **DİA**, Cilt 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, 446.

Edirne'nin sınırları çok geniş bir eyaletin merkezi olması da ona ve çevresine ayrı değerler katmıştır. Böylelikle Rumeli bir beylerbeyi idaresinde ayrı bir askerî-idarî bölge olacak şekilde gelişti.²⁹ Yeniçerilerin ocaklarının bazı kısımlarının da burada bulunmaları Edirne'yi önemli kılan etkenlerden olmuştur.³⁰ Öteki yandan İstanbul'un bir takım ihtiyaç maddelerinin temini de yine Edirne'den sağlanmaktaydı.³¹

Edirne'nin fethinden önce yerleşim yerleri Kaleiçi ve Yıldırım (Aina) ile sınırlı iken fetihten sonra bu durum değişmiştir.³² Fetih sonrasında ilk zamanlar Kaleiçi'nde oturanlar zamanla yerleşim alanlarını ve yapacakları hayır eserlerini kale dışına taşımışlardır.³³ O kadar ki şehir Türklerin elinde mahalleleri ve semtleri ile daha da gelişmiştir.³⁴ Buradaki iskân çalışmaları Osmanlı Devleti'ne yerleşim politikalarında örnek olmuşlardır.³⁵ Merkezi cami olan mahallelerde müslimler ve gayrimüslimlerin birbirlerine komşuluk yaptıkları görülmektedir.³⁶ Ayrıca Edirne Türklerden başka Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Kıptiler, Arnavutlar gibi birçok millete de ev sahipliği yapmıştır. Önemli bir ticaret merkezi olan Edirne pazarında ise Venedik, Ceneviz ve Fransa'dan ziyaretçiler de olurdu.³⁷

18. ve 19.yüzyıllara gelindiğinde ise yangın, hastalık gibi felaketler ve tarihte yaşananlar Edirne'nin nüfusunu azaltan etmenlerdir. Edirne 1829 ve 1878de Rusların istilalarına uğramış, Balkan Harbi'nde Bulgarlar ve Birinci Dünya Savaşı'nda ise Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir.

²⁹ Halil İnalçık, Rumeli, **DİA**, Cilt 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008, 234.

³⁰ Uzunçarşılı, 238.

³¹ M.Esat Sarıcalıoğlu, **Mali Tarih Açısından Osmanlı Devletinde Merkez Taşra İlişkileri (II.Mahmud Dönemi Edirne Örneği)**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2001, 152-154.

³² Yunus Uğur, Mahalle Biyografilerine Bir Katkı: Osmanlı Dönemi Edirne'sinden Dört Örnek, **Şehir&Toplum Dergisi**, Sayı 3, 2015,64.

³³ Tosyavizade Dr.Rifat Osman, 27.

³⁴ Tayyib Gökbilgin, Edirne Şehrinin Kurucuları, **Edirne'nin 600.Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı**, Ankara: TTK Basımevi, 1993, 162.

³⁵ Canım, Edirne, 1441.

³⁶ Gülser Oğuz, **Bir Osmanlı Kentinde Taşınır ve Taşınmaz Mal Varlığına Dayalı Servet Analizi: Edirne Örneği (Doktora Tezi)**, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yeniçağ) Anabilim Dalı, 2013, 260.

³⁷ Tosyavizade Dr.Rifat Osman, 26.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.Şer'iyeye Sicilleri, Önemi, Özellikleri

Şer'iyeye Sicilleri, Osmanlı Devleti'nin şer'î mahkemelerinde kadının gördüğü davalarda aldığı kararlar ve tutanaklar ve ayrıca merkezden gönderilen belgelerin yer aldığı defterlerdir. Kadıların aldığı kararları ve hukuka ait çeşitli yazıları içeren bu defterlere Kadı Sicilleri, mahkeme defterleri, sicillât defteri ve genellikle Şer'iyeye Sicilleri denir.³⁸ İdari, ekonomik, sosyal hayata dair önemli veriler içeren Şer'iyeye Sicilleri Osmanlı kaynakları içerisinde birinci derecede öneme sahip bulunmaktadır.³⁹ Bu sebeple son yıllarda sicillerle alakalı yapılan bir çok çalışma bulunmaktadır.⁴⁰

Sicil defterlerinin boyları uzun olmasına rağmen enleri dardır. Genellikle 40 cm boylarında ve 16 cm enlerinde olan⁴¹ bu defterlerin sayfaları ise 10 dan 300 e değin çıkabilmektedir. Yargıçlara ve mahkemelere göre de sicillerin boyutları değişiklik gösterebilmektedir. Büyük şehirlerde bulunan siciller içerdikleri belge çeşitlerine göre farklı defterlerde tutulur iken kazalarda küçük yerlerde ise belgelerin hepsi aynı tutanaklarda bir arada tutulmuşlardır.⁴²

15-17. yy lar arasındaki Şer'iyeye Sicilleri'nin çoğu Arapça yazılmış, daha sonraları ise Osmanlı Türkçesiyle yazılmaya devam edilmiştir. Sicillerin yazı şekilleri genellikle ta'liktir. Siciller dibace denen, defteri tutan kadının bilgilerinin tutulduğu bir girişle başlamaktadır. Burada bu kadıların adları, atanma belgeleri, görevleri, göreve başladıkları tarih yazmaktadır. Kadı görevi sona erince tuttuğu bu defteri

³⁸ Ahmed Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri, 58.

³⁹ Halil İnalçık, Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak, **DTCF Dergisi**, Cilt 1, Sayı2, 1943, 89.

⁴⁰ Sicillerle alakalı yapılan bütün çalışmalar için bkz. Yunus Uğur, Mahkeme Kayıtları (Şer'iyeye Sicilleri): Literatür Değerlendirmesi ve Bibliyografya, **TALİD**, Cilt 1, Sayı 1, 2003, 305-344.

⁴¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Şer'î Mahkeme Sicilleri, **Ülkü Halkevleri Dergisi**, Cilt 5, sayı 29, 366.

⁴² Yunus Uğur, Şer'iyeye Sicili, **DİA**, Cilt 39, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010, 8; Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri, 58.

kendisinden sonraki kadıya vermekle yükümlüdür. Sicil defterleri kadıların evlerinde ya da konaklarında muhafaza edilmektedir.⁴³

2.1.1. Şer‘iyye Sicilleri’ndeki Hukuki Belgeler

Sicil defterlerinin tutulmasında en yetkili kişi olan kadıların mülki, beledi, hukuki, alanlarda görevleri olması, defterlerde çeşitli türden belgelerin bulunmasına neden olmuştur.⁴⁴ Şer‘iyye Sicilleri’ndeki belgelerin içeriğinde davalara ait kayıtlar ve merkezden gönderilen belgeler yer almaktadır. Dava kayıtlarında bir davaya konu olan olay anlatılmakta ve altında ise şahit isimleri yer almaktadır. Merkezden gönderilen belgeler ise çoğunlukla kadılara yönelik yazılan emir ve hükümlerden oluşmaktadırlar.

Merkezden gönderilen belgeler sicillerin arka yüzüne yazılırken kadıların verdikleri kararlar ise sicillerin ön yüzüne yazılmaktadır. Sicillerde satım, alacak, vakıf, vesayet, nafaka, boşanma, adam öldürme gibi davaların kayıt altına alındığı bölüme ‘*sicill-i mahfûz*’, merkezden gönderilen ferman, berat gibi belgelerin kaydedildiği bölüme ise ‘*sicill-i mahfûz defterlü*’ denilmektedir.

2.1.1.1.Sicill-i Mahfûz

Kadının yürüttüğü ve hakimliğini yaptığı şer‘i mahkemelerde her dava ya da her belge kayıt altına alınmaktadır. Kayıt altına alınan bu davalar ve belgeler belirli bir düzene göre sicil defterlerine kaydedilmektedirler. Bu belgeler de kendi içlerinde yukarıda belirtildiği gibi sicill-i mahfûz ve sicill-i mahfûz defterlü olarak ikiye ayrılmaktadır. Sicill-i mahfûzdaki belgeler ise kadının daha yerel olaylar için aldığı kararlara ait hüccet, i‘lâm, ma‘ruz, müraselele gibi belgeleri içermektedirler.

Hüccetler kelime olarak delil senet gibi anlamları olan hüccet şer‘i mahkemelerden verilen bir hakkı ya da sahipliği belirten belge ve belgeler demektir.⁴⁵ Şer‘iyye Sicilleri’ndeki kullanımlarına göre hüccet, kadıların vermiş oldukları hükümleri

⁴³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti’nin İlimiye Teşkilatı**, Ankara: TTK Yayınları, 1988, 116- 117; İlber Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devlet’inde Kadı**, 7.Basım, İstanbul: Kronik Kitap Yayınları, 2017, 9- 108.

⁴⁴ Kadıların görev alanlarıyla ilgili olarak bkz. Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devlet’inde Kadı**, 9- 108.

⁴⁵ Devellioğlu, 445.

bulundurmayan, tarafların mahkemede anlaşmış olduklarını gösteren, kadı tarafından onaylanan hukuki belgelerdir.⁴⁶

Şer'i mahkemelerde sicile kaydedilen hüccetle hukuki mesele, delillere dayanarak sabitlenmiştir. Dava sonucunda bir kopyası sicil defterine kaydedilen hüccetlerin asılları ise taraflara verilir.⁴⁷ Bunun nedeni ilerde hüccete konu olan şey hakkında anlaşmazlık çıkarsa verilmiş olan hüccete göre hareket edilecek olmasıdır.

Hüccetlerde davalılar, davacılar ve davanın konusu olan şey bellidir. Tarafların nerede oturdukları, babalarının isimleri varsa unvan, lakap vesaireleri belirtildikten sonra müslümanlar için “nam kimesne” gayrimüslimler için “nam zımmî” denilerek kimlik tanımları tamamlanır.⁴⁸

Davanın konusu olan şey ise açık açık belirtilir. İki tarafın birbirlerinin beyanlarını tasdik etmesiyle durum sicile geçirilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta hüccetlerde kadının hükmünün bulunmamasıdır. Zaten gerek de yoktur. Çünkü hüccet delille bir durumun doğruluğunun geçerliliğinin tespitidir.

Hüccetlerin alt tarafında tarih ve şühûdü'l-hâl yani hukuki olaya şahit olanlar kimlik bilgileriyle kaydedilir. Şahitler ulemadan olabildikleri gibi esnaf, sanatkâr, askeri ve idari zümrelerden de olabilirlerdi.

Hüccetler çok çeşitli konulara ait kayıtları içermektedir. Konularına göre en çok geçen hüccetler ise nafaka, köle azadı, evlenme, boşanma, vasiyet, miras, kefalet, alım satımla ilgili konular, vesayet, emanet, sulh vesairedir.⁴⁹

Bir diğer belge türü olan vakfiyeler ise vakıf tasarrufunun senet ve de hüccetidirler.⁵⁰ Kadıların onayladığı bir resmi belge olan vakfiyeler, vakfi kuran kişinin, vakfın

⁴⁶ Mübahat S. Kütükoğlu, **Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)**, İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları, 1994, 350.

⁴⁷ Ahmed Akgündüz- Mustafa Oğuz, Hüccet, **DİA**, Cilt 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, 446-450.

⁴⁸ Ekrem Tak, **Diplomatik Bilimi Bakımından XVI-XVII.yüzyıl Kadı Sicilleri ve Bu Sicillerin İhtiva Ettiği Belge Türlerinin Form Özellikleri ve Tanımlanması (Doktora Tezi)**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2009, 121.

⁴⁹ Akgündüz- Oğuz, 446.

⁵⁰ M.Tayyib Gökbilgin, **Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977, 92.

kuruluşunu ve nasıl işleyeceğine dair belirlediği kuralları içermektedir.⁵¹ Aslında vakıf, onun devamı için gerekli olan para, vakf olunan akarların durum ve özellikleri, vakfın yönetim tarzı ve kimlerin sorumlu olabileceğini, hizmetlilere verilecek parayı, gelirlerin nereye nasıl sarf olunacağını içerir.⁵² Dolayısıyla bu özellikler vakfiyelerin tasarruf alanını oluşturmaktadır. Çeşitli tipleri olan vakfiyeler genellikle Arapça yazılmaktadır.⁵³ Vakfiyelerin menkul vakfiyeler, para vakfiyeleri, gayrimüslim vakfiyeleri gibi değişik türleri de vardır.⁵⁴

İ'lâmlar ise mahkemede verilen hükmü ve kararı içeren resmi kağıtlardır.⁵⁵ Diğer Şer'iyeye Sicilleri'nden farklı olarak i'lâmlarda kadının yani hakimın verdiği hüküm bulunmaktadır.⁵⁶ İlber Ortaylı'ya göre ise i'lâm "genellikle bir tahkik ve keşfin sonucunu bildiren ve kadının hukukî bir problem hakkındaki reyini havi bir nevi rapordur".⁵⁷

İ'lâmlarda davalı ve davacıların ikamet ettikleri yerler, meslekleri ya da unvan veya lakapları daha sonra da isimleri yazılarak kimlikleri tespit edilir.⁵⁸ Dava konusu olan şey ise yanlış anlaşılmaya elvermeyecek şekilde açık açık belirtilir. İ'lâmlar konularına göre değişiklik göstermektedir. Evlenme, boşanma, alacağın ispatı, borç ikrarı, kefalet, vakıf i'lâmları gibi çeşitli i'lâmlar bulunmaktadır.⁵⁹

Davalı, davayı ya kabul edecek ya da reddedip kabul etmeyecektir. Bunu ve de davanın gidişatını belirleyen ise ispata dair verilerin elde olup olmamasıdır. Bu ispata dair veriler yemin, şahitlik olabileceği gibi her ikisi birden de olabilmektedir. Kadı bunlara göre hareket etmektedir.

⁵¹ Ziya Kazıcı, Osmanlı Müesseselerinin Yazılı Kaynakları, **İstem**, Yıl 3, Sayı 5, 2005, 15.

⁵² Ali Himmet Berki, Vakıfların Hukuk ve Tarih Bakımından Kıymeti, **Vakıflar Dergisi**, Sayı 6, 1965, 5.

⁵³ M.Tayyib Gökbilgin, **Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlimi**, 2.Baskı, İstanbul: Enderun Yayınları, 1992, 112.

⁵⁴ Ahmed Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri, 61.

⁵⁵ Mehmed Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, 4.Basım, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1993, 51.

⁵⁶ Ahmed Akgündüz, İ'lâm, **DİA**, Cilt 22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000, 72.

⁵⁷ İlber Ortaylı, Osmanlı Şehirlerinde Mahkeme, **Prof. Dr. Bülent N.Esen'e Armağan**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, 255.

⁵⁸ Mübahat S. Kütükoğlu, **Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)**, 345- 346.

⁵⁹ Ali Duman, Kadı Defterleri (Şer'iyeye Sicilleri), Mahiyetleri, Muhtevaları ve İslam Hukuku Açısından İncelenmelerinin Önemi, **Ekev Akademi Dergisi**, Yıl 11, Sayı 33, Güz 2007, 149.

Mahkemelerde, olayın görgü tanığı olmaktan ziyade mahkemelerin işleyişini izleyen, davaların altına isimleri yazılan, jüri konumunda olan şahitlerden oluşan şuhûdü'l-hâl⁶⁰'in i'lâmların altında belirtilmesi zorunluluğu bulunmamasına rağmen hükmün dayanağı şahitlik olan i'lâmlarda sıkça kullanıldığı görülmektedir.

Şer'iyeye Sicilleri'ndeki bir diğer belge türü ise ma'ruzlardır. Kelime olarak ma'ruz arz edilen şey anlamına gelmektedir. Kadının hükmünü yani kararını içermeyen, hüccetler gibi hukuki belge niteliği taşımayan, icra makamlarına idari bir meseleyi kadının arz etmesine dair yazılı kayıtlara ya da kadıya veya icra makamlarına halkın yazmış olduğu şikayet dilekçelerine ma'ruz denir.⁶¹

Müraseleler ise kazaskerlerin kadılara, kadıların da kendinden küçük görevlilere atanmaları ve görevlerine dair yazmış oldukları emirlerdir.⁶² Başka bir deyişle kazaskerlerin ve kadıların kendinden aşağıdaki makamlara yazdığı yazılardır da denilebilir.

2.1.1.2.Sicill-i Mahfûz Defterlü

Şer'iyeye Sicilleri'nde kadıların yazmış olduğu kararlar dışında, merkezden gelen ve kadının deftere yazmak zorunda olduğu belgeler de vardır. Bunlar padişah emir, berat ve fermanları, sadrazam ve kazasker buyrukları ve ilgili devlet birimlerinden gönderilen yazılardır. Bu yazılar eyalet, sancak ve kazalara merkezden gönderilen çoğunlukla kadılara yönelik olarak yazılan emir ve hükümlerdir.

Divandaki kararlara göre tuğralı olacak şekilde yazılan padişah emirlerine ferman denir. Genellikle beylerbeyi, sancakbeyi, kadı gibi görevli kişilerin arzı ya da halkın arzihal durumları üzerine divanda görüşülüp, karara bağlandıktan sonra hazırlanan fermanlar⁶³, Osmanlı hukuku için son derece mühim ve baş kaynaklardır.

Şer'iyeye Sicilleri'nde birçok üst görevlinin buyruklarına rastlanılmaktadır. Bunlar Sadrazam, Kazasker ve diğer devlet erkânına ait buyruklardır. Devlet erkânı

⁶⁰ Ziya Kazıcı, Osmanlı Devletinde Din ve Hukuk, **İstem**, Yıl 1, Sayı 1, 2003, 72.

⁶¹ Ahmed Akgündüz, İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'iyeye Mahkemeleri ve Şer'iyeye Sicilleri, 65.

⁶² Atilla Çetin, Arşiv Terimleri ve Deyimleri, **Vakıflar Dergisi**, Sayı 12, 1978, 363.

⁶³ Mübahat S. Kütükoğlu, Ferman, **DİA**, Cilt 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, 400- 406.

dediğimiz yüksek rütbelerde bulunan görevlilerin, kendilerinden alt konumdaki görevleri olanlara gönderdikleri yazılı emir için buyruldu ifadesi kullanılmaktadır.⁶⁴ Fatih Kanunnamesinde “tuğra-yı şerif ile ahkâm buyurulma”nın⁶⁵ üç görevlinin buyrulduyuyla mümkün olabileceği belirtilmektedir. Bahsedilen üç görevli, dünyevi meseleler için sadrazam, mali meseleler için defterdar, şer‘î davalarla ilgili meseleler içinse kazaskerdir.

Sicillerde geçen diğer belge türleri ise tezkireler ve temessüklerdir. Tezkireler aynı şehirde bulunan resmî daireler arasında yapılan yazışmalar ile alakalı belgelerdir.⁶⁶

Temessükler ise Osmanlı diplomatiğinde herhangi bir hususa dair verilen teslimat belgesi, senet anlamlarına gelmektedir.⁶⁷

2.2.Osmanlı Mahkeme Kayıtları

Şer‘î mahkemelerde en yetkili kişi olan kadının idari, askeri, beledi görevleri yanında hukuki görevleri de bulunmaktadır. Osmanlı Devleti’nde kadılar bir yandan merkezden gönderilen emirleri yerine getirirken, diğer yandan da şer‘î hükümleri uygulamakla sorumludurlar. Kadıların, merkezden yani padişah ve divandan emir almakla beraber bunlarla direkt olarak yazışma⁶⁸ yetkileri bulunmaktadır. Mahkemeler kadının kendi evinde ya da camide yer almaktadırlar.

Kadının bazı durumlarda bağlayıcı olmamakla birlikte müftüye başvurduğu görülmektedir. Burada müftü sadece görüşü alınan fakat bağlayıcılığı olmayan bir danışma meclisi gibidir. Ancak çoğu kez kadıların bu fetvalara uygun karar aldıkları bilinmektedir. Defterlerde fetva örneklerine ve kadıların almış oldukları notlara da rastlamak mümkündür.

Mahkemelerdeki hukuki kayıtların bir sureti de davalı ve davacıya verilir kaydın aslı da sicile kaydedilirdi. Mahkeme herkese açık olacak şekilde yapılırdı. Mahkeme

⁶⁴Mübahat S. Kütükoğlu, Buyruldu, **DİA**, Cilt 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 478.

⁶⁵Kütükoğlu, Ferman, 401.

⁶⁶Yılmaz Kurt-Muhammed Ceylan, **Osmanlı Paleografyası ve Osmanlı Diplomatikası**, 3.Basım, Ankara: Akçağ Yayınları, 2017, 22.

⁶⁷Mübahat S. Kütükoğlu, Temessük, **DİA**, Cilt 40, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011, 413- 414.

⁶⁸Mustafa Akdağ, **Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi**, Cilt 2 (1453- 1559), İstanbul: Cem Yayınları, 1995, 63.

huzurunda taraflar ya kendileri hazır durumda bulunur ya da vekil aracılığıyla temsil olurlardı.⁶⁹ Mahkemelerde davalı veya davacının başka bir şehirden gelmesi halinde, nereden geldiği ve hangi maksatla geldiği defterlerde belirtilirdi. Kişiler yaşadıkları yerde taşra teşkilatına göre belirlenen yönetim alanı içinde yargılanabilirdi. Bir kadı, başka bir kadının bakmakta olduğu davayı alamaz, karar veremezdi. Bu durum kadılar arasında hoş karşılanmazdı.

⁶⁹ Aydın, 343.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONULARIN TASNİFİ VE BELGE ÖZETLERİ

3.1. 33 Numaralı Şer'iyeye Sicili'nde Yer Alan Belgelerin Konularına Göre Tasnifi

İncelenen defter T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda mşh.şsc.d.. fonunda yer bilgisi numarası 3902 olup, demirbaş numarası 33 olan defterdir. Hicrî 1058-1059, miladî 1648-1649 yıllarını kapsamaktadır. Defterin ebatlarının 14x 36 cm olduğu görülmektedir. Deftere ait, ön kapak ve varak 47, varak 62, varak 83'in iki kez basıldığı ve tekrar sayıldığı görülmektedir. Buna göre defterin tekrarsız olan sayısı 83 varaktır. Defterdeki belgelerin tamamı sicill-i mahfûz davalarıdır. Sicill-i mahfûz defterlü belgeleri bulunmamaktadır.

Defterde yer alan toplam belge sayısı 236'dır. Belgelerin defter içindeki konu başlıklarına göre oranları şu şekildedir. Bu kayıtların % 36 sı miras intikali, % 4 ü miras ihtilafı, % 8 i köle azadı, % 9 u alım satım davaları, % 17 si beytülmale intikal eden terekeler, % 14 ü diğer tayinler, % 0,4 ü rüşt (reşit olma) ve bülüğa erme, % 3 ü vakıflarla alakalı davalar, %13 ü borç alacak davaları, % 0,8 i hibe ve temlik davaları, % 2 si nafaka davalarından oluşmaktadır. Bu belgeler önce varak numarası sonra varağın hangi yüzüne ait olduğu (a ya da b yüzü) ve daha sonra ise belge numarası şeklinde numaralandırılmaktadır.

BELGE KONUSU	BELGE NUMARASI (VARAK/BELGE)
Miras İntikali	1a-1 – 2a-1 – 2b-1 – 3b-1 – 3b-2 – 4a-2 – 5b-2 – 6a-3 – 7b-3 – 8b-1 – 9b-1 – 10a-1 – 13a-1 – 14a-1 – 15b-1 – 16b-1 – 17b-2

	<p>– 18a-2 – 18b-1 – 20b-1 – 22a-1 – 22b-1 – 22b- 2 – 23b-1 – 23b-2 – 24b-2 – 25b-1 – 28a-2 – 28b-2 – 29b-2- 30a-1 – 31b-1 - 32b-1 – 34a-1 – 36b-1 – 37a-2 – 40b-1 – 42b-1 – 43a-1 – 45a-1 – 45b-1 – 47b-2 – 48a-1 – 49a-2 – 49b-1 – 51a-1 – 52b-2 – 55a-3 –55b-1 – 57b-2 – 59a-1 – 59b-3 – 60b-1- 61a-1 – 61a-2 – 61b-1 – 61b-2 – 62a-2 – 62b-3 – 64b-1 – 65b-1 – 66a-2 – 66b-1 – 67a-1 – 67b-1 – 68b-3 – 69a-1 – 69b-1 – 69b-3- 70b-1 – 72a-1 – 47a-1 – 57b-1 – 73a-1 – 73a-2 – 74b-2 – 77b-2 – 78a-1 – 78b-1 – 79b-1 – 80a-1 – 81a-2 – 81b-1 – 82b-1 – 83b-/1</p>
Miras İhtilafı	<p>3a-1 – 4b-1 – 43a-1 – 58a-1 – 34b-2 – 62b-1 – 65a-1 – 65b-1 – 72a-2 – 71b-1</p>
Köle Azadı	<p>2a-2 – 32b-2 – 33a-1 – 33b-1 – 38b-2 – 41a-1 – 42a-1 – 44b-1 – 54b-1 – 58b-1 – 59a-2 – 59b-1 – 59b-2 – 2b-4 – 4a-1 – 8a- 2 – 37a-1 – 38b-3 – 42a-2 – 82a-2</p>
Alım-Satım	<p>3a-2 – 5a-1 – 5a-3 – 6b-2 – 7a-1 – 7b-2 – 8a-3 -9a-2 – 13b-1- 14b-1 – 16a-1 – 17a-1 – 17a-2 – 24b-1 – 28a-1 – 44b-2 – 45a-2 –5a-2 – 6b-2 – 25a-1 – 76a-2 – 80b-1</p>
Beytülmale İntikal Eden Terekeler	<p>7b-1 – 33b-2 – 43b-1 – 26b-1 – 5b-1 – 14b-1 – 23a-1 – 28b-1 – 60a-3 – 68b-1 – 73b-1 – 74a-1 – 75a-1 – 77a-1 – 77b-1 – 79b-2 – 82a-1</p>
Ve Diğer Tayinler	<p>11a-1 – 21a-2 – 24a-1 – 31a-1 – 31a-2 – 38a-1 – 38b-1 – 39a-1 – 39a-2 – 41a-2 – 46b-1 – 46b-2 – 48b-1 – 50b-1 – 50b-2 – 50b-3 – 51a-2 – 51b-1 – 55a-1 – 55a-2 –</p>

	60a-1 – 60a-2 – 60b-2 – 63a-1 – 63a-2 – 62b-2- 65a-1 – 66a-1 – 5b-3 – 11a-2 – 52a-1 – 58a-2 – 76a-1 – 83a-1
Rüşd ve Büluğa Erme	11b-2
Vakıf	12a-1– 26b-1 – 26b-2 -- 27a-1 – 35a-1 – 55b-2 – 25b-2 – 55b-2
Borç Alacak Kayıtları	29b-1 – 30b-1 – 30b-2 – 36a-1 – 46a-1 – 51b-2 – 65a-3 – 8a-1 – 9a-1 – 9b-2 – 11a-3 – 11b-1 – 18a-2 – 21a-1 – 26a-1 – 35b-1 – 40a-1 – 49a-1 – 58a-1 – 68a-1 – 71a-1 – 72b-1 – 72b-2 – 74a- 2 – 74b-1 – 75b-1 – 75b-2 – 77a-2 – 79a-1 – 81a-1 – 81b-2
Hibe ve Temlik	31a-3 – 39b-2
Nafaka	34b-1 – 39b-1 – 52a-2 – 54a-1 – 62a-1 – 11b-1

3.2. Belge Özetleri

VARAK: 1a KAYIT: 1

Edirne Zeni Sarıca Paşa Mahallesi sakinlerinden iken vefat eden İsa kızı Perihan Hatun'un mirasının eşi Osman oğlu Ali Ağa'ya ve kardeşleri İsa oğlu Ahmed ve kardeşi Ümmühan'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis aşer min zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1058

M. 29 Kasım 1648

VARAK: 2a KAYIT: 1

Edirne Sultan Bayezid Han Mahallesi'nden vefat eden Ali kızı Enam'ın mirasının eşi Mehmed oğlu Ahmed'e ve oğulları Ahmed oğlu Hüseyin ve Ali'ye ve Zülfikar kızı Melek'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evaîl zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1058

M. 17- 26 Kasım 1648

VARAK: 2a KAYIT: 2

Edirne'de Zeni Sarıca Paşa Mahallesi sakinlerinden iken vefat eden Ali kızı Perihan Hatun'un varislerinin (eşi Osman Bey oğlu Ali Ağa, ana baba bir kardeşi Ahmed Ağa ve kız kardeşi Ümmühan) Moskova asıllı cariyesini azad eylemelerine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sâlis 'işrîn şehrî zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1058

M. 6 Aralık 1648

VARAK: 2b KAYIT: 1

Edirne Çokalca Mahallesi'nden vefat eden Mustafa kızı Ayşe'nin mirasının eşi Muharrem oğlu Hüseyin'e ve kardeşi Hasan oğlu Hüseyin'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sâmin min şehrî zilka'de lî sene 1058

M. 24 Kasım 1648

VARAK: 2b KAYIT: 2

Okunamıyor

Tarih: fi'l- yevmü'l-hams min zilka'detüş-şerîfe lî sene 1059

M. 10 Kasım 1649

VARAK: 2b KAYIT: 3

Edirne Çokalca Mahallesi'nden Mustafa kızı Ayşe'nin vefatı nedeniyle mirasının eşi Muharrem oğlu Hasan'a; anneden bir kardeşi Hasan oğlu Hüseyin'e verildikten sonra, adı geçen mirasçı Hüseyin'in vekaletinin Hüseyin oğlu Abdurrahman'a, Hasan oğlu Bektaş Ağa ve Muhammed oğlu Recep'in şahitlikleriyle verilmesi ve mirasçı Hüseyin'in payını vekili ile almasına dair hüccet.

Tarih: Et-târîhi'l-mezbûr

M. 10 Kasım 1649

VARAK: 2b KAYIT: 4

Edirne Mihal Koç Mahallesi sakinlerinden Gazanfer oğlu ?(...) kişininin kölesi Yusuf'u azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi evâil zilka'detüş-şerîfe lî sene 1059

M. 6-15 Kasım 1649

VARAK: 3a KAYIT: 1

Edirne Ayşe Hatun Mahallesi'nden vefat eden Ali oğlu Mustafa'nın varislerinden Ayşe ve Abdullah'ın varis İbrahim aleyhine açtığı davanın Abdülmennan ve Mehmed Efendilerin şahitliğine dayanılarak İbrahim lehine sonuçlandırılmasına dair i'lâm.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâmin 'ısrîn zilka'detüş-şerîfe lî sene 1058

M. 9 Aralık 1648

VARAK: 3a KAYIT: 2

Edirne Ayşe Hatun Mahallesi'nden vefat eden Ali oğlu Mustafa Bey mirasından kalan Edirne Çöke Nahiyesi Demurhanlı Köyü'ndeki, içinde ev ve hayvanları olan çiftlik ve yine aynı köyün sınırlarında birbirine bitişik on sekiz dönüm tarlayı mirasçılar eş Ayşe ve oğulları İbrahim ve Abdullah'ın El-Hâcc Mehmed oğlu Pir Mehmed Çelebi'ye on üç bin akçeye satmaları ve yine aynı köyün sınırlarındaki, vefat eden Ali oğlu Mustafa Bey'den oğulları İbrahim Çelebi ve Abdullah Çelebi'ye geçen beş çiftlik olarak bilinen tarlaları sekiz bin akçeye tefviz etmelerine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevm'ül-ısrîn zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1058

M. 6 Aralık 1648

VARAK: 3b KAYIT: 1

Edirne'ye bağlı Havâss-ı Mahmud Paşa Arp?(...) Köyü sakinlerinden Kasım Bey oğlu Yahya'nın mirasının eşi Selime'ye ve ana baba bir kız kardeşi Amine'ye intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehadi ve'l-ısrîn min şehri zilka'detü'ş-şerîf lî sene 1058

M. 7 Aralık 1648

VARAK: 3b KAYIT: 2

Edirne Ayşe Hatun Mahallesi'nden vefat eden Ali oğlu Mustafa'nın mirasının eşi İbrahim Çavuş kızı Ayşe'ye ve oğulları İbrahim ve Abdullah Çelebi'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsıt zilka'detü'ş-şerîf lî sene 1058

M. 27 Kasım- 6 Aralık 1648

VARAK: 4a KAYIT: 1

Edirne El-Hâcc Sefâ Mahallesi sakinlerinden Abdullah kızı Kamile'nin kölesi olan Belkıs'ı Allah rızası için azad eylemesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams aşer min zilka'detü lî sene 1058

M. 1 Aralık 1648

VARAK: 4a KAYIT: 2

Hadım Timurtaş Mahallesi'nden Mehmed oğlu Mustafa Beşe'nin mirasının eşi Fatma ve kız kardeşi Amine'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâni ve'l-'ısrîn zilka'detü's-şerife li sene 1058

M. 8 Aralık 1648

VARAK: 4b KAYIT: 1

Mehmed oğlu Mustafa'nın mirasçılarında kardeşi Amine'nin, mirasçı eş olan Fatma'nın miras kalan ev üzerindeki hakkına el koyduğuna dair iddiası ve Mustafa'nın evi daha önce sağlığında eşi Fatma'ya şahitler huzurunda sattığına dair i'lâm.

Tarih: Fî't-târîhü'l-mezbûr

M. 8 Aralık 1648

VARAK: 5a KAYIT: 1

Vefat eden Mehmed oğlu Mustafa'nın iki dönüm bir parça bağı kardeşi Amine Hatun'un eşi Fatma Hatun'a bin akçeye satarken iki yüz elli akçesine karşılık Fatma Hatun'un mirastan aldığı dörtte bir hisseyle takas etmesi ve kalan yedi yüz elli akçeyi tamam almasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâni min şehri zilka'detü's-şerife li sene 1058

M. 18 Kasım 1648

VARAK: 5a KAYIT: 2

Mahmiye-i Edirne mahallâtından Hadım Timurtaş Mahallesi sakinlerinden vefat eden Mustafa Beşe oğlu Mehmed'in varisleri ana baba bir kız kardeşi Amine Hatun ve eşi Musli kızı Fatma'nın veraset konusunda sulh olduklarına dair hüccet.

Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 18 Kasım 1648

VARAK: 5a KAYIT: 3

Vefat eden Ali oğlu Mustafa'nın mirasçılarında oğulları İbrahim ve Abdullah'ın babalarından kalan evi mirasçı eş yani anneleri olan Ayşe Hatun'a yirmi beş bin akçeye satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehad vel-ısrın min zilka'de li sene 1058

M. 7 Aralık 1648

VARAK: 5b KAYIT: 1

İstanbul'da yüce divanda kâtip olan Mehmed oğlu Mustafa'nın mallarının hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil zilhicce li sene 1058

M. 17- 26 Aralık 1648

VARAK: 5b KAYIT: 2

Edirne Mehmed Ağa Mahallesi sakinlerinden vefat eden El-Hâcc Ali'nin verasetinin eşi Perihan'a ve kalanının da hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil zilhicce li sene 1058

M. 17- 26 Aralık 1648

VARAK: 5b KAYIT: 3

Seyyid Abdülkadir kızı küçük İsmihan'a anne tarafından olup vefat eden kız kardeşi Mazlume'den kalan mallar için Bağınca'nın vasi atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi evâil zilhicce li sene 1058

M. 17- 26 Aralık 1648

VARAK: 6a KAYIT: 3

Vefat eden Hürrem(?) oğlu Zülfikar'ın mirasının eşi Ayşe ve baba tarafından kız kardeşi Latife'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâmin min zilhicce li sene 1058

M. 24 Aralık 1648

VARAK: 6b KAYIT: 1

Vefat eden Ali Bey kızı Perihan'ın mirasından kalan evi, mirasçuları; eşi Ali Ağa ve baba tarafından kardeşleri Ahmed Ağa ve Ümmühan'ın evi on iki bin akçeye Ahmed Ağa'ya satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi evâil zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 17- 26 Aralık 1648

VARAK: 6b KAYIT: 2

Vefat eden Mehmed oğlu Zülfükar'ın mirasçılarında eşi Ayşe Hatun'un kardeşi Latife'den, kendisinin Yusuf Çelebi'den kalma evi olup daha önce Zülfükar'a kırk bine sattığı evini vefattan sonraki ekleriyle sekiz bini mehir hakkı iki bini de kocasının mirasından dörtte bir hissesine karşılık toplamda elli bin akçeye almasına dair hüccet.

Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 17- 26 Aralık 1648

VARAK: 7a KAYIT: 2

Vefat eden Zülfükar'ın mirasçılarında eşi Ayşe'nin miras kalan çiftlik üzerindeki yarı hakkını diğer mirasçı olan kardeşi Latife'ye on yedi bin beş yüz akçeye satarken alacağını Latife'nin mirastaki dörtte üç hakkından on yedi bin beş yüz akçe miktarına takas eyleyip çiftliğin Latife'nin olmasına dair hüccet.

Tarih: fi't- târîhü'l- mezbûr

M. 17- 26 Aralık 1648

VARAK: 7b KAYIT: 1

Edirne Darüssaade Mahallesi'nden vefat eden Ali kızı Ayşe'nin mirasına hazine emininin el koyması ve terekesine kaydı.

Tarih: fi evâsıt zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 27 Aralık 1648- 5 Ocak 1649

VARAK: 7b KAYIT: 2

Darüssade Mahallesi'nden varissiz vefat eden Ayşe'nin mal varlığından olan evi hazine emininin Ali oğlu Ahmed Çelebi'ye altı bin iki yüz akçeye satmasına dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 27 Aralık 1648- 5 Ocak 1649

VARAK: 7b KAYIT: 3

Cedid Kasım Paşa Mahallesi'nde vefat eden Abdullah oğlu Haydar Beşe'nin mirasının eşi Enam'a ve ana baba bir kardeşine intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi yevmü's-sâdis min zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 22 Aralık 1648

VARAK: 8a KAYIT: 1

Firuz Ağa Mahallesi'nden vefat eden Yusuf Bey'in mirası eşi Ayşe ve büyük oğlu Yusuf'a kaldıktan sonra, Yusuf'un vefatıyla annesi Ayşe'ye ve anne tarafından kardeşleri Mehmed ve İsmail'e daha sonra İsmail ve Mehmed'in vefatlarıyla anneleri Ayşe'ye ve babaları Zülfikar'a kaldığı ve daha sonra Zülfikar'ın da vefatıyla eşi Ayşe'ye ve kız kardeşi Latife'ye kaldığı sabit olup bütün hisseler yetmiş iki paya ayrılıp elli bir pay Ayşe'ye yirmi bir payı ise Latife'ye bölündükten sonra Latife'nin payındaki bağına Ahmed Çelebi'nin el koyduğuna dair iddiası ve Ahmed Çelebi'nin Yusuf Bey'in sağlığında bağı satın aldığına dair ispatı nedeniyle Latife'nin davasının reddine dair i'lâm.

Tarih: fi evâsıt zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 27 Aralık 1648- 5 Ocak 1649

VARAK: 8a KAYIT: 2

Edirne Hadım Timurtaş Mahallesi sakinlerinden Mehmed Efendi kızı İsmihan Hatun'un Rus asıllı cariyesi Paydar?(...)'ı Allah rızası için azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l- yevmü's-sâmin aşer min zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 3 Ocak 1649

VARAK: 8a KAYIT: 3

Vefat eden Haydar Beşe'nin mirasçısı kardeşi Fatma'nın kendisine mirastan kalan evi mirasçı eş olan Enam'a iki bin akçeye satmasına dair hüccet.

Tarih: fi' yevmü's-sânî min işrîn min zilhicce lî sene 1058

M. 7 Ocak 1649

VARAK: 8b KAYIT: 1

Sultan Selim Han Mahallesi'nden vefat eden Darülhadis Medresesi Müderrislerinden Mustafa oğlu Ramazan'ın mirasının eşi Ayşe ve anne tarafından kardeşi Ümmühan'a intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-işrîn min zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 5 Ocak 1649

VARAK: 9a KAYIT: 1

Vefat eden Darülhadis Müderrisi Ramazan Efendi'nin mirasçılarında anne tarafından kız kardeşi Ümmühan Hatun'un mirasçı eş olan Ayşe Hatun'dan alacağını tamam almasına dair kayıt.

Tarih: fi'l-yevmü'l-işrîn min zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1058

M. 5 Ocak 1649

VARAK: 9a KAYIT: 2

Beyce Mahallesi avarız vakfi sorumlusu olup vefat eden Daye Hatun'un vakfi vasi yapıp vakıf sorumlusunun evini satıp üçte birini avarız vakfına üçte birini müezzin vakfına katmasını şart etmesi üzerine vakıf sorumlusu Durmuş oğlu Yusuf Bey'in evi şart üzere Abdullah oğlu Perviz'e elli bin akçeye satmasına dair hüccet.

Tarih: fi't-târihü'l-mezbûr

M. 5 Ocak 1649

VARAK: 9b KAYIT: 1

Vefat eden Abdünnebi oğlu Hızır Beşe'nin mirasının eşi Mustafa kızı Paşalı'ya ve büyük kızı Hadice'ye ve baba tarafından kardeşi Mehmed'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî gurre muharremü'l-harâm lî sene 1058

M. 27 Ocak 1648

VARAK: 9b KAYIT: 2

Berkuk Ağa Mahallesi sakinlerinden İbrahim Çelebi'nin Hızır Beşe'nin mirasçıları Ayşe ve Hadice'ye açmış olduğu borç alacak davası kaydı.

Tarih: fi't-târihü'l-mezbûr

M. 27 Ocak 1648

VARAK: 10a KAYIT: 1

Bezirci Hatun Mahallesi'nden vefat eden Ali oğlu Turgut Bey'in mirasının eşi Hadice ve annesi Mazlume'ye ve kızları Gevher ve Fatma'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâil şehri muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 15- 24 Ocak 1649

VARAK: 10b KAYIT: 1

Küçük Gevher ve Fatma'ya nafaka bağlanması ve Osman kızı Hadice'ya rücu ve sarf izinlerinin verilmesine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü'l-aşer min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 24 Ocak 1649

VARAK: 11a KAYIT: 1

Yusuf oğlu Mahmud Çelebi'nin Turgut kızları Gevher ve Fatma'ya vasi olarak tayin edilmesine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâmin fî min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 22 Ocak 1649

VARAK: 11a KAYIT: 2

Küçük Gevher ve küçük Fatma'ya daha önce vasi olarak atanan Yusuf oğlu Mahmud Çelebi'nin de üzerine nâzır olarak Osman kızı Hadice'nin tayin olmasına dair hüccet.
Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 22 Ocak 1649

VARAK: 11a KAYIT: 3

El-Hâcc Kalender Bey'in kızları Ümmühan ve Asiye arasında hisse sahibi oldukları evin üçte birinin Asiye'ye üçte ikisinin Ümmühan'a pay edilmesi ve evin hariciyesi ve müştemilat kısımlarının Asiye'nin müstakil mülkü olmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 20 Ocak 1649

VARAK: 11b KAYIT: 1

El-Hâcc Kalender Bey'in kızları Ümmühan ve Asiye arasında hisse sahibi oldukları evin üçte birinin Asiye'ye üçte ikisinin Ümmühan'a pay edilmesi ve müştemilat dahiliyesinin deve ahırını ortak duvar olacak şekilde Ümmühan'ın müstakil mülkü olmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 20 Ocak 1649

VARAK: 11b KAYIT: 2

Rüşd ve bülüğa eren El-Hâcc Kalender Bey kızı Asiye'nin vekîli Abdullah oğlu Memi Çavuş'un, Asiye'nin vasisi El-Hâcc Ramazan oğlu Mehmed Çelebi'den mallarını teslim aldığına dair hüccet.

Tarih: fi evâilü'l-muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 15 - 24 Ocak 1649

VARAK: 12a KAYIT: 1

Edirne mahallâtından Emir Şah mahallesi sâkinlerinden Abdürrahman oğlu Ali'nin Emir Şah Mahallesi'ndeki evi ve El-Hâcc Bedreddin Mahallesi'ndeki yahûdî hâne mülkünü vakf ettiği vakfiyeye dair hüccet.

Tarih: fi gurre-i muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 15 Ocak 1649

VARAK: 13a KAYIT: 1

Yıldırım Mahallesi'nden vefat eden Hasan oğlu Mustafa'nın mirasının eşleri Abdullah kızı Ceyhun ve Süleyman kızı Fatma'ya ve kardeşinin oğlu Mehmed oğlu Hasan'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis min muharremü'l- harâm lî sene 1059

M. 17 Ocak 1649

VARAK: 13b KAYIT: 1

Vefat eden Hasan oğlu Mustafa'nın mirasçılarında kardeşi oğlu Hasan'ın kendinin, diğer mirasçılar eşleri Fatma'nın ve Ceyhun'un vekili Abdülkadir'in miras kalan mukataa borçlu arsayı Kalender oğlu Derviş'e satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehad ısrîn min'el-muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 4 Şubat 1649

VARAK: 14a KAYIT: 1

Medrese-i Ali Bey Mahallesi sakinlerinden vefat eden Ayşe'nin mirasının eşi Ahmed Çelebi'ye ve kız kardeşi Tevri?(...)'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-aşer min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 24 Ocak 1649

VARAK: 14b KAYIT: 1

Vefat eden Hasan oğlu Mustafa'nın mirasçılarında kardeşi oğlu Hasan'ın kendinin, diğer mirasçılar eşleri Fatma'nın ve Ceyhun'un vekili Abdülkadir Efendi'nin miras kalan ?(...) Havace Mahallesi'ndeki bahçeyi Abdullah oğlu El-Hâcc İbrahim'e satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 25 Ocak- 3 Şubat 1649

VARAK: 14b KAYIT: 2

Fazlullah Paşa Mahallesi'nde vefat eden Şahsuvaki?(...) El-Hâcc Ali'nin mirasının eşleri Hümaya?(...)'ya ve Kerime'ye ve hazineye inikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsütü'l-muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 25 Ocak- 3 Şubat 1649

VARAK: 15b KAYIT: 1

Fazlullah Paşa Mahallesi'nden vefat eden Şaban oğlu El-Hâcc Ali'nin eşlerinden başka mirası olmadığı sebebiyle mirasından bağhane ve içindeki eşyaya el koyan hazine emininin vefat eden El-Hâcc Ali'nin sağlığında bağhane ve içindeki eşyayı eşlerine iki yüz riyalı guruşa sattığından dolayı müdahalesinin men' edilmesine dair miras ihtilafına dair kayıt.

Tarih: fi'l-yevmü'l-işrîn min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 3 Şubat 1649

VARAK: 16a KAYIT: 1

Yıldırım Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hasan oğlu Mustafa'nın mirasçılarında kardeşi oğlu Hasan'ın kendinin, diğer mirasçılar eşleri Fatma'nın ve Ceyhun'un vekili Müsli'nin, miras kalan Yıldırım Mahallesi'ndeki mülk evlerini dört bin beş yüz akçeye İbrahim Çavuş'a satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi evâhir muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 4 - 12 Şubat 1649

VARAK: 16b KAYIT: 1

Nişancı Paşa Mahallesi sakinlerinden Ali oğlu Mehmed Beşe'nin mirasının eşi Vahide ve kız kardeşleri Saliha ve Enam?(...)'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams ve'l-işrîn muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 8 Şubat 1649

VARAK: 17a KAYIT: 1

Fazlullah Paşa Mahallesi sakinlerinden vefat eden El-Hâcc Ali'nin mirasının dörtte üçüne el koyan hazine emini Hürmüz'ün vekili Musa Beşe oğlu Ali'nin mirasa ait olan dört dönüm bağın hazineye ait olan yarısının El-Hâcc Beniş?(...)'e bin beş yüz akçeye satılmasına dair hüccet.

Tarih: fi evâhir muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 4- 12 Şubat 1649

VARAK: 17a KAYIT: 2

Nişancı Paşa Mahallesi'nden olup vefat eden Ali oğlu Mehmed'in mirasından sekiz paya el koyacakken mirasçı kardeş Enam?(...)' in gaipliği nedeniyle üç paya el koyan hazine emini Hürmüz'ün vekili Musa Beşe oğlu Ali'nin mirasa ait olan evi iki bin sekiz yüz akçeye Pedrus veled-i Kirko nâm Ermeniye satmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-işrîn mine'l-muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 3 Şubat 1649

VARAK: 17b KAYIT:1

Edirne merkez Hacılar Köyü sakinlerinden vefat eden Mustafa oğlu Ali'nin mirasının eşi Ayşe'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 19 Şubat 1649

VARAK: 18a KAYIT: 1

Turgud Bazırgan Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hasan oğlu El-Hâcc Ahmed'in mirasına el koyan eşi Fatma'dan, mirasçı Mahmud'un şahitler huzurunda mirastan dörtte üç hissesini, vekalet verdiği kardeşi Ali ile alması ve korumasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 19 Şubat 1649

VARAK: 18a KAYIT: 2

El-Hâcc ?(...) Sefa Mahallesi'nde vefat eden merhum Ali Çelebi oğlu Mustafa Çelebi'nin mirasının annesi Abdullah kızı Handan'a kız kardeşleri Gevher ve Neslihan'a ve babadan kardeşi Mehmed Efendi'ye intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fî evâhirü'l-muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 4- 12 Şubat 1649

VARAK: 18b KAYIT: 1

Turgud Bazırgan Mahallesi'nde vefat eden El-Hâcc Ahmed'in mirasının eşi Fatma Hatun'a ve kardeşi Mahmud Çelebi'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâbi' min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 20 Şubat 1649

VARAK: 20b KAYIT: 1

Muradiye Mahallesi sakinlerinden vefat eden Meher?(...)'in mirasının annesine intikalinden sonra hazine emininin mirasa el koyması ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâmin ve'l-işrînü'l-muharremü'l- harâm li sene 1059

M. 11 Şubat 1649

VARAK: 21a KAYIT:1

Vefat eden Mazlume'nin mirasçısı ana baba bir kardeşi Mevlana Hasan Efendi'nin baba bir kız kardeşi Amine'den payını tamam almasına dair hüccet.

Tarih: fî evâsıt seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 24 Şubat- 5 Mart 1649

VARAK: 21a KAYIT: 2

Turgud Bazırgan Mahallesi'nden vefat eden El-Hâcc Hasan oğlu El-Hâcc Ahmed'in mirası kardeşi Mahmud Çelebi ve eşi Fatma Hatun'a kaldıktan sonra, vefat eden El-Hâcc Ahmed'in malının üçte birini hayır için kalanını da baba tarafından kardeşi Ali'ye vasiyet edip kardeşi Ali'yi vasi tayin etmesine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâdis min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 19 Şubat 1649

VARAK: 22a KAYIT: 1

Mihal Koç Mahallesi'nden vefat eden merhum Hasan Bey oğlu Hüseyin'in mirasının annesi Ayşe ve ana baba bir kardeşi Fatma ve ana tarafından kardeşleri Oya ve amcaları Ahmed Beşe'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsıt seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 24 Şubat - 5 Mart 1649

VARAK: 22b KAYIT: 1

Ayşe Hatun Mahallesi'nde vefat eden Cündî Abdullah oğlu Yusuf Bey'in mirasının annesine ve kalanının da hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 19 Şubat 1649

VARAK: 22b KAYIT: 2

Molla Fahreddin Mahallesi'nde vefat eden Şaban kızı Ayşe'nin mirasının eşi Ahmed'e ve annesi Saliha'ya ve anne tarafından kardeşleri Mehmed, Mustafa ve Şehinşah?(...)'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams ve'l-işrîn min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 10 Mart 1649

VARAK: 23a KAYIT: 1

Lari Cami odalarında sakin iken varissiz vefat eden Kuloğlu Mustafa Beşe'nin kabz için yazılan ve satılan eşyalarına ait tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 6 - 14 Mart 1649

VARAK: 23b KAYIT:1

Edirne ?(...) Paşa Mahalle'sinden olup İstanbul'da vefat eden Behram oğlu Mehmed Çavuş'un mirasının kardeşi Bektaş Hızır'a intikaline ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâmin ve'l-işrîn min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 13 Mart 1649

VARAK: 23b KAYIT: 2

İstanbul'da vefat eden Mehmed Çavuş'un Hazine Emini Süleyman Beşe tarafından el koyulan mirasının kardeşi Bektaş'a teslimine dair i'lâm.

Tarih: fi evâhir seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 6 - 14 Mart 1649

VARAK: 24a KAYIT: 1

Filibe Haraçcı Hamza Mahallesi'nden vefat eden Hüsrev oğlu Memi Çavuş'un Sinan Paşa'dan aldığı evin borcu için, mirasçıları oğulları Mustafa Çavuş ve Ahmed Ağa ve kızları Ümmühan'ın, Sinan Paşa'ya, miras kalan evin borcunu ödemeleri için Hasan oğlu Ahmed'i vekil atamalarına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis ve'l-işrîn min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 8 Mart 1649

VARAK: 24b KAYIT: 1

Filibe ayanlarından vefat eden Hüsrev oğlu Memi Çavuş'un sağlığında Edirne'de Firuz Ağa Mahallesi'nde saray bahçeleri Bostancıbaşı olan Sinan Ağa'ya sattığı evin beş bin yüz akçesini mirasçıların vekili Ahmed Çelebi'den almasına dair hüccet.

Tarih: ?(...) seferü'l-hayr lî sene 1059

M. ?(...) Mart 1649

VARAK: 24b KAYIT: 2

Mihal Koç Mahallesi'nde vefat eden Hasan Bey oğlu Hüseyin'in mirasının annesi Ayşe'ye kız kardeşi Fatma'ya ve anne tarafından kardeşi Edib?(...)'e ve amcası Ahmed Beşe'ye intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fi evâhir seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 6 - 14 Mart 1649

VARAK: 25a KAYIT: 1

Mihal Koç Mahallesi'nden vefat eden Fatma'nın mirası annesi Kadire'ye ve erkek kardeşi Ahmed Beşe'ye intikal ettikten sonra, Ahmed Beşe'nin Kadire'ye ev satıp karşılık gelen parayı Kadire'nin payından almasına dair hüccet.

Tarih: fi evâhir seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 6 - 14 Mart 1649

VARAK: 25b KAYIT: 1

Kurdcu Doğan Mahallesi'nden vefat eden Hadice'nin mirasının annesi Fatma'ya ve anne tarafından kardeşleri Mehmed ve Mustafa'ya intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fi evâil şehri rebîü'l-evvel lî sene 1059

M. 15 - 24 Mart 1649

VARAK: 26a KAYIT: 1

Turgut Bazırgan Mahallesi'nden vefat eden El-Hâcc Ahmed'in mirasından olan evin altı kısma bölünüp iki kısmı baba bir kardeşi Ali'ye, üç kısmı ana baba bir kardeşi Mahmud'a ve bir kısmı Fatma'ya pay olduktan sonra, Fatma Hatun'un bunların tamamına el koyması üzerine Mahmud'un Fatma Hatun aleyhine açtığı alacak davasında iddiasını ispat etmesine dair i'lâm.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sâbi' aşer şehri rebîü'l-evvel li sene 1059

M. 31 Mart 1649

VARAK: 26b KAYIT: 1

Selçuk Hatun Mahallesi'nde vefat eden Kamile'nin mirasının annesine ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâni min şehri rebîü'l-evvel lî sene 1059

M. 16 Mart 1649

VARAK: 26b KAYIT: 2

Edirne Mahmud Ağa Mahallesi sakinlerinden Rıdvan'ın evini vakf ettiğine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü'l-hams aşer min rebîü'l-evvel lî sene 1059

M. 29 Mart 1649

VARAK: 27a KAYIT: 1

Edirne El-Hâcc Mercimek Mahallesi sakinlerinden Üstad Mustafa'nın yirmi akçe mukataası olan arsasını vakf ettiğine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü'l-hams aşer min şehri rebîü'l-evvel lî sene 1059

M. 29 Mart 1649

VARAK: 28a KAYIT:1

Edirne Bostancıbaşısı olan Mestan Ağa'nın Firuz Ağa Mahallesi'ndeki evini Yörük Beyi Ebu Bekir Ağa'ya satmasına dair hüccet.

Tarih: fî evâsıt şehri rebîü'l-evvel lî sene 1059

M. 25 Mart – 3 Nisan 1649

VARAK: 28a KAYIT: 2

Maruf Hoca Mahallesi'nde vefat eden Mustafa kızı Fatma'nın mirası eli Mustafa Efendi'ye ve kızı Hadice'ye ve Mustafa ve annesi Tememat?(...)’a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâbi‘ rebîü'l-evvel lî sene 1059

M. 21 Mart 1649

VARAK: 28b KAYIT: 1

Vefat eden Mehmed Beşe'nin mallarının dörtte birinin eşine ve dörtte üçünün hazineye intikali ve kaydı.

Tarih: fî evâsıt rebî‘ü'l- evvel lî sene 1059

M. 25 Mart – 3 Nisan 1649

VARAK: 28b KAYIT: 2

Hadım Timurtaş Mahallesi'nde vefat eden Hüseyin Çavuş'un mirasının eş Ayşe'ye ve diğer eşine ve büyük kızlarına ve ana baba bir kardeşi İbrahim Çavuş'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâbi' min seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 21 Mart 1649

VARAK: 29b KAYIT: 1

Debbağ El-Hâcc Halil Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hüseyin Efendi'nin Hüseyin Çavuş'tan alacağı on sekiz bin akçe olması, Hüseyin Efendi'nin mirasçıları vekili Mehmed Efendi'nin on üç bin akçeyi Hüseyin Çavuş'tan aldıktan sonra, kalan beş bin akçe borcun vefat eden Hüseyin Çavuş'un mirasından ödenmesine hükmolduğuna dair i'lâm.

Tarih: fi'l- yevmü's-sâmin aşer fi şehri rebîül-evvel lî sene 1059

M. 3 Mart 1649

VARAK: 29b KAYIT: 2

Fındık Fakih Mahallesi'nde vefat eden El-Hâcc Mehmed'in mirasının eşi Fatma'ya ve mirasın dörtte üçünün hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir şehri rebî'ü'l-evvel lî sene 1059

M. 4 Nisan – 12 Nisan 1649

VARAK: 30a KAYIT: 1

Vefat eden Şah Huba'nın mirasının eşi Abdullah oğlu Recep Beşe'ye ve kalanının da hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir şehri rebî'ü'l-evvel lî sene 1059

M. 4 Nisan – 12 Nisan 1649

VARAK: 30b KAYIT: 1

Turgud Bazırgan Mahallesi'nden vefat eden El-Hâcc Ahmed'in mirasçılarından Mahmud Çelebi'nin, mirastan alacağını, vekili olan baba bir kardeşi Ali Efendi'den almasına dair kayıt.

Tarih: fi evâil rebîü'l-âhir lî sene 1059

M. 14 Nisan – 23 Nisan 1649

VARAK: 30b KAYIT: 2

Vefat eden El-Hâcc Ahmed'in mirasçı olan eşi Fatma'nın mirastan haklarını aldıktan sonra mirasla ilgili bütün davalardan Ali Efendi'nin zimmetini ibra ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sabi' ve'l-işrîn min rebû'l-evvel lî sene 1059

M. 24 Mart 1649

VARAK: 31a KAYIT: 1

Hakimin küçük olan İsmail kızı Ayşe'nin vasisi olan dedesi Abdülkerim üzerine nâzır olarak El-Hâcc Şaban oğlu İsmail'i tayin etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l- yevmü'l-sâmin min rebû'l-evvel lî sene 1059

M. 22 Mart 1649

VARAK: 31a KAYIT: 2

Vefat eden Ümmühan'ın küçük kızı olan İsmail kızı Ayşe'ye dedesi Abdülkerim'in vasi olarak tayinine dair hüccet.

Tarih: fi'l- yevmü's-sâmin min rebû'l-evvel lî sene 1059

M. 22 Mart 1649

VARAK: 31a KAYIT: 3

Vefat eden El-Hâcc Ahmed'in varisi olmayan baba bir kardeşi Ali'nin miras kalan ev üzerindeki üçte bir hakkını, mirasçı eş olan Fatma Hatun'a on üç bin akçeye satmışken alacağı olan on üç bin akçeyi Fatma'ya hibe ve temlik etmesine dair hüccet.

Tarih: fi evâhir rebû'l-evvel lî sene 1059

M. 4 – 12 Nisan 1649

VARAK: 31b KAYIT: 1

Hafız Ahmed Mahallesi sakinlerinden vefat eden Abdülkerim kızı Ümmühan'ın mirasının eşi İsmail'e ve babası Abdülkerim'e ve baba bir kardeşi Fatma'ya ve küçük kızı Ayşe'ye intikali ve tereke kaydı

Tarih: fi'l-yevmü's-sâmin ve'l-işrîn min şehri rebû'l-evvel lî sene 1059

M. 11 Nisan 1649

VARAK: 32b KAYIT: 1

Arabacı Ahmed Mahallesi'nde vefat eden Meryem'in mirasının çocukları Ahmed ve Süleyman'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams min rebû'l-evvel lî sene 1059

M. 19 Mart 1649

VARAK: 32b KAYIT: 2

Sofu Bayezid Mahallesi'nden vefat eden Mehmed oğlu Ali Bey'in sağlığında kölesi Canfeda'yı azad ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi evâil şehri rebû'l-âhır lî sene 1059

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 33a KAYIT: 1

Sofu Bayezid Mahallesi'nden vefat eden Mehmed oğlu Ali Bey'in sağlığında kölesi Ahmed'i azad ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 33b KAYIT: 1

Sofu Bayezid Mahallesi'nden vefat eden Mehmed oğlu Ali Bey'in sağlığında kölesi Süleyman'ı azad ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 33b KAYIT: 2

Edirne Şehabeddin Paşa Mahallesi sakinlerinden olup İstanbul'da vefat eden Kadı Mehmed Efendi'nin mirasının varisi olmadığından dolayı hazineye intikaline ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsıt rebî'ü'l-evvel lî sene 1059

M. 25 Mart- 3 Nisan 1649

VARAK: 34a KAYIT: 1

İstanbul'da vefat eden Kadı Mehmed'in geçici hazine emini Süleyman Beşe tarafından el koyulan mirasının varis amcaoğlu Ahmed Beşe'ye teslimine dair kayıt.

Tarih: fi evâsıt şehri rebî'ü'l-evvel lî sene 1059

M. 25 Mart- 3 Nisan 1649

VARAK: 34b KAYIT: 1

İsmail kızı Ayşe'ye nafaka tayin edilmesi ve Fatma'ya borçlanma izninin verildiğine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min şehri rebî'ü'l-evvel li sene 1059

M. 20 Mart 1649

VARAK: 34b KAYIT: 2

Vefat eden Kenan'ın mirasının eşi Mücella'ya ve azad olmuş kölesi Mehmed Bey kızı Fatma'ya intikaline dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis min şehri rebî'ü'l-âhir lî sene 1059

M. 19 Nisan 1649

VARAK: 35a KAYIT:1

Ahmed oğlu Abdülbaki'nin evini ve Kırk Kovan mevziindeki bahçesini vakfedip Mustafa Efendi'yi müteveli tayin ettiği vakfiyeye dair hüccet.

Tarih: evâil rebî'ü'l-âhir lî sene 1059

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 35b KAYIT: 1

Çömlek Köyü'nde vefat eden saray bahçelerinde usta olan Ali'nin varisi olan kardeşi Memi'nin, mirastan kayıp kardeşi İbrahim'in payına düşen ve makbuzu olan kırk üç bin elli yedi akçeyi Sinan Ağa'dan tamam ve teslim almasına dair hüccet.

Tarih: fi evâil şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 36a KAYIT: 1

Seyyid Yusuf Bey'in, vefat eden Râcil Ali Beşe'nin eşine ve yeniçeri beytülmalına kabz ile görevli Rumeli Ağası Mehmed Ağa'ya açtığı alacak davasında iddiasını ispat etmesi ve alacağı olan yirmi dört bin dört yüz eski ve dört yüz yeni akçenin Ali Beşe'nin mirasından ödenmesine dair i'lâm.

Tarih: fi evâil şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 36b KAYIT: 1

Mahmud Ağa Mahallesi'nde vefat eden Sakine'nin mirasının eşi Şükrullah'a ve babası Derviş'e ve annesi Asiye'ye ve küçük oğlu Süleyman'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâbi' min şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 20 Nisan 1649

VARAK: 37a KAYIT: 1

Havace Murat'ın vekilliği ile Bayram'ın kölesi olan Gülgün'ü azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehad aşer min şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 24 Nisan 1649

VARAK: 37a KAYIT: 2

Kinci Firuz Mahallesi'nde vefat eden Safiye'nin mirasının eşi (babaları)Halil Çelebi'ye ve annesi Ümmühan'a ve küçük kızları Ayşe ve İsmihan'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâmin aşer min şehri rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 1 Mayıs 1649

VARAK: 38a KAYIT: 1

Vefat eden Safiye'nin küçük kızları Ayşe ve İsmihan'a Halil Çelebi'nin vasi atanmasına dair hüccet.

Tarih: yevmü'l-hams aşer min rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 28 Nisan 1649

VARAK: 38b KAYIT: 1

Hakimin küçükler Ayşe ve İsmihan'ın vasisi (babaları)Halil üzerine (anneanneleri)Ali kızı Ümmühan'ı nâzır atamasına dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt şehri rebü'l-evvel lî sene 1059

M. 25 Mart - 3 Nisan 1649

VARAK: 38b KAYIT: 2

Şehabettin Paşa Mahallesi sakinlerinden İbrahim Çavuş'un kölesi Rıdvan'ı azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-samîn aşer min şehri rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 1 Mayıs 1649

VARAK: 38b KAYIT: 3

Havace Murat'ın vekilliği ile Bayram'ın kölesi olan Gülgün'ü azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehad aşer min şehri rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 24 Nisan 1649

VARAK: 39a KAYIT: 1

Süleyman isimli küçüğe annesinden kalan mallar için (babası) Şükrullah'ın vasi olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-aşer min şehri rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 23 Nisan 1649

VARAK: 39a KAYIT: 2

Küçük Süleyman'ın vasisi olan (babası) Şükrullah'a, İbrahim Çelebi'nin nâzır olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehad aşer min şehri rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 24 Nisan 1649

VARAK: 39b KAYIT: 1

Küçük Süleyman'a nafaka tayin edilmesi ve babasının talebiyle sarf izninin verilmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sâlis aşer min rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 26 Nisan 1649

VARAK: 39b KAYIT: 2

Vefat eden El-Hâcc Ahmed'in sağlığında kölesi Dilaver'e, Bevvâb Sinan Bey Mahallesi'ndeki evini hibe ve temlik ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi evâil seferü'l-hayr lî sene 1059

M. 14 Şubat – 23 Şubat 1649

VARAK: 40a KAYIT: 1

Vefat eden Safiye'nin, mirasçısı annesi Ümmühan'ın, mirastaki hissesini, mirasa el koyan Halil Çelebi'den tamam almasına dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt şehri rebü'l-âhir lî sene 1059

M. 24 Nisan – 3 Mayıs 1649

VARAK: 40b KAYIT: 1

Katıb cu Mahallesi sakinlerinden vefat eden Ahmed kızı Fatma'nın mirasının anne bir kardeşi Mehmed Çelebi'ye ve kız kardeşi Cevri'ye intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fi'l- yevmü'l-ehad aşer min şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 24 Nisan 1649

VARAK: 41a KAYIT: 1

Manisa sakinlerinden Edirne Havace Bâli Mahallesi'nde vefat eden Osman Efendi'nin câriyesi Paydar'ın azad olduğunun tespit olduğuna dair i'lâm.

Tarih: fi evâsıt şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 24 Nisan – 3 Mayıs 1649

VARAK: 41a KAYIT: 2

Mirasına varisi olmadığı için hazine emince el koyulan vefat eden Osman Efendi'nin sağlığında, Edirne'deki ve Manisa'daki mallarının üçte birini hayır için İsmail Efendi'yi vasi tayin eylediği ve kalanını da İsmail Efendi'ye vasiyet ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 24 Nisan – 3 Mayıs 1649

VARAK: 42a KAYIT: 1

Hızır Ağa Mahallesi sakinlerinden Bihruz?(...) Ağa Macar asıllı kölesi Marika'yı vasiyet ile azad eylediğine dair hüccet.

Tarih: fi gurru cümâde'l-âhire li sene 1059

M. 12 Haziran 1649

VARAK: 42a KAYIT: 2

Edirne Kızıl Minare Mahallesi'nde vefat eden Ali'nin sağlığında iken Rus asıllı kölesi olan Şahin'i azad eylediğine dair hüccet.

Tarih: fi evâil şevvâli'l-mükerrem li sene 1059

M. 8 – 17 Ekim 1649

VARAK: 42b KAYIT: 1

Havace Bâlî Mahallesi'nde vefat eden Manisa sakinlerinden Osman Efendi'nin mirasının eşi Fatma'ya ve kayıp büyük oğlu Mehmed'e ve küçük oğlu Abdürrahim'e ve küçük kızı Amine'ye intikaline ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâsıt şehri rebû'l-âhir lî sene 1059

M. 24 Nisan – 3 Mayıs 1649

VARAK: 43a KAYIT: 1

Beytü'l-mâl Emîni İsak'ın beytülmale ait olduğunu iddia ettiği vefat eden Mehmed Çelebi'nin mirasının dörtte üçüne, beşinci dereceden akraba El-Hâcc Mahmud'un mirasçı olduğunun ispatıyla, beytü'l-mâl emininin alacak davasından reddine dair i'lâm.

Tarih: fî evâhir şehri rebû'l-âhir lî sene 1059

M. 4 - 12 Mayıs 1649

VARAK: 43a KAYIT: 2

Nişancı Paşa Mahallesi'nden vefat eden Mehmed kızı Saliha'nın mirasının eşi Mustafa Halife'ye ve annesi Ayşe'ye ve küçük kızları Rabia ve Hadice'ye intikali ve tereke defterine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü'l-ehad ve'l-işrîn min şehri rebû'l-âhir lî sene 1059

M. 4 Mayıs 1649

VARAK: 43b KAYIT: 1

Ticaret için Manisa'da vefat eden yeniçeri Mehmed Beşe'nin mirasının, bazı eşyalarının satılıp yeniçeri hazinesine intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâhir rebû'l-âhir lî sene 1059

M. 4 - 12 Mayıs 1649

VARAK: 44b KAYIT: 1

Medrese-i Ali Bey Mahallesi sakinlerinden vefat eden Ayşe'nin sağlığında Çerkez asıllı kölesi Merri?(...)'yi azad ettiğine dair hüccet.

Tarih: fî evâhir şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 4 - 12Mayıs 1649

VARAK: 44b KAYIT: 2

Yıldırım Bayezid Hân Mahallesi sakinlerinden Ahmed Beşe'nin amcasından kalan aynı mahalledeki evini dört bin akçeye satmasına dair hüccet.

Tarih: fî evâhir rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 4 - 12Mayıs 1649

VARAK: 45a KAYIT: 1

Koseç Balaban Mahallesi'nde vefat eden Mehmed Halîfe'nin mirasının eşi Ayşe'ye ve büyük kızları Fatma ve Rahime'ye ve kardeşinin oğlu Mehmed Bey'e intikaline ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü'l-aşer min şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 23 Nisan 1649

VARAK: 45a KAYIT: 2

Tarakçı Mahallesi sakinlerinden Rumeli vilayetlerinden Veydi?(...) Kasabasında vefat eden Ramazan oğlu El-Hâcc Ahmed'in borçları için, kendilerine vefat edenden tek miras kalan Tarakçı Mahallesi'ndeki evleri, kızı Ayşe'nin vasisi olan eş Fatma'nın on bin nakit akçeye El-Hâcc Kenan'a satmasına dair hüccet.

Tarih: fî evâhir şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 4 - 12Mayıs 1649

VARAK: 45b KAYIT: 1

Vefat eden Hamza kızı Ayşe'nin mirasının eşi Mehmed Efendi'ye ve ana baba bir amca çocukları Ayşe ve Fatma'ya intikaline ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâlis ve'l-işrin min şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 6 Mayıs 1649

VARAK: 46a KAYIT: 1

Kostantiniyye sakinlerinden El-Hâcc Ahmed'in, vefat eden El-Hâcc Ahmed'ten alacağı olan dimi değerinden dört bin sekiz akçe için, El-Hâcc Ahmed'in varisi olan küçük kızının vasisine (küçük kızın annesi Fatma) açtığı alacak davasında haklı bulunduğuna dair i'lâm.

Tarih: fî evâhir şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 4 - 12 Mayıs 1649

VARAK: 46b KAYIT: 1

Anneleri (Saliha) vefat eden küçükler Rabia ve Hadice'ye annelerinden kalan malların muhafazası ve hıfz-ı halleri için (babaları) Mustafa Çelebi'nin vasi atanmasına dair hüccet.

Tarih: işrîn min şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 3 Mayıs 1649

VARAK: 46b KAYIT: 2

Küçükler Rabia ve Hadice'ye daha önce atanan vasi (babaları Mustafa Çelebi) için nâzır olarak (anneanneleri Ayşe) tayinine dair hüccet.

Tarih: işrîn min şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. 3 Mayıs 1649

VARAK: 47a KAYIT: 1

Gazi Hoca Mahallesi'nde vefat eden Mahmud kızı İnsan?(...)'in mirasının eşi Seyyid Mustafa ve ana baba bir kardeşinin oğlu Mustafa Bey'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: ?(...) min şehri rebû'l-âhîr lî sene 1059

M. ?(...) Nisan- Mayıs 1649

VARAK: 47b KAYIT: 2

Beyce Mahallesi'nden vefat eden İnsan?(...)'ın mirasının eşi Abdülaziz'e ve üç oğlu Mustafa Mehmed ve Halile ve kızı küçük Fatma'ya ve annesi Ayşe'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'r-râbi' min şehri cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 16 Mayıs 1649

VARAK: 48a KAYIT: 1

Üsküfçü Hızır Mahallesi'nden vefat eden Hasan oğlu El-Hâcc Ali'nin mirasının eşi Rabia'ya ve annesi Paşalı'ya ve küçük oğlu Mehmed'e ve küçük kızı Hadice'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil cemâziye'l-evvel lî sene 1059

M. 13 - 22 Mayıs 1649

VARAK: 48b KAYIT: 1

Küçük Halil ve küçük Fatma'ya, vefat eden annelerinden irs-i şer'le kendilerine intikal eden malları için, vasileri olarak (babaları) Ahmed oğlu Abdülaziz'in atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams min şehri cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 17 Mayıs 1649

VARAK: 49a KAYIT: 1

Vefat eden El-Hâcc Ali'nin vefat anında yanında bulunan El-Hâcc Mustafa'ya emanet verdiği eşyalar ve esedî parayı mirasçılarının tamamen teslim almasına dair hüccet.

Tarih: fi evâil şehri cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 13 - 22 Mayıs 1649

VARAK: 49a KAYIT: 2

Üsküfçü Hızır Mahallesi'nden vefat eden Seyyid Mehmed Çelebi'nin mirasının dörtte birinin eşine dörtte üçünün hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sâdis aşer min şehri rebû'l-âhir lî sene 1059

M. 29 Nisan 1649

VARAK: 49b KAYIT: 1

Edirne'ye bağılı Kulaklı Köyü'nden vefat eden Racil Ali Bey'in mirasının eşı Havva'ya ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-evâil şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 14 - 23 Nisan 1649

VARAK: 50b KAYIT: 1

Küçük Mehmed ve Hadice'ye vefat eden babalarından kalan mallar için, (babaanneleri) Paşalı'nın vasi olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi gurre-i cümâde'l-ülâ li sene 1059

M. 13 Mayıs 1649

VARAK: 50b KAYIT: 2

Küçük Mehmed ve Hadice'ye atanan vasi Paşalı (babaanneleri) üzerine El-Hâcc Mustafa, Sefer Çelebi ve Mustafa oğlu Cafer isimli kişilerin nâzir olarak atamasına dair hüccet.

Tarih: fi gurre cümâde'l-ülâ li sene 1059

M. 13 Mayıs 1649

VARAK: 50b KAYIT: 3

Küçük Mustafa kızı Bakiye'nin vasiliğine annesinin kardeşı olan Seyyid Mehmed Efendi'nin atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâni fi ve'l-işrin min şehri rebü'l-evvel li sene 1059

M. 5 Nisan 1649

VARAK: 51a KAYIT: 1

Veled-i Veliyüddin Mahallesi'nden vefat eden Mehmed Çelebi'nin mirasının eşı Huriye ve kardeşinin kızı kızının oğlu El-Hâcc Mahmud'a ve Derviş Çelebi'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir şehri rebü'l-âhir li sene 1059

M. 4 - 12 Mayıs 1649

VARAK: 51a KAYIT: 2

Küçük Mustafa kızı Bakiye'nin vasiliğine annesinin kardeşi olan Seyyid Mehmed Efendi'nin atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sânî min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 14 Mayıs 1649

VARAK: 51b KAYIT: 1

Küçük Bakiye'nin vasisi (annesinin kardeşi) Seyyid Mehmed Efendi üzerine nâzır olarak Mustafa Ağa'nın atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sânî cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 14 Mayıs 1649

VARAK: 51b KAYIT: 2

Vefat eden Mehmed Halîfe'nin mirasçılarının, kendilerine Köseç Balaban Mahallesi'nde miras kalan ev için, Salih Çelebi ve Halil Çelebi'ye açtıkları davada, vefat eden Mehmed Halîfe'nin sağlığında evini Salih Çelebi ve Halil Çelebi'ye sattığına dair i'lâm.

Tarih: fi evâil şehri cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 13 - 22 Mayıs 1649

VARAK: 52a KAYIT: 1

Küçük Bakiye üzerine annesinden kalan mallar için Seyyid Mehmed Efendi'nin vasi olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sânî min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 14 Mayıs 1649

VARAK: 52a KAYIT: 2

Küçük Hadice'ye nafaka tayin edilmesi ve annesinin talebiyle borçlanma izninin verilmesine dair hüccet.

Tarih: fi gurre-i cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 13 Mayıs 1649

VARAK: 52b KAYIT: 2

Havace Bâlî Mahallesi'nden vefat eden Neslihan'ın mirasının eşi Mustafa Ağa'ya ve küçük kızı Bakiye'ye ve annesi Sakine'ye ve kardeşi Mehmed Efendi'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sânî i cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 14 Mayıs 1649

VARAK: 54a KAYIT: 1

Küçük Bakiye'ye nafaka tayin edilmesi ve anneannesinin talebiyle harcama izninin verilmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sânî min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 14 Mayıs 1649

VARAK: 54b KAYIT: 1

Sultan Bayezid Mahallesi sakinlerinden Ali Usta'nın kölesi Üftade'yi azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 15 Mayıs 1649

VARAK: 54b KAYIT: 2

Demir Biga Mahallesi'nde vefat eden Mehmed Beşe'nin mirasının eşi Belkıs ve küçük kızları Saime'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 2 – 10 Haziran 1649

VARAK: 55a KAYIT: 1

Küçük Saime'ye vefat eden babasından kalan mallar ve ihtiyaçları için vasi olarak Mustafa oğlu Mehmed'in atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis ve'l-işrîn min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 4 Haziran 1649

VARAK: 55a KAYIT: 2

Küçük Saime'nin vasisi Mustafa oğlu Mehmed üzerine nâzır (annesi) Belkıs'ın atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis ve'l-işrîn min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 4 Haziran 1649

VARAK: 55a KAYIT: 3

Baba Demirtaş Mahallesi'nden vefat eden Abduca?(...) Beşe'nin mirasının eşine dörtte üçünün de hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 2 – 10 Haziran 1649

VARAK: 55b KAYIT: 1

Firuz Ağa Mahallesi'nden vefat eden Fatma'nın mirasının eşi Sultan Saraçlarından Mahmud Çelebi'ye ve amcası oğulları Ahmed ve Ali'ye intikaline ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 12 – 21 Haziran 1649

VARAK: 55b KAYIT: 2

Hızır Ağa Mahallesi sakinlerinden Bihmuk?(...) Ağa'nın vakfiyesi ve Yusuf Bey'i mütevellî atamasına dair hüccet.

Tarih: fi gurre-i cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 12 Haziran 1649

VARAK: 57b KAYIT: 1

Vefat eden El-Hâcc Mehmed Bey'in mirasının dörtte birinin eşi Ayşe'ye ve dörtte üçünün hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-sâdis min cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 17 Haziran 1649

VARAK: 57b KAYIT: 2

Baba Timurtaş Mahalle'sinden vefat eden Sinan'ın mirasının eşleri Fatma ve Hesaye?(...)’ye ve köle Mehmed’e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâil min cümâde'l-ûlâ lî sene 1059

M. 13 – 22 Mayıs 1649

VARAK: 58a KAYIT: 1

Hadım Timurtaş Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hüseyin Çavuşun mirasçılarında kızı Ayşe ve Hasire?(...)’nin, mirasçı eş Ayşe Hatun’un babalarından kalan eve el koyması üzerine, eş Ayşe Hatun’a açtıkları miras davasında, on iki bin nakit akçe bedel karşılığında, sulh olduklarına dair i‘lâm.

Tarih: fî gurre-i cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 12 Haziran 1649

VARAK: 58a KAYIT: 2

Hızır Ağa Mahallesi sakinlerinden Behmik?(...) Ağa'nın mallarının üçte birini vasiyet ettiği ve Durmuş oğlu Yusuf Bey'i vasiyetine vasi atadığına dair hüccet.

Tarih: fî gurre-i cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 12 Haziran 1649

VARAK: 58b KAYIT: 1

Fındık Fakih Mahallesi sakinlerinden olan Hüseyin Bey'in Rus asıllı kölesi Paydar?(...)’ı Allah rızası için azad etmesine dair hüccet.

Tarih: ?(...) cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. Haziran - Temmuz 1649

VARAK: 59a KAYIT: 1

Turgut Bazırgan Mahallesi'nde vefat eden Ali Bey'in mirasının eşi Fatma'ya ve kardeşleri Mustafa ve Abdülbaki'ye ve kız kardeşi Zülûf'e ve annesi Fatma'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâsıt cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 22 Haziran – 1 Temmuz 1649

VARAK: 59a KAYIT: 2

Kürt Hoca Mahallesi sakinlerinden Mahmud Bey'in Rus asıllı kölesi Osman'ı Allah Rızası için azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevm'ül-sâdis 'ısrîn cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 7 Temmuz 1649

VARAK: 59b KAYIT: 1

Timurtaş Köyü sakinlerinden Ali Bey'in Rus asıllı kölesi Paydar'ı Allah rızası için azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 7 Temmuz 1649

VARAK: 59b KAYIT: 2

Timurtaş Köyü sakinlerinden Ali Bey'in Macar asıllı kölesi Mülayim'i Allah rızası için azad etmesine dair hüccet.

Tarih: fi't-târîhü'l-mezbûr

M. 7 Temmuz 1649

VARAK: 59b KAYIT: 3

Mahmud Paşa kazasından Aydın Köyü'nden Kurd Çelebi'nin mirasının eşi İsmihan'a ve büyük kızı Nasbe?(...) ve küçük kızları Ayşe ve Fatma'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevm'ül-sâdis 'ısrîn cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 4 Temmuz 1649

VARAK: 60a KAYIT: 1

Küçükler Ayşe ve Fatma'ya babalarından (Kurd Çelebiden) kalan mallar için Osman Çelebi'nin vasi olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis min recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 13 Temmuz 1649

VARAK: 60a KAYIT: 2

Vefat eden Kurd Çelebi'nin kızları küçükler Ayşe ve Fatma'ya atanan vasi Osman Çelebi üzerine nâzır olarak Niyaz Bey Cündî'nin atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü't-târihü'l-mezbûr

M. 13 Temmuz 1649

VARAK: 60a KAYIT: 3

Edirne Tatarlı Köyü sakinlerinden vefat eden Halil Çelebi'nin mirasının eşi Fatma'ya ve küçük oğlu Kaya'ya ve İbrahim Bey'e ve annesine intikali ve tereke kaydı.

Tarih: ?(...) recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 11 Temmuz – 8 ağustos 1649

VARAK: 60b KAYIT: 1

Çokalca Mahallesi'nde vefat eden Ahmed Çelebi'nin mirasının eşi Ayşe'ye ve annesi Ayşe'ye ve küçük oğlu Mehmed'e ve küçük kızı Fatma'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: ?(...) recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 11 Temmuz – 8 ağustos 1649

VARAK: 60b KAYIT: 2

Küçükler Fatma ve Mehmed'e babalarından kalan mallar için vasi olarak Mustafa Çelebi'nin atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi't-târihü'l-mezbûr 1059

M. 11 Temmuz – 8 ağustos 1649

VARAK: 61a KAYIT: 1

Anadolu'da vefat eden Gazi Hoca Mahallesi sakinlerinden Mustafa Çelebi'nin mirasının eşi Ümmühan'a ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil recebü'l-mürecceb lî sene 1059

M. 11 Temmuz – 20 Temmuz 1649

VARAK: 61a KAYIT: 2

Hazinedar Sinan Bey Mahallesi'nde vefat eden Mehmed Bey'in mirasının eşi Müşerref'e ve büyük oğlu Yusuf'a ve küçük oğlu Ahmed'e ve büyük kızları Ayşe, Ümmühan ve Neslihan'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsıd recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 21 Temmuz – 30 Temmuz 1649

VARAK: 61b KAYIT: 1

Attar Hacı Halil Mahallesi'nde vefat eden İvaz Beşe'nin mirasının Habere?(...), Yasemin ve büyük kardeşi Ramazan'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sânî min recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 12 Temmuz 1649

VARAK: 61b KAYIT: 2

Kebe Yapıcı Mahallesi'nde vefat eden Pinhan?(...)'ın mirasının eşi Mehmed Efendi'ye ve küçük kızları Ayşe ve Hadice'ye ve babası Abdünnebi'ye ve annesi Ümmühan'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'r-râbi' min recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 14 Temmuz 1649

VARAK: 62a KAYIT: 1

Küçük Ayşe ve Hadice'ye nafaka tayin edilmesi ve babalarının talebiyle harcama izni verilmesine dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ısrîn min recebü'l-mürecceb lî sene 1059

M. 30 Temmuz 1649

VARAK: 62a KAYIT: 2

Devlet Şah Mahallesi'nde vefat eden Pincan?(...)'ın mirasının eşi Mehmed Çelebi'ye ve küçük kızı Saime'ye ve annesi Fatma'ya ve kız kardeşine intikaline ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 31 Temmuz – 8 Ağustos 1649

VARAK: 63a KAYIT: 1

Küçük Saime'ye annesinden kalan mallar için vasi olarak (babası) Mehmed Çelebi'nin atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi evâhir şehri recebü'l-mürecceb lî sene 1059

M. 31 Temmuz – 8 Ağustos 1649

VARAK: 63a KAYIT: 2

Küçük Saime'nin babası da olan vasisi Mehmed Çelebi üzerine nâzır olarak El-Hâcc Mehmed'in atanmasında dair hüccet.

Tarih: fi evâhir şehri recebü'l-mürecceb lî sene 1059

M. 31 Temmuz – 8 Ağustos 1649

VARAK: 63b KAYIT: 1

Kinci Firuz Mahallesi'nden vefat eden İsmihan'ın mirasının yakınları Halil'e ve Ümmühan'a aktarılması ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 10 – 19 Ağustos 1649

VARAK: 63b KAYIT: 2

Vefat eden Abdülatif'in küçük kızları Fatma, Ayşe ve Pincan?(...)'ın vasiliğine El-Hâcc Peri?(...) kızı Neslihan'ın atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi evâil şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 10 – 19 Ağustos 1649

VARAK: 63b KAYIT: 3

Firuz Ağa Mahallesi'nde vefat eden Abdülatif Çelebi'nin mirasının eşi Perihan ve üç küçük kızı Fatma, Ayşe ve Pincan?(...)'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâhir şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 30 Ağustos – 7 Eylül 1649

VARAK: 64b KAYIT: 1

Şarabdar Hamza Bey Mahallesi'nde vefat eden Emine'nin mirasının eşi İbrahim Çelebi'ye ve babası Ahmed Bey'e ve annesi İsmihan'a ve kardeşi küçük Ali'ye ve küçük kızlarına Gevher'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 10 – 19 Ağustos 1649

VARAK: 65a KAYIT: 1

Küçük Gevher üzerine vasi olarak babaları İbrahim Çelebi'nin atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 20 - 29 Ağustos 1649

VARAK: 65a KAYIT: 2

Ticaret üzere Balkanlardan İstanbul'a gitmekte iken Edirne'de Kızıl Baş Hanında vefat eden Müsli Beşe'nin varisi olmadığından mirasının hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsıt şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 20 - 29 Ağustos 1649

VARAK: 65a KAYIT: 3

Firuz Ağa Mahallesi sakinlerinden Mehmed Çelebi'nin, vefat eden Abdülatif Çelebi'den alacaklı olduğu sekiz bin akçesi vakıftan olan toplam yirmi dört bin akçe için, Abdülatif Çelebi'nin varisi küçüklerin vasisi Neslihan'a açtığı alacak davasında iddiasını ispatladığına dair i'lâm.

Tarih: fi evâhir recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 31 Temmuz - 8 Ağustos 1649

VARAK: 65b KAYIT: 1

Dimetoka'ya bağlı Kurci?(...) Köyü'nde vefat eden Kaplan Bey'in mirasının eşi Rahime'ye ve büyük oğulları Mehmed ve Veli'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâmin min ve'l-'işrîn min şa'bn'l-muazzam l sene 1059

M. 6 Eylül 1649

VARAK: 66a KAYIT: 1

Berkuk Ağa Mahallesi'nden vefat eden Murtaza'nın küçük oğlu İbrahim'e Hadice Hatun'un vasi olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü't-tâsi' min şehrî ramazn'l-mübârek l sene 1059

M. 16 Eylül 1649

VARAK: 66a KAYIT: 2

Berkuk Ağa Mahallesi'nden vefat eden Murtaza'nın mirasının eşi Fatma ve annesi Hadice ve küçük oğlu İbrahim'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü't-tâsi' min şehrî ramazn'l-mübârek l sene 1059

M. 16 Eylül 1649

VARAK: 66b KAYIT: 1

Edirne'ye bağlı Üsküdar sakinlerinden Mihal Koç Mahallesi'nde vefat eden Mahmud Efendi'nin mirasının eşi Kerime'ye ve büyük üç oğulları Mehmed Efendi, Mustafa elebi ve Ahmed'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l- aşer min şehrî ramazn'l-mübârek l sene 1059

M. 17 Eylül 1649

VARAK: 67a KAYIT: 1

Özenli?(...) Köyü'nden vefat eden Mustafa elebi'nin mirasının eşi Sare'ye ve annesi Durdiye'ye küçük kızı Ayşe'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l- aşer min şehrî ramazn'l-mübârek l sene 1059

M. 17 Eylül 1649

VARAK: 67b KAYIT: 1

Kızıl Minare Mahallesi'nde vefat eden Ali Bey'in mirasının eşi Perihan Hatun'a ve büyük oğlu Salih Efendi'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâil şevvâli'l-mükerrem lî sene 1059

M. 8 Ekim -17 Ekim 1649

VARAK: 68a KAYIT: 1

Manisa'dan gelip Edirne'de vefat eden İsmail Efendi'nin başka varisleri olduğuna dair iddia ve ispatlarına dair i'lâm.

Tarih: fî evâhir şehri ramazânü'l-mübârek lî sene 1059

M. 28 Eylül - 6 Ekim 1649

VARAK: 68b KAYIT: 1

Rüstem Paşa Hanında vefat eden Mustafa Beşe'nin varisi olmadığından dolayı mirasının hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâhir şehri ramazânü'l-mübârek lî sene 1059

M. 28 Eylül - 6 Ekim 1649

VARAK: 68b KAYIT: 3

Sultan Selim Mahallesi'nde vefat eden Yusuf Efendi'nin mirasının eşi Fatma'ya ve Ayşe'ye ve büyük kızları Rabia ve Hadice'ye ve kardeşi Abdürrahim Efendi'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâhir cümâde'l-âhire lî sene 1059

M. 2 Temmuz – 10 Temmuz 1649

VARAK: 69a KAYIT: 1

Kinci Firuz Mahallesi'nden vefat eden Mehmed Çelebi'nin mirasının annesi Fatma'ya ve anne bir kız kardeşleri Neslihan'a ve Emrbani?(...)'ye ve amcaları oğlu Veli'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâil şa'bânü'l-muazzam lî sene 1059

M. 10 Ağustos – 19 Ağustos 1649

VARAK: 69b KAYIT: 1

Kuru eşme Mahallesi'nden vefat eden Mehmed Beşe'nin mirasının eşi Ayşe ve küçük kızı Rabia'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâil şevvâli'l-mükerrem lî sene 1059

M. 8 Ekim – 17 Ekim 1649

VARAK: 69b KAYIT: 3

Edirne'ye bağlı İspeki?(...) Köyü sakinlerinden vefat eden Ali Bey'in mirasının eşi Gevher'e ve küçük oğluna intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâil şevvâl lî sene 1059

M. 8 Ekim – 17 Ekim 1649

VARAK: 70b KAYIT: 1

Zen-i İbrahim Paşa Mahallesi sakilerinden vefat eden Ahmed Ağa'nın mirasının eşi Ayşe'ye ve babası Mehmed Ağa'ya ve annesi Emine'ye ve küçük oğlu Bektaş'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü'l-hams min zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1059

M. 10 Kasım 1649

VARAK: 71a KAYIT: 1

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Sevindik Fakih Mahallesinde sâkinlerinden Cündî Yusuf Bey'in mirasındaki mallara ait borç alacak davası kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü'l-hams zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1059

M. 10 Kasım 1649

VARAK: 71a KAYIT: 2

Sultan Bayezid Mahallesi'nden vefat eden El-Hâcc Hüseyin'in mirasının eşi Belkıs ve kızları Fatma'ya ve ?(...)'ya ve İbrahim'e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü'l-hams ve'l-işrîn şevvâli'l-mükerrem lî sene 1059

M. 1 Kasım 1649

VARAK: 71b KAYIT: 1

Fazlullah Paşa Mahallesi'nde vefat eden Mehmed kızı Ahfen?(...)'in mirasının yakınlarına intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis ve'l-işrîn min şevvâli'l-mükerrem lî sene 1059

M. 2 Kasım 1649

VARAK: 72a KAYIT:1

Berkuk Ağa Mahallesi sakinlerinden vefat eden Saime Hatun'un mirası eşi Himmet Efendi'ye ve kız kardeşi Saliha Hatun'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâbi' min zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1059

M. 12 Kasım 1649

VARAK: 72b KAYIT: 1

Berkuk Ağa Mahallesi'nden vefat eden Saime'nin mirasçılarında baba bir kız kardeşi Saliha'nın eşi Himmet'ten payını tamam aldığına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis aşer min zilka'de lî sene 1059

M. 18 Kasım 1649

VARAK: 72b KAYIT: 2

Vefat eden El-Hâcc Hüseyin'in mirasçılarında Fatma Hatun, Hüma Hatun ve İbrahim Çelebi'nin mirastaki paylarını diğer mirasçı Belkıs Hatun'a satmaları sonucunda miras kalan evin Belkıs Hatun'a ait olmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sânî aşer min zilka'de lî sene 1059

M. 17 Kasım 1649

VARAK: 73a KAYIT: 1

Edirne Kara Bulut Mahallesi'nden vefat eden Şaban Halika?(...)'nın mirasının eşi Fatma'ya ve küçük kızı Ayşe'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis aşer min zilka'detü'ş-şerîfe lî sene 1059

M. 21 Kasım 1649

VARAK: 73a KAYIT: 2

Edirne Ahi Hasan Mahallesi'nden vefat eden İbrahim kızı Ümmühan'ın mirasının yakınları olan Ramazan oğlu Peri?(...)'ye ve İbrahim oğlu Mustafa'ya, annesi Hızır kızı Fatma'ya, küçük oğlu Ali'ye, büyük kızı Hadice'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis ve'l-işrîn min zilka'detü's-şerîfe lî sene 1059

M. 1 Aralık 1649

VARAK: 73b KAYIT: 1

Zen-i Sarıca Paşa Mahallesi sakinlerinden vefat eden Mustafa Efendi'nin mirasının annesine ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâdis ve'l-işrîn min zilka'detü's-şerîfe lî sene 1059

M. 21 Kasım 1649

VARAK: 74a KAYIT: 1

Edirne Hazinekar Sinan Beğ Mahallesi'nden vefat eden Ümmühan'ın mirasının annesine, eşi Ali Beşe'ye ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis el-işrîn min zilka'detü's-şerîfe lî sene 1059

M. 28 Kasım 1649

VARAK: 74a KAYIT: 2

Sinan Paşa'ya sahîh-i şer'î ile otuz sekiz bin cedîd râic fi'l-vakt fiddî akçeye Edirne Firuz Ağa Mahallesi'ndeki evin satılmasına dair hüccet.

Tarih: Fî'l-yevm'ül-hams min zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1059

M. 10 Aralık 1649

VARAK: 74b KAYIT: 1

Vefat eden Mehmed Beşe'nin mirasından olan evi mirasçı eş Fatma'nın ve hazine emininin El-Hâcc Mehmed'e satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi evâsıt zilhiccetü's-şerîfe lî sene 1059

M. 16-25 Aralık 1649

VARAK: 74b KAYIT: 2

Edirne Zen-i Firuz Mahallesi sakinlerinden vefat eden Abdullah kızı Kamile'nin mirasının yakınları Hasan oğlu ?(...)'na ve Osman kızı Rahime'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâni aşer min zilhiccetü'ş-şerîfe lî sene 1059

M. 17 Aralık 1649

VARAK: 75a KAYIT: 1

Edirne Eskici el-Hâcc Hamza Mahallesi sakinlerinden vefat eden Ahmed kızı Hadice'nin mirasının annesine ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevm ?(...) min zilhicce lî sene 1059

M. 6 Aralık – 3 Ocak ?(...) 1649

VARAK: 75b KAYIT: 1

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Zen-i Firuz Mahallesi sâkinlerinden vefat eden Abdullah kızı Kamile'nin sağlığındaiken altı dönüm bağını Rahime Hatun'a hibe ettiğinin şahitler aracılığıyla ispat olmasına dair i'lâm.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams aşer min zilhiccetü'ş-şer'îfe lî sene 1059

M. 20 Aralık 1649

VARAK: 75b KAYIT: 2

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Eskici el-Hac Hamza Mahallesi sâkinlerinden Vefat eden Ahmed kızı Hadice'nin mirasına el koyan hazine emininin vekilinin mirasçı eş olan İsmail'den payını tamam aldığına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-?(...) min zilhiccetü'ş-şer'îfe lî sene 1059

M. 20 Aralık – 3 Ocak ?(...) 1649

VARAK: 76a KAYIT: 1

Küçükler Abdulmeamab?(...), Hadice ve Kamile'nin vasileri üzerine Ahmed kızı Suva?(...)'nın nâzır olarak atanmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-hams aşer min zilhiccetü'ş-şer'îfe lî sene 1059

M. 20 Aralık 1649

VARAK: 76a KAYIT: 2

Edirne eski Bostancıbaşı Abdüllatif Bey'in getirisi olan arsasını ve Meriç'teki çiftliğini yüz altmış bin akçeye Sinan Paşa'ya satması ve Sultan Bayezid Han Vakfi arazisi üzerinde bulunan çiftliğinin tapu hakkını Sinan Paşa'ya vakıf zabiti gözetiminde tefviz ve teslim etmesine dair hüccet.

Tarih: fî'l-yevmü't-tâsi' aşer min zilhiccetü'ş-şer'îfe lî sene 1059

M. 20 Aralık 1649

VARAK: 77a KAYIT: 1

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Kızıl Minare Mahallesi sâkinlerinden vefat eden Halil Beşe'nin mirasının eşinden başka kimse olmadığı için ve dörtte üçünün hazineye intikali için satılan eşyaları ve tereke kaydı.

Tarih: fî evâhir zilhiccetü'ş-şer'îfe lî sene 1059

M. 26 Aralık- 3 Ocak 1649

VARAK: 77a KAYIT: 2

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Kızıl Minare Mahallesi sâkinlerinden vefat eden vefat eden Halil Beşe'nin mirasçısı eşi Halime'nin mirastaki payını hazine eminden tamam aldığına dair hüccet.

Tarih: fî evâhir min zilhiccetü'ş-şer'îfe lî sene 1059

M. 26 Aralık- 3 Ocak 1649

VARAK: 77b KAYIT: 2

Dimetoka'da ikameti olan vefat eden Hasan oğlu Hüseyin Bey'in mirasının eşi Yusuf kızı Ayşe'ye ve yakınları Abdullah, Halil ve Kder ?(...)’e intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fî'l-yevmü's-sâdis ve'l-işrîn min zilhiccetü'ş-şerîfe li sene 1059

M. 31 Aralık 1649

VARAK: 78a KAYIT: 1

Edirne Mahmud Ağa Mahallesi sakinlerinden vefat eden Cündî Mehmed oğlu (...) Ağa'nın eşi Ahmed kızı Ceva?(...)'ya, küçük oğullarına ve küçük kızlarına intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'r-râbi' aşer min zilheccetü's-şerîfe lî sene 1059

M. 19 Aralık 1649

VARAK: 78b KAYIT: 1

Edirne Mahmud Ağa Mahallesi sakinlerinden vefat eden Mehmed Efendi'nin mirasının eşi Rabia'ya, erkek kardeşi El-Hâcc Ahmed'e ve kız kardeşi Saliha'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil zilka'detü's-şerîfe lî sene 1059

M. 6 – 15 Kasım 1649

VARAK: 79a KAYIT: 1

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Sıkça Murad Mahallesi sakinlerinden vefat eden Abdullah kızı Ümmügülsüm'ün mirasından kalan aynı mahalledeki evi, Ahmed Çelebi'nin mirasçılardan satın almasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevm ?(...) min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 15 Ocak – 13 Şubat 1649

VARAK: 79b KAYIT: 1

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Sıkça Murad Mahallesi sakinlerinden vefat eden Abdullah kızı Ümmügülsüm'ün mirasının eşi Râcîl Ali Beşe'ye ve Ayşe'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâil muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 4- 13 Ocak 1649

VARAK: 79b KAYIT: 2

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Şah Melek Mahallesi sâkinlerinden vefat eden Râcil Mehmed Beşe'nin mirasının eşi İsmihan'a ve başka mirasçı olmadığından dolayı hazineye intikali kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'r-râbi' min zilka'detü's-şerîfe lî sene 1059

M. 9 Kasım 1649

VARAK: 80a KAYIT: 1

Edirne Sofu Bayezid Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hasan Ağa'nın mirasının eşine ve oğlu Mustafa Bey'e ve kızı Peğincan?(...)'a intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis aşer min muharremü'l-harâm lî sene 1059

M. 27 Ocak 1649

VARAK: 80b KAYIT: 1

Mahmiyye-i Edirne mahallâtından Sofu Bayezid Mahallesi sâkinlerinden vefât eden Aydın oğlu Hasan Ağa'nın mirasçıları eşi Hasan kızı Rahime Hatun'un, büyük oğlu Mustafa Bey'in, büyük kızı Begcan?(...)'nın Mehmed Ağa'ya Daye Hatun Köyü'nde çiftliği satmalarına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü'l-aşer min muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 13 Ocak 1650

VARAK: 81a KAYIT: 1

Edirne Hadım Balaban Mahallesi sâkinlerinden olup Baba Dağı'nda vefat eden Mehmed Ağa'nın mirasının eşine ve hazine eminine bölüştürüldükten sonra Safiye'nin kız kardeşi olduğunun ispatı ve mirastan hakkının doğmasına dair hüccet.

Tarih: fi'l-yevmü's-sâlis aşer min muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 16 Ocak 1650

VARAK: 81a KAYIT: 2

Edirne Hadım Balaban Mahallesi sâkinlerinden olup Baba Dağı Şehri'nde vefat eden Hasan Çelebi'nin mirasının eşi Kerime ve kız kardeşi Safiye'ye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-aşer min muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 13 Ocak 1650

VARAK: 81b KAYIT: 1

Edirne Şehabettin Paşa Mahallesi sakinlerinden vefat eden Abdullah oğlu Rıdvan Dede'nin mirasının eşine ve oğullarına intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-ehâd ve'l-işrîn min muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 24 Ocak 1650

VARAK: 81b KAYIT: 2

Hazine emininin vefat eden Edirne İbrahim Paşa Mahallesi sakinlerinden vefat eden Mehmed Bey'in mirasçı eşi Amine'nin hazine eminine payındaki mallardan bir kısmını vermediği gerekçesiyle açtığı davadan men edilmesine dair i'lâm.

Tarih: fi evâhir muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 24 Ocak- 1 Şubat 1650

VARAK: 82a KAYIT: 1

Edirne Ayşe Hatun Mahallesi'nden vefat eden Abdullah oğlu Ahmed'in vefat etmesi ve mirasının eşi Cafer kızı Fatma'ya ve hazineye intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi evâsıt min muharremü'l-harâm lî sene 1060

M. 14- 23 Ocak 1650

VARAK: 82a KAYIT: 2

Hadım Balaban Mahallesi sakinlerinden vefat eden Hasan Bey'in sağlığında iken kölesi Ruşen'i azad ettiğine dair hüccet.

Tarih: fi gurre-i seferü'l-hayr lî sene 1060

M. 3 Şubat 1650

VARAK: 82b KAYIT: 1

Vefat eden Eyüp Çelebi'nin mirasının yakınlarına intikali ve tereke kaydı.

Tarih: ?(...)

M. ?(...)

VARAK: 83a KAYIT: 1

İsmail isiminde bir kişinin kadı tayinine dair kayıt.

Tarih: ?(...)

M. ?(...)

VARAK: 83b KAYIT: 1

Edirne Çokalca Mahallesi'nden vefat eden Ahmed Çelebi'nin mirasının eşi Abdülbaki kızı Ayşe'ye, annesi Sayafî?(...) kızı Ayşe'ye küçük oğlu Ahmed ve büyük kızı Fatma'ya intikali ve tereke kaydı.

Tarih: fi'l-yevmü'l-aşer min recebü'l-ferd lî sene 1059

M. 20 Temmuz 1649

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

33 NUMARALI ŞER‘İYYE SİCİLİ’NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Edirne Şer‘iyye Sicili’ndeki Dava Örnekleri

33 Numaralı Edirne Şer‘iyye Sicili’nde birçok konuya ait çeşitli türden kayıtlar bulunmaktadır. Bazı konulara ait kayıtlar ise diğerlerine oranla daha sık görülmektedir. 33 Numaralı Sicil’de iki yüz kırk adet bulunan kayıtların; yetmiş dördü tereke kaydı olmakla beraber toplamda yüz kırk dokuz tanesi hüccet kaydı, on üç tanesi ise i‘lâm kaydıdır. Konularına göre kayıtlara bakıldığında ise seksen beş tanesi miras, yirmi tanesi köle azadı, yirmi iki tanesi alım- satım, otuz dört tanesi tayin, bir tanesi reşit olma, sekiz tanesi vakıf, otuz bir tanesi borç alacak, iki tanesi hibe ve temlik, altı tanesi nafaka ile alakalıdır.

4.1.1. Mirasla İlgili Kayıtlar

Sözlükteki anlamına bakıldığında miras, vefat edenin kan bağı olanlar ya da nikâh akdiyle oluşan bağı olanlara veya hukuken verilmesi gereken kişiye bıraktığı bütün mal varlığı anlamına gelmektedir.⁷⁰ 33 Numaralı Şer‘iyye Sicili’nde konusu mirasla ilgili olan seksen beş tane ve miras ihtilafıyla ilgili on tane kayıt tespit edilmiştir. Bunlardan tamamına yakını mirasın intikaline ait kayıtlardan oluşmaktadır. Bu tarz kayıtlarda önce vefat edenin adı varsa unvanı veya lakabı ya da mesleği daha sonra ikamet ettiği yer ya da vefat ettiği yer bilgileri verilmektedir. 8 Zilkade 1058/ M. 24 Kasım 1648 tarihli belgede⁷¹ “*Aişe bint-i Mustafa el-müteveffât bi-Mahalle-i Çokalca min Mahallât-ı Edirnetü’l-mahmiyye*” ifadesinden vefat eden Mustafa kızı Ayşe’nin Edirne’nin Çokalca Mahallesi’nde vefat ettiği anlaşılmaktadır. 20 Zilhicce 1058/ M. 5 Ocak 1648 tarihli şu belgede⁷² ise “*Ramazan Efendi ibn Mustafa el-Müderriş bi-Medrese-i Dâr’ül-hadîs el-vâkıa bi-Edirnetü’l-mahmiyye el-müteveffâ-i bi-mahalle-i Sultan Selim Han min mahallât-ı Edirnetü’l-mahmiyye*” ifadesinden ise Edirne Sultan Selim Mahallesi’nde vefat eden Ramazan Efendi’nin Edirne

⁷⁰ Devellioğlu, 758.

⁷¹ EŞS,33,2b-1.

⁷² EŞS,33, 8b-1.

Darülhadis Medresesi Müderrisi olduğunu anlaşılmaktadır. 6 Safer 1058/ M. 2 Mart 1648 tarihli şu belgede⁷³ ise “*Ali Bey ibn Mustafa el-müteveffâ-i min kabl sâkinen bi-karye-i Hacılar muzâfât-ı Edirnetü’l-mahmiyye*” ifadesinden vefat eden Ali Bey’in Edirne’ye bağlı Hacılar Köyü sakinlerinden olduğu görülmektedir.

Sicillerde mirastan kimlerin hak sahibi olabilecekleri belli ve üç kısımdan oluşmaktadır. Anne, baba, kardeşler, eşler, dedeler, nineler, evlatlar birinci dereceden mirasçı olabilmektedirler. Diğer kısım mirasçılar ise ashâbü’l-ferâiz denilen bu birinci grup dışındaki gruptur ki asabe denilen kısım olan ve bigayrihi, binefisihi, maa’l-gayr olarak da geçen ve vefat edene doğrudan ya da erkek tarafından akraba olanlardan oluşmaktadır.⁷⁴ Sicilde ise mirasın intikalinde öncelik birinci grupta olacak şekilde bu iki grubun da olduğu görülmektedir. Evâhir Muharrem 1058/ M. 16- 24 Şubat tarihli belgede⁷⁵ vefat eden Ali Çelebi oğlu Mustafa Çelebi’nin mirası annesi Handan’a, kız kardeşleri Gevher ve Neslihan’a ve bunlarla birlikte ikinci gruptan olan asabe olan babadan bir kardeşi Mehmed Efendi’ye intikal ettiği görülmektedir. Erkek tarafından olan akrabalık bağı nesebiyye iken kan bağı olmadan olan mirasçılık durumu ise sebebiyyedir. Asabe-i sebebiyye denilen mirasçılık türü ise azadlı kölenin vefat etmesi halinde kölenin mirasçısının bulunmaması şartıyla efendisinin, kölesine varis olabilmesidir.⁷⁶ Azadlının hayattayken yakınlarının rahatı için vasiyet, hibe ya da mallarını vakfetmesi, ya da kölenin eşinin mehri olduğunu söylemesi gibi yöntemlerle efendiye mal verilmek istenmediği durumlar da olmuştur.⁷⁷ Ayrıca asabe ve ashâbü’l-ferâiz olmayıp kan bağı olan akrabalar vardır ki bunlara zevi’l-erhâm denir.⁷⁸ Bunlar annenin soyundan dedeler, amca, dayı, hala, teyze, kız evladın çocukları, yeğenler gibi akrabalardır. Farklı bakış açıları olmakla birlikte Hanefi görüşüne göre bunlar mirastan pay sahibi olabilmektedir. Evâhir Safer 1059/ M. 6 -14 Mart 1648 tarihli şu belgede⁷⁹ vefat eden Hüseyin’in mirasının annesine, kız kardeşlerine, anne tarafından kardeşine ve de

⁷³ EŞS, 33, 17b-1.

⁷⁴ Hamza Aktan, Miras, **DİA**, Cilt 30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005, 144.

⁷⁵ EŞS, 33, 18a-2.

⁷⁶ İbrahim Etem Çakır, Osmanlı Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550- 1684, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı 36, 2014, 212.

⁷⁷ İzzet Sak, Şerhiye **Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. yüzyıllar) (Doktora Tezi)**, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, 1992, 145.

⁷⁸ Hamza Aktan, Zevi’l-Erham, **DİA**, Cilt 44, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, 307.

⁷⁹ EŞS, 33, 24b-2.

bunlarla birlikte zevi'l-erhâm olan amcası Ahmed Beşe'ye de intikal ettiği görülmektedir.

Vefat edenin kan bağı ya da sebebiye dahil hiçbir mirasçısının olmadığı durumlarda ise vefat edenin mirası hazine emini tarafından eşyaları, mülkleri, vesaireleri satılıp paraya çevrilerek ya da nakden olacak şekilde hazineye aktarılmaktadır. Evâsıt Zilhicce 1058/M. 27 Aralık 1648- 5 Ocak 1649 tarihli belgede⁸⁰ “*Mahmiye-i Edirne mahâllatından Dârü's-saâde Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât iden Aişe bint-i Ahmed nâm müteveffânın zâhirde vâris ma'rûfi olmayıb muhalledfât-ı taraf-ı mîrîye âid olmağın*” ifadelerinden Edirne Darüssade Mahallesi sakinlerinden vefat eden Ayşe'nin varissiz vefat ettiğinden dolayı mirasın hazineye ait olduğunu, hükmün daha sonra ilerleyen kısımlarında ise hazine emininin vefat eden Ayşe'nin mirasından olan evi altı bin iki yüz akçeye satmasına dair hüccet kaydı görülmektedir. Bazı durumlarda ise vefat edeninin sadece bir mirasçısı olup mirastan payını aldıktan sonra mirasın kalanı hazineye kalmaktadır. Mesela Evâhir Rebî'ü'l-evvel 1059/ M.4- 12 Nisan 1649 tarihli şu belgede⁸¹ vefat eden El-Hâcc Mehmed'in mirasçısı olan eşi Fatma'nın mirastan dörtte bir pay aldığı, kalan dörtte üçün ise hazineye kaldığı görülmektedir. Bazen ise bu mirasçı eş payını alıp mirasın kalanı hazineye kaldıktan sonra miras üzerinde pay hakkına sahip kimseler çıkabilmektedir. Bu gibi durumlarda hazine emini mirasın hazineye ait olduğunu iddia etmekte, mirasçı olduğu ispatla kesinleşen kimseler miras üzerindeki haklarını geri alabilmektedir. Evâhir Rebî'ü'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede⁸² vefat eden Mehmed Çelebi'nin eşi Hava'dan başka mirasçısı olmadığından dolayı beytü'l-mâl emini olan Yasef oğlu İsak'ın mirasın dörtte üçüne el koymuş ve daha sonradan beşinci dereceden akraba olan El-Hâcc Mahmud'un akraba olduğunu ispatlamasıyla hazine emini mirastan el çektirilmektedir. Bazı davalar ise mirasçılar arasında çıkan anlaşmazlıklar ya da sulh olmalarıyla alakalı olabilmektedir. Örneğin; 1 Cümâde'l-âhire 1059/ M. 12 Haziran 1649 tarihli belgede⁸³ vefat eden Hüseyin Çavuş'un mirasçısı iki kızı ile mirasçı eşi arasında mirasçı eş Ayşe'nin kızların babalarından

⁸⁰ EŞS, 33, 7b-2.

⁸¹ EŞS, 33, 29b-2.

⁸² EŞS, 33, 43a-2.

⁸³ EŞS, 33, 58a-1.

kalan eve el koyması üzerine anlaşmazlık çıkmış, eş Ayşe'nin on iki bin nakit akçe bedel ödemesiyle sulh olmuşlardır.

Yeniçerilerde ise bu durum değişmektedir. Vefat eden yeniçerilerin mirasları yeniçeri ocağı tarafından kayıt altına alınır ve mirasçılara verilir.⁸⁴ Vefat eden mirasçısı olmayan yeniçerilerin mirasçıları yeniçeri ağası, orta ya da bölük kumandanları olmakta ve on bin kuruş altındaki paraları yeniçeri ağasına kalmaktadır.⁸⁵ Evâhir Rebû'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede⁸⁶ vefat eden yeniçeri Mehmed Beşe'nin mirasının, bazı eşyalarının satılıp parasının yeniçeri ağasına gönderildiği görülmektedir.⁸⁷

Vefat edeninin mirası mirasçılar arasında pay edildikten mirasçılar arasında anlaşmazlıklar çıkabilmekte ve bu anlaşmazlıklar mahkemelerin baktığı miras davalarında ispat ya da şahit vasıtalarıyla çözülmektedir. 28 Zilka'de 1058/ M. 14 Aralık 1648 tarihli şu belgede⁸⁸ Edirne Ayşe Hatun Mahallesi'nden vefat eden Ali oğlu Mustafa'nın varislerinden Aişe ve Abdullah'ın varis İbrahim aleyhine açtığı davada şahitlerin "*mütevaffâ-i mezbûr Mustafa Bey hâl huyûtunda ve kemâl-i akli sıhhatinde bizim huzûrumuzda menzil-i mezkûri oğlu merkûm İbrahim Çelebi'ye hibe ve temlik ve teslim idüb ol dâhî meclîs-i mezbûrede ba'de-t-tahliye's-ser'îyye kabûl ve kabz eyledi biz bu husûsa şâhidleriz şehâdet dahi ideriz*" ifadelerine dayanılarak vefat eden Mustafa'nın söz konusu evi hayatındayken ve akli yerindeyken oğlu İbrahim'e bağışladığı ispatlanmakta ve dava İbrahim lehine sonuçlandırılmaktadır.

⁸⁴ Tahsin Özcan, Muhallefat, **DİA**, Cilt 30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005, 407.

⁸⁵ Said Öztürk, **Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo- Ekonomik Tahlil)**, İstanbul: OSAV Yayınları, 1995, 92-93.

⁸⁶ *EŞS*, 33, 43a-2.

⁸⁷ *EŞS*, 33, 43b-1.

⁸⁸ *EŞS*, 33, 3a-1.

4.1.2. Kölelikle İlgili Kayıtlar

Defterde köle azadı ile ilgili yirmi adet belge bulunmaktadır. Kayıtlarda çoğunlukla, kölelerin fiziksel özellikleri ve asliyyetlerine dair bilgiler isimlerinden önce belirtilmektedir. Mesela Evâhir Rebû'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede⁸⁹ “*orta boylu ela gözlü açık kaşlı Çerkesiyyetü'l-asl Merri?(...) bint-i Abdullah*”, 26 Cümâde'l-âhir 1059 / M. 7 Temmuz 1649 tarihli şu belgede⁹⁰ “*uzun boylu ela gözlü sarı benzli açık kaşlı macariyyü'l-asl Mülayim bint-i Abdullah nâm câriye-i memlûkesi*” ifadelerinde önce fiziksel özellikler ve asliyyet bilgileri sonra köle isimleri verilmektedir. Bazı kayıtlarda ise kölelerin yaş durumları, yüzlerinde ya da ellerinde bulunan izler tarif edilmektedir. 1 Cümâde'l-âhire 1058/ M. 23 Haziran 1648 tarihli şu belgede⁹¹ “*açık kaşlı kara yağız kara gözlü yüzünde eser-i çiçek zâhir olub tahmînen on beş yaşında olan Macariyyü'l-asl râfi'ül-kitâb Muharrem bin Abdullah nâm abd-i memlûki*” ifadelerinden açık kaşlı kara yağız kara gözlü Macar asıllı köle Muharrem'in on beş yaşında olduğunu ve aynı zamanda çiçek hastalığı izi olduğunu anlaşılmaktadır. Kayıtlarda geçen kölelerin, çoğunluğu Rus⁹² asıllı olmak üzere Macar⁹³ ve Çerkez⁹⁴ asıllı oldukları görülmektedir. Bazı kayıtlarda ise kölelerin yaşları ergenlik çağında olmaları ile tarif edilmektedir. Evâil Rebû'l-âhir 1059/ M. 14-23 Nisan 1649 tarihli şu belgede⁹⁵ “*Süleyman ibn Rıdvan nâm gulâm emred*” ifadesinden Süleyman'ın ergenlik çağında bir köle olduğunu anlaşılmaktadır.

Köle azad etmenin çeşitli yolları bulunmaktadır. Bunlar karşılıksız azad etme, köleyle efendisinin anlaşp kölenin bir bedele karşılık hürlüğü satın aldığı mükatebe⁹⁶, efendinin köleye kendisinin ölümüyle hürriyetini vaat ettiği tedbir⁹⁷, ümmüveled yani efendiden çocuğu olan cariyenin efendinin ölümüyle azad olmasıdır.⁹⁸

⁸⁹ EŞS, 33, 85/1

⁹⁰ EŞS, 33, 59b-2.

⁹¹ EŞS, 33, 42a-1.

⁹² EŞS, 33, 32b-2- 33a-1 – 33b-1 – 38b-2 – 41a-1 – 54b-1 – 58b-1 – 59a-2 – 59b-1.

⁹³ EŞS, 33, 59b-2, 42a-1.

⁹⁴ EŞS, 33, 44b-1.

⁹⁵ EŞS, 33, 33b-2.

⁹⁶ Fahrettin Atar, Mükâtebe, **DİA**, Cilt 31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, 531.

⁹⁷ M.Akif Aydın, Muhammed Hamidullah, Köle, **DİA**, Cilt 26, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002, 243.

⁹⁸ M.Akif Aydın, Muhammed Hamidullah, Köle, 243.

Kayıtlarda köle azad etme şekli olarak genellikle karşılıksız azad görülmekte, sadece bir kayıta ise tedbir şeklinin geçtiği görülmektedir. Kurân'daki bazı ayetlerle bazı hadislerin de teşvik ettiği karşılıksız azad Allah rızası kazanmak için yapılmaktadır. 18 Rebû'l-âhir 1059/ M. 1 Mayıs 1649 tarihli belgede⁹⁹ *‘hasbeten-lillah ve taleben li- merzâti rabbihi'l-a'lâ i'tâka'* ifadelerinden İbrahim Çavuş'un kölesi Rıdvan'ı azad etmesinin, 3 Cümâde'l-ülâ 1059/ M. 15 Mayıs 1649 tarihli şu belgede¹⁰⁰ *‘hasbeten-lillahi'l-aliyyi'l-azîm ve taleben li-merzâti'r Rabbi'r-rahîm i'tâken'* ifadelerinden Ali Usta'nın cariyesi Üftade'yi azad etmesinin sebebini Allah rızası için olduğunu görülmektedir.

Kölelerin azad olmalarında sadece iki şahit bulunması yeterli olduğundan mahkemede azad olduklarının tescili genellikle daha sonralara bırakılmakta ve azadı kölelerin istekleri halinde tescil ya kendileri ya efendileri ya da efendilerinin mirasçıları tarafından yapılabilmektedir.¹⁰¹ Mesela bu konuda taranan defterde de şu örnek bulunmaktadır: Evâhir Rebû'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede¹⁰² vefat eden Ayşe'nin mirasçılarının belirttiği *‘hâl-i huyûtunda ve kemâl-i sıhhatinde'* ifadesinden sağlığında, *‘hasebeten-lillâhi teâlâ i'tâk-ı sahîh-i şer'î ile i'tâk eylemişidi'* ifadesinden ise Allah rızası için kölesi Çerkez asıllı Merri?(...) 'yi azad ettiği ve bunu tescil ettirenlerin ise mirasçıları olduklarını görülmektedir.

Bazı kayıtlarda ise azadlı köleler efendilerinin vefatı halinde mirastan ya da hazineden sayılmak istenmiş, azadlı kölelerin şahitlerinin mahkemede dinlenmesiyle bu durum düzeltilmiş ve azadlı köle azadlığını tescil ettirmiştir. Evâil Rebû'l-âhir 1059 / M. 14- 23 Nisan 1649 tarihli belgede¹⁰³ cariyeye Canfeda efendisi Ali Bey'in vefatıyla miras sayılıp hazineye aktarılmak istenmiş Canfeda'nın azad olduğuna Seyyid Yusuf Bey ve Mehmed Çelebi isimli kişilerin *‘mütevaffâ-i mezbûr hâl-i huyûtunda ve kemâl-i akli ve sıhhatinde bizim huzûrumuzda mezbûre Canfeda'yi i'tâk ve tahrîr eyledi biz bu husûsa şâhidleriz şehâdet dahi ideriz'* ifadeleriyle şahitlik etmelerinden dolayı Canfeda'nın azadlığı tescil ettirilmektedir. Burada dikkati çeken nokta ise vefat edenin kimsesi olmamasından dolayı mirası hazineye

⁹⁹ EŞS, 33, 38b-2.

¹⁰⁰ EŞS, 33, 54b-1.

¹⁰¹ İzzet Sak, *Şerhiye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. yüzyıllar)*, 88.

¹⁰² EŞS, 33, 44b-1.

¹⁰³ EŞS, 33, 32b-2.

aktarmakla görevli Rumeli Ağası Mehmed Ağa'nın miras saydığı Canfeda'ya dava açması ve Canfeda'nın da kendisini savunabilmesidir. Köle Canfeda'nın dava açıp hakkını savunabilmesi kölelerin dava açabildiklerine ve savunma yapabildiklerine örnektir. Evâsıt Rebî'ü'l-âhir 1058 / M. 5-14 Mayıs 1648 tarihli şu belgede¹⁰⁴ ise vefat eden Kadı Osman Efendi'nin mirası sayılıp hazineye aktarılan azadlı köle Paydar?(...), kendisine köle olarak el koyan, hazineye aktaran hazine emini İsak'a dava açmakta, Hasan Efendi, Hacı Mehmed ve Hacı Ahmed'in Paydar?(...)'ın azadlığının şahitleri olarak *“müteveffâ-i mezbûr Osman Efendi hâl-i huyûtunda bizim huzûrumuzda mâlından âzâd eyledi biz bu husûsa şâhidleriz şehâdet dahi ideriz”* ifadelerinden Paydar?(...)'ın azadlığı ispat olmuş ve mahkeme hazine emini İsak'ı haksız bulup anlaşmazlıktan men etmektedir. Bu olay kölelerin mahkemelerde dava açabildiğini göstermesi açısından örnek olarak gösterilebilir.

Kayıtlarda geçen bir diğer azad şekli ise tedbirdir. Efendinin vasiyetiyle ölümü halinde köleyi hür kılan, kölenin değerinin terekenin üçte birinden az olmasıyla da azadını mirasçılarının onayıyla mümkün kılan tedbir-i mutlak¹⁰⁵ iken, efendinin kölesine ölümünden şu kadar zaman önce hür olsun demesi ise tedbir-i mukayyed¹⁰⁶dir. Barkan'a göre ise bu iki halde de kölenin hürlüğü kazanabilmesi için efendinin vefatından sonra kölenin değeri terekenin üçte birinden az olmalı, eğer kölenin değeri terekenin üçte birini aşarsa köle aşan kısmı ödemelidir.¹⁰⁷ İncelenen kayıtlarda sadece bir adet tedbir-i mukayyed kaydına rastlanılmaktadır. 1 Cümâde'l-âhire 1058/ M. 23 Haziran 1648 tarihli şu belgede¹⁰⁸ köle efendisi olan Bihruz?(...) Ağa'nın *“kulum mevsûf Marika'yı bugünden tedbîr-i mukayyed ile tedbîr itdim dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâya intikâlîm zamanundan kırk gün mukaddem cemî' mâldan âzâd olan sâir ahrâr asliyyîn hür olsun”* ifadelerinden ölümünden kırk gün önce cümle malından kölesini tedbir-i mukayyed ile azad ettiği görülmektedir.

Kayıtlarda birden fazla köleye sahip olan ve bu kölelerini azad edenler de görülmektedir. Evâil Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 14-23 Nisan 1649 tarihli belgelerde¹⁰⁹

¹⁰⁴ EŞS, 33, 44b-1

¹⁰⁵ İzzet Sak, **Şerhiye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. yüzyıllar)**, 121.

¹⁰⁶ Ümit Ekin, 17.Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt 29, Sayı 47, 2010, 33.

¹⁰⁷ Ömer Lütfi Barkan, Edirne Askeri Kassamı'na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), 25.

¹⁰⁸ EŞS, 33, 42a-1.

¹⁰⁹ EŞS, 33, 32b-2- 33a-1, 33b-1.

Sofu Bayezid Mahallesi sakinlerinden vefat eden râcil Ali Bey'in birden fazla kölesi olduğu ve bu kölelerden Canfeda isimli cariyesini ve Süleyman ve Ahmed isimli kölelerini sağlığında azad ettiği görülmektedir. 26 Cümâde'l-âhire 1059/ M. 7 Temmuz 1649 tarihli belgelerde¹¹⁰ Timurtaş Köyü sakinlerinden Ali Bey'in birden fazla kölesi olduğunu ve bunlardan iki cariyesini azad ettiğini görülmektedir.

Köle sahiplerinin sosyal statülerine bakıldığında ise Bey, Efendi, Ağa gibi unvanlar kullandıkları ve Usta, Çavuş, Kadı, Müteferrika¹¹¹ gibi mesleklere sahip kişiler oldukları görülmektedir. Ayrıca sicilde köle sahibi kadınlar da bulunmaktadır.

Yukarıda miras kayıtları kısmında belirtildiği gibi efendiler azad ettikleri kölelerine velâ hakkıyla mirasçı olabilmektedirler. Kısaca azadlık haliyle oluşan akrabalık bağı hükmünde olan velâ¹¹², azad olmuş kölenin ölümü sonrası yakın dereceden mirasçısı bulunmaması halinde efendinin azadlı kölenin mirasından pay alabilmesini ifade etmektedir.¹¹³ Buna örnek olarak 26 Cümâde'l-âhire 1059/ M. 7 Temmuz 1649 tarihli belgede¹¹⁴ Ali Bey'in azad ettiği cariyesi Mülayim için kullandığı "*hakk-ı velâdan gayrı hakkım kalmadı*" ifadesi, cariyesi üzerinde azad etse de velâ hakkının olduğunu göstermektedir. Bazı durumlarda ise vefat eden kölenin, mirasçılarının varlığı halinde bile efendi ya da efendinin varisleri de mirasçı olabilmektedirler.¹¹⁵

4.1.3. Alım-Satımla İlgili Kayıtlar

Bu kısımda alım satım işlemleriyle ilgili kayıtlara dair bilgiler verilmektedir. Sicilde toplam 237 adet kayıt bulunmakta olup, bunların 20 tanesi mülk alım satımlarına ilişkin kayıtlardır. Alım satımla ilgili kayıtların defterdeki bütün kayıtlara oranı % 9dur. Belgelerde yapılan alım-satım işlemlerinin tamamı gayrimenkullerle alakalı işlemler olduğu görülmektedir. İşlem yoğunluklarına göre kayıtlar mülk menzil alım satımı, çiftlik satımı, arsa, tarla ve bahçe satımı, tefviz, takas gibi sıralanmaktadırlar. 1648- 1648 yıllarında yirmi adet mülk alım satımı yapıldığı görülmektedir. Din gruplarına göre alım satım dağılımı şöyledir:

¹¹⁰ EŞS, 33, 59b-2- 59b-1

¹¹¹ Müteferrika kelimesi hükümdarın ve vezirlerin hizmetlileri için kullanılan bir tabirdir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Mehmed Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, 4.Basım, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1993, 374-638.

¹¹² Şükrü Özen, Velâ, **DİA**, Cilt 43, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, 11.

¹¹³ Hayreddin Karaman, Asabe, **DİA**, Cilt 3, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991, 453.

¹¹⁴ EŞS, 33, 59b-2.

¹¹⁵ İzzet Sak, **Şer'iyye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. yüzyıllar) (Doktora Tezi)**, 144.

Toplam mülk alım satımı: 20, (% 100)

Müslümanlardan müslümanlara mülk alım satımı: 18, (% 90)

Gayrimüslimlerden müslümanlara mülk alım satımı: 1, (% 5)

Gayrimüslimlerden gayrimüslimlere mülk alım satımı: 1, (% 5)

Alım satım işlemlerine müslüman zımmî olarak bakıldığında toplam yirmi kayıttan on sekizi (% 90) müslümanlardan müslümanlara yapılan mülk satımlarıyla alakalıdır. Görüldüğü üzere müslümanların mülk alım satımlarında gayrimüslimlere nazaran önemli bir paya sahip oldukları görülmektedir. İki kayıta (% 10) ise gayrimüslim kişilerle alım satım yapıldığı görülmektedir. Kayıtlardan birinde gayrimüslimden başka bir gayrimüslime mülk satımı yapılmakta, diğerinde ise gayrimüslimden müslüman kişiye satım yapılmaktadır. Bu iki kaydın diğer alım satım kayıtlarına oranları teker teker bakıldığında % 5 tir.

Konusu alım satım olan yirmi adet kayıttan on üç tanesi ise kadınların alıcı ya da satıcı olduğu kayıtlardır. Buna göre kadınların mülk edinme yüzdeleri %65 gibi hayli yüksek bir orandadır. Bu kayıtlardan altı tanesinde ise kadınların erkeklerle müşterek mülkleri oldukları ve beş kayıta bunları erkeklerle ortak sattıkları görülmektedir. 21-Evâsıt-Evâhir Muharrem 1059 /M. 4 Şubat, 25 Ocak- 3 Şubat, 4 Şubat- 12 Şubat 1649 tarihli belgelerde¹¹⁶ mirasçılar kardeş oğlu Hasan ve eşler Fatma ve Ceyhun anlaşıp miras kalan arsayı, bahçeyi ve mülk evi ortak karar alıp beraber sattıkları görülmektedir. Burada dikkati çeken bir başka nokta vefat edenin mirasçısı olarak yeğeni Hasan'dan başka, eş olarak iki kadının mirasçı olması ve bu iki kadının söz konusu gayrimenkul malların satımı olduğunda hem kendi aralarında hem de diğer erkek mirasçı kişi ile ortak hareket edip birlikte satım yapmalarındır. Yedi kayıta ise kadınların tek başlarına mülk alımı veyahut satımı yapabildikleri görülmektedir. İki hükümde ise sadece kadınların kadınlara mülk satımı yaptıkları görülmektedir. Kayıtlarda müslüman kadınların mülk alım satım işlemleri için vekil kullanmayı daha çok tercih ettikleri görülmektedir.¹¹⁷ Mülklerle alakalı alım satım işlemlerinde yedi kayıta kadınların vekil kullandıkları tespit edilmektedir. Beş kayıta kadınların ortak satım işlemine vekilleri aracılığıyla katıldıkları, başka bir diğer kayıta ise kadının doğrudan erkeklerle beraber ortak satım işlemine katıldığı görülmektedir. Erkeklerin ise alım satım işlemlerinde kadınlara göre daha az vekil kullanmayı tercih

¹¹⁶ EŞŞ, 33, 13b-1- 14b-1 -16a-1

¹¹⁷ Kenan İnan, 1831 No'lu Şer'iyeye Siciline Göre 17.Yüzyıl Ortalarında Trabzon'da Mülk Satışları, **Türk Dünyası Araştırmaları**, Sayı 120, 1999, 107.

ettikleri görülmektedir. Sadece üç adet hükümde erkeklerin vekil aracılığıyla alım satım işlemi yaptıkları görülmektedir. Bunlardan birinde ortak mülke ait işlem için erkeklerin kadınlarla birlikte ortak vekil kullandıkları görülmektedir. Kayıtlardan diğerinde ise gayrimüslim kişinin satım işlemi yaptığı ve vekil atadığı görülmektedir. Gayrimüslimden gayrimüslime satım yapılırken satan gayrimüslim kişinin müslüman bir kimseyi vekil olarak görevlendirmesi dikkat çekicidir. Gayrimüslimlerin müslüman kimselere güvenmeleri ve onları vekil atamaları farklı dine mensup kişilerin barış içinde yaşadıklarını göstermektedir.¹¹⁸ Diğer bir kayıttta ise müslüman erkek kişinin müslüman erkek kişiye satış yaparken vekil kullandığı görülmektedir.

Mülk alım satımları, hukuksal düzlemde masaya yatırıldığında yapılan işlemlerin (belli bir bedele karşılık) peşin satım, takas ve müzayede gibi satış usulleriyle gerçekleştiği görülmektedir.¹¹⁹ Alım ve satım işlemlerinin çoğu belli bir bedel ödenmesine karşılık gelen bey' usulü ile yapılmaktadır. Buna Evâsıt Rebî'ü'l-evvel Evâsıt 1059/ M. 25 Mart- 3 Nisan tarihli şu belge¹²⁰ örnek verilebilir: Mahmiyye-i Edirne sâkinlerinden olub mukaddemâ mahmiyye-i mezbûrede bostancı başı olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim Mestan Ağa ibn Aydın meclîs-i şer' de bi'l-fi'l Yörük Beği işbu kitâb sâhibi olan iftihârü'l-e'âlî ve'l-â'yân Ebu Bekr Ağa ibn İbrahim mazharında ikrâr ve takrir-i kelâm idüb mahmiyye-i mezbûrede Firuz Ağa mahallesinde vâki' bir tarafı Aişe hatun mülki ile ve bir tarafı Memi Çavuş bağçesi ve bir tarafı ba'zân Ahmed Beğ mülki vakf-ı menzil ile ve bir tarafı tarik-i âmm ile mahdûd dâhiliyyesi bir ?(...) altında dört bab evleri ve bir sofayı ve ?(...) âhir sofayı ve ?(...) altında ?(...) ve önünde bir evlik mikdârı ?(...) ve su kuyusu ve fırını ve ?(...) ve kenîf ve ?(...) odasını ve matbahı ve sundurmayı ve hâriciyyesi bir ?(...) ?(...) ve üç oda ve altı kurneyi bir hammâm ve bir su dolabı ?(...) ve kenîfi müştemil olan mülkî menzili cemî' tevâbi' ve levâhık ile müşârün-ileyh Ebu Bekr Ağaya elli bin fiddî râyic fi'l-vakt akçeye bâten bey' ve teslim ve kabz-ı semen eyledim oldahi iştirâ ve kabûl eyledi ba'de'l-yevm menzil mezbûr Mûmâ-ileyh Ebu Bekr Ağanın mülki müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ ve ?(...) mutasarıf

¹¹⁸ Kenan İnan, 1831 No'lu Şer'iyye Siciline Göre 17.Yüzyıl Ortalarında Trabzon'da Mülk Satışları, **Türk Dünyası Araştırmaları**, Sayı 120, 1999, 123.

¹¹⁹ Temiz- Açık, 1- 3 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicillerine Göre Mülk Satışları, 592.

¹²⁰ EŞŞ, 33, 28a-1

olsun didiklerinde gıbbe't-tasdîkü'ş-şerî mâ vak'a bi't-taleb ketb olundu. Tahrîren fi evâsıt şehri rebû'l-evvel lî sene tis'a ve hamsîn ve elf.

Mülklere ait hisseler kişiler arasında karşılıklı satım konusu olabilmekte ve bunun sonucunda da mülk yalnız bir kişiye ait olmaktadır.¹²¹ Bazı kayıtlarda ise mirasçıların birbirlerine hisselerini veya hisselerinden paylar sattıkları ya da bunları takas ettikleri görülmektedir. Örneğin 22 Zilhicce 1058/ M. 7 Ocak 1649 tarihli şu belgede¹²² mirasçı kardeş Fatma'nın kendisine mirastan kalan evi mirasçı eş Enam?(...)'a iki bin akçeye sattığı görülmektedir. 2 Zilka'de 1058/ M. 18 Kasım 1648 tarihli şu belgede¹²³ ise mirasçı kardeş Amine Hatun'un mirastan kendisine kalan iki dönüm bir parça bağı mirasçı eş Fatma Hatun'a bin akçeye satarken bunun iki yüz elli akçesine karşılık Fatma Hatun'un mirastan aldığı dörtte bir hisseyle takas etmesi ve kalan miktarı tamam almasına dair hüccet kaydı görülmektedir. Evâil Zilhicce 1058/ M. 17-26 Aralık 1648 tarihli şu belgede¹²⁴ mirasçı eş Ayşe Hatun'un mirasçı kardeş Latife'ye düşen evi alırken ödeyeceği iki bin yerine kocasının mirasından dörtte bir hissesini karşılık gösterdiği görülmektedir. Yine aynı kişilere ait hüccet olan Evâil Zilhicce 1058/ M. 17-26 Aralık 1648 tarihli şu belgede¹²⁵ ise mirasçı eşin miras kalan çiftlikteki yarı payını mirasçı kardeşe on yedi bin beş yüz akçeye satıyorken mirasçı eşin alacağını mirasçı kardeşin mirastaki dörtte üç hakkından on yedi bin beş yüz akçe miktarına takas eylediği görülmektedir.

Müzayede ile ilgili olarak şu belge¹²⁶ örnek verilebilir: Mahmiye-i Edirne mahâllatından Dârü's-saâde mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât iden Aişe bint-i Ahmed nâm müteveffânın zâhirde vâris ma'rûfi olmayıb muhallelât-ı taraf-ı mîrîye âid olmağın mahmiye-i mezbûrede bi'l-fi'l beytü'l-mâll emîni olub müteveffât mersûmenin muhallelâtına vazı'ü'l-yed olan Hürmüz veled-i İstaki nâm zimmî meclîs-i şer' de işbu râfi'ü'l-kitâb Ahmed Çelebi ibn Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb müteveffât merkumenin mahalle-i mezbûrede vâki' ?(...) ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd olan menzili taraf-ı mîrîden bey' olunmak lâzım gelmeğın Sûk-ı Sultânîde beyne't-tâlibîn ve'r-râgıbîn kirâren ve

¹²¹ Suraiya Faroqi, **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, 6. Baskı, İstanbul: Tarih Vakıf Yurt Yayınları, 2008, 185.

¹²² EŞŞ, 33, 8a-3.

¹²³ EŞŞ, 33, 5a-1.

¹²⁴ EŞŞ, 33, 6b-2

¹²⁵ EŞŞ, 33, 6b-2.

¹²⁶ EŞŞ, 33, 7b-2.

mirâren müzâyede olunub ragâbât nâs bi'l-küllîye münkatı' olduktan sonra mezbûr Ahmed Çelebi üzerinde meblâğ âtû'l-beyândan hakk-ı karâr ile karâr idüb ziyâde ile tâlib âhir zuhûr etmeğın emânetim hasebiyle menzil merkumi mezbûr Ahmed Çelebiye altı bin iki yüz nakd-i râic fi'l-vakt akçeye bâten bey' idüb kabz semen ve teslîm bey' eyledim oldâhî iştirâ ve tesellüm ve kabûl eyledi bade'l-yevm menzil mezbûr merkum Ahmed Çelebinin mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ mutasarrıf olsun didikte gıbbe't-tasdîk mâ vak'a alâ vuku'a bi't-taleb ketb olundu. Tahrîren fi evâsıt zilhiccetü's-şerîfe lî sene semân ve hamsîn ve elf.

Bazı kayıtlarda ise satımla beraber tefviz yapıldığı da görülmektedir. 20 Zilka'de 1058/ M. 6 Aralık 1648 tarihli şu belge¹²⁷ vefat eden Cündî Mustafa Bey'in mirası eşi Ayşe ve oğulları İbrahim Çelebi ve Mustafa Çelebi'ye kalmış, içinde ev ve hayvanları olan çiftlik ve yine aynı köyün sınırlarında birbirine bitişik on sekiz dönüm tarlayı mirasçılar eşi Ayşe ve oğulları İbrahim ve Abdullah'ın Pir Mehmed Çelebi'ye on üç bin akçeye satmaları ve yine aynı köyün sınırlarındaki vefat edenden oğulları İbrahim Çelebi ve Abdullah Çelebi'ye geçen beş çiftlik olarak bilinen tarlaları sekiz bin akçeye tefviz¹²⁸ edilmesine dair hüccet kayıdır. İlk satıştan sonraki kısımda oğullar İbrahim ve Abdullah'ın "*beş çiftlik ta'bîr olunan tarlalar*" için "*hâlâ intikal-i âdî ile babamızdan hakk-ı tasarrufi bize intikâl idüb*" ifadelerini kullanmaları ve bu tarlaları tekrar aynı kişi olan Pir Mehmed Çelebi'ye "*sahib-i arz ma'rifetiyle*" sekiz bin akçe bedele karşılık tefviz etmeleri dikkat çekicidir. Çiftliğin içinde olan bu tarlaların babalarından oğullarına geçmiş olduğu, annelerinin ise mirasçı olmasına rağmen bu tarlalar üzerinde herhangi bir hakkının olmadığı görülmektedir. Sâhib-i arz¹²⁹ kelimesinden ise bu kişilerin tımar sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca aynı kişilere ait olan 21 Zilka'de 1058/ M. 7 Aralık 1648 tarihli şu belgede¹³⁰ ise vefat edenin mirasçı oğulları İbrahim ve Abdullah'ın diğer

¹²⁷ EŞS, 33, 3a-1.

¹²⁸ Tefviz, bir taşınmaza ait tasarruf hakkını bilinen bedeline karşılık bir başkasının üzerine bırakmak yani tasarruf ve gelirden faydalanma hakkının verilmesi demektir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Abdussamet Bakkaloğlu, Tefviz, **DİA**, Cilt 40, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011, 310. Ayrıca tefvizle ilgili daha kapsamlı bilgi ve farklı görüşler için Bkz. Halil Cin, Osmanlı Toprak Hukukunda Miri Arazinin Hukukî Rejimi ve Bu Arazinin TMK. Karşısındaki Durumu, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 1, 1966, 759- 763.

¹²⁹ Bkz. Halil İnalçık, Tımar, **DİA**, Cilt 41, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, 170. Ayrıca bkz. Halil Cin, **Miri Arazi ve Bu Arazinin Özel Mülkiyete Dönüşümü**, 2.Baskı, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1987, 43- 75.

¹³⁰ EŞS, 33, 5a-3.

mirasçı olan eş Ayşe Hatun'a babalarının mal varlığından olan evi yirmi beş bin akçeye sattıkları görülmektedir. Burada dikkati çeken nokta mirasçı olmasına rağmen bu ev üzerinde Ayşe Hatun'un hakkının olduğundan bahsedilmemesidir.

Mülk alım satım kayıtları içerisinde en yüksek değerdeki satım 19 Zilhicce 1059 /M. 24 Aralık 1649 tarihli belgede¹³¹ görülmektedir. Buna göre Edirne eski Bostancıbaşısı Abdüllatif Bey'in Meriç'te bulunan içinde tarlası, bağı bahçesi, anbarları olan ve içindeki hayvanlarıyla beraber çiftliğini yüz altmış bin nakd-i râyic fi'l-vakt akçeye Sinan Paşa'ya sattığı bilgisi bulunmaktadır. Kayıtlar arasında en düşük değerde mülk alım satımı ise 21- Muharrem 1059 /M. 4 Şubat 1649 tarihli belgede¹³² görülmektedir. Buna göre vefat eden Mustafa'nın mirasçısı eşleri Fatma ve Ceyhun ve mirasçısı yeğeni Hasan, Mustafa'dan kalan mukataa borçlu arsayı yediyüz nakd-i râyic fi'l-vakt akçeye Kalender oğlu Derviş'e satmaktadırlar.

Mülk satışlarıyla ilgili kayıtlardan ya da bir taşınmaza ait anlaşmazlıkla ilgili kayıtlardan tarafların kim oldukları, cinsiyetleri, hangi dine mensub oldukları, askeri sınıftan mı yoksa reayadan mı oldukları gibi bilgilere ulaşılmaktadır.¹³³ Kişilerle ilgili edinilen bilgiler yanında mülklere ait tanımlayıcı bilgiler de elde edilmektedir. Katipler önceleri mülk tanımlarında küçük şehirlerde sadece komşuların isimlerini verirken 1600 lü yılların başlarında ise en ufak ayrıntıları bile belirttikleri görülmektedir.¹³⁴ Evâsıt Rebî'ü'l-evvel 1059/ M. 25 Mart- 3 Nisan 1649 tarihli şu belgede¹³⁵ Edirne Bostancıbaşısı'nın Yörük Beyi'ne sattığı evin nerede bulunduğu, etrafının özellikleri “ *Mahmiyye-i mezbûrede Firuz Ağa mahallesinde vâki' bir taraftı Aişe hatun mülki ile ve bir taraftı Memi Çavuş bağçesi ve bir taraftı ba'zân Ahmed Beğ mülki vakf-ı menzil ile ve bir taraftı tarik-i âmm ile mahdûd*” ifadeleriyle anlatılmaktadır. Kayıtlarda geçen “*mülk menzil*” ifadesi ise ayrıntıları dahi tarif edilen evler için kullanılmaktadır.¹³⁶ Yani evlerin kaç katlı oldukları, oda sayıları ve varsa ek kısımları belirtilmektedir. Mesela 21 Zilka'de 1058/ M. 7 Aralık 1648 tarihli

¹³¹ EŞŞ, 33, 76a-2.

¹³² EŞŞ, 33, 13b-1.

¹³³ Suraiya Faroqhi, **Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler**, 2.baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Kültür Yayınları, 2007, 24.

¹³⁴ Faroqhi, **Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler**, 10-13.

¹³⁵ EŞŞ, 33, 28a-1.

¹³⁶ Merve Temiz- Turan Açık, 1- 3 Numaralı Amasya Şer'iyeye Sicillerine Göre Mülk Satışları, **Uluslar arası Amasya Sempozyumu Bildirileri**, Amasya 2017, 597.

belgede¹³⁷ Ayşe Hatun'a satılan ev için kullanılan “ *dâhiliyyesi iki beyt süfli ve bir matbah ve iki fırını ve pınarı ve tahte ?(...) ve kebîr anbarı ve iki dönüm mikdârı bağçeyi ve hâriciyyesi iki yan fevkanî oda ve altında âhûri ve muhavvatayı müştamil olan menzil*” ifadeleri evin iç ve dış özelliklerine ait bilgiler vermektedirler. Mülk menziller genellikle bir ya da iki katlı yapıda bulunmaktadırlar. Evler geniş yapıda, birden fazla odaya sahip bahçeli ya da avlulu yapıda bulunmaktadırlar. Bazı evlerde mutfakların ayrı bir oda olarak yer aldığı görülmektedir. Odalar, daha çok günlük hayatın geçtiği sofanın etrafında dizilidirler.¹³⁸ Kenîf olarak geçen tuvalet bazen evlerin içindeki zemin katlarında bazen de bahçede yer almaktadır. Evlerin genellikle alt katlarında ahır, anbar, kiler, samanlık gibi bölümleri olurdu. Ayrıca sundurma, çardak gibi ifadeler termimolojide yarı açık yerler için kullanılırdı.¹³⁹

Varissiz vefat edenlerin mal varlıklarına el koyan hazine emininin ellerindeki taşınmazları satarak paraya çevirdikleri görülmektedir. Örneğin Evâsıt Zilhicce 1058/ M. 27 Aralık 1648- 5 Ocak 1649 tarihli şu belgede hazine emininin Edirne Darüssaade Mahallesi'nden varissiz vefat eden Ayşe'nin mal varlığından olan evi altı bin iki yüz akçeye sattığı görülmektedir.¹⁴⁰ Bazı kayıtlarda ise alacaklı sattığı şeyin parasını tamamen alamadan vereceklinin vefat ettiği mirasçılarının ödemeyi yaptığı durumlar da görülmektedir. Örneğin Sefer 1059/M. 14 Şubat- 14 Mart ayına kayıtlı şu belgede¹⁴¹ Filibe ayanlarından Memi Çavuş Edirne Firuz Ağa Mahallesi'ndeki evini Bostancıbaşı Sinan Ağa'ya satmakta, sattığı evin beş bin yüz akçesini mirasçılarının vekili ile almaktadır.

Defterde vakıflar için şartlı satışlar yapıldığı görülmektedir. Örneğin 20 Zilhicce 1058/ M. 5 Ocak 1649 tarihli şu belgede¹⁴² vefat eden Beyce Mahallesi avarız vakfi sorumlusu Daye Hatun vakfi vasi yapıp evinin vakıf sorumlusu tarafından satılmasını ve üçte birinin avarız vakfına üçte birinin müezzin vakfına katılmasını şart etmesi üzerine vakıf sorumlusu Yusuf Bey evi şart üzere elli bin akçeye satmaktadır. Bazı

¹³⁷ EŞS, 33, 5a-3.

¹³⁸ Suraiya Faroqhi, **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, 6. Baskı, İstanbul: Tarih Vakıf Yurt Yayınları, 2008, 187.

¹³⁹ Faroqhi, **Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler**, 19.

¹⁴⁰ EŞS, 33, 7b-2

¹⁴¹ EŞS, 33, 24b-1.

¹⁴² EŞS, 33, 9a-2.

kayıtlarda ise hem mirasçı hem de küçük vasisi olan kişilerin alım, satım yapabildikleri görülmektedir. Örneğin Evâhir Rebû'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede¹⁴³ vefat edenin borçları için mirasçı olan ve diğer mirasçı küçük Ayşe'nin vasisi olan eş Fatma'nın kendilerine tek miras kalan Tarakçı Mahallesi'ndeki evleri on bin nakit akçeye sattıkları görülmektedir. Aslında küçüğün reşit olduktan sonra satıma itiraz edebilmesi gibi caydırıcı unsura rağmen yapılan bu satış, vefat edenin çocuğuna geçimi için hiçbir şey bırakmamasından kaynaklanmaktadır.¹⁴⁴

4.1.4. Ve Diğer Tayinler

Bir kimsenin hayattayken vasiyeti için kendisinin tayin ettiği veya yetim, akli engelli, hasta kişilerin mallarını idare etmek için mahkemece tayin olunan kişilere vasi denir.¹⁴⁵ Sicilde vasi tayiniyle ilgili olarak otuz dört adet kayıt bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi vasiyet üzere vasi tayiniyle alakalıdır. Bu kayıtlardan birincisi, vefat eden El-Hâcc Ahmed'in malının üçte birini hayır için kalanını da baba tarafından kardeşi Ali'ye vasiyet edip kardeşi Ali'yi vasi tayin etmesine dair hüccet kayıdır.¹⁴⁶ İkinci kayıta, mirasına varisi olmadığı için hazine eminince el koyulan vefat eden Osman Efendi'nin, sağlığında, Edirne'deki ve Manisa'daki mallarının üçte birini hayır için İsmail Efendi'yi vasi tayin ettiği ve kalan miktarı da İsmail Efendi'ye vasiyet ettiğine dair bir hüccet kayıdır.¹⁴⁷ Burada Osman Efendi'nin mallarının hazineye geçmemesi için daha sağlığında vasiyet usulünü tedbir aracı olarak kullandığı görülmektedir. Diğer vasi tayinine ilişkin kayıtların hepsi küçüğe ya da küçüklere vasi tayin edilmesiyle alakalıdır. Örneğin 26 Cümâde'l-ûlâ 1059/ M. 7 Haziran 1649 tarihli şu belgede¹⁴⁸ babası vefat eden küçük Saime üzerine, babasından kalan malların korunması amacıyla ergenlik çağına gelip akli erinceye kadarki zaman için vasi atandığı görülmektedir. Kayıtlarda küçük üzerine atanan vasilerin çoğunluğunun erkek olduğunu fakat kadınların da vasi olarak atandığını görülmektedir. Örneğin Evâil Şaban 1059/ M.10 Ağustos- 19 Ağustos tarihli

¹⁴³ EŞS, 33, 43a-1.

¹⁴⁴ Suraiya Faroqhi, **Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler**, 2.baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Kültür Yayınları, 2007, 24.

¹⁴⁵ Devellioğlu, 1326.

¹⁴⁶ EŞS, 33, 21a-2.

¹⁴⁷ EŞS, 33, 41a-2.

¹⁴⁸ EŞS, 33, 55a-1.

belgede¹⁴⁹ vefat eden Abdüllatif'in üç küçük kızı için vasiliğe Neslihan'ın atandığı, 9 Ramazan 1059/ M. 16 Eylül 1649 tarihli şu belgede¹⁵⁰ vefat eden Murtaza'nın küçük oğlu İbrahim için vasi olarak Hadice Hatun'un vasi olarak atandığı görülmektedir. Vasiliğe atanan bu kadınların küçüğe ve ailelerine yakınlık dereceleri ya da önceden tanışıp tanışmadıklarına dair bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Erkeklerde de atanan vasilerde bazı kayıtlarda bu duruma rastlanılmaktadır. Örneğin 3 Recep 1059/ M. 13 Temmuz 1649 tarihli belgede¹⁵¹ küçüklere babalarından kalan mallar için vasi olarak Osman Çelebi isminde küçüklere bir yakınlığı olup olmadığı belli olmayan bir kişi atanmaktadır. Kayıtlarda anne¹⁵², baba¹⁵³, dayı¹⁵⁴, babaanne¹⁵⁵ gibi akrabaların küçüklere vasi olarak atandıkları görülmektedir.

Nâzır kelimesi sözlükte nezaret eden, idare eyleyen, bakan anlamlarına gelmektedir.¹⁵⁶ Nâzırlar vasinin yapacağı mal yönetimini kontrol, denetleme amacıyla vasi üzerine tayin olunan kişilerdir.¹⁵⁷ Sicilde sekiz adet nâzır tayinine ilişkin kayıt bulunmaktadır. Kayıtlarda vasi üzerine atanan nâzırların çoğunluğunun erkek olduğunu fakat kadınların da vasi olarak atandığı görülmektedir. Kadınların nâzır olarak atandığı kayıtlarda onların yakın akraba oldukları görülmektedir. Mesela 26 Cümâde'l-ülâ 1059/ M. 7 Haziran 1649 tarihli belgede¹⁵⁸ küçük Saime'nin vasisi Mehmed üzerine annesi Belkis'i nâzır atamaktadır. Burada ise vasi Mehmed'in küçüğe ne derece yakın olduğu belirtilmemektedir. Bu nedenle mahkeme vasi Mehmed'i denetleme ihtiyacı duymaktadır. Sonuç olarak mahkeme küçüğe birinci dereceden akraba olan anneyi vasi Mehmed üzerine nâzır olarak atamaktadır. Örneğin Evâsıt Rebî'ü'l-evvel 1059/ M. 25 Mart- 3 Nisan tarihli belgede¹⁵⁹ mahkeme küçükler Ayşe ve İsmihan'ın vasisi olan babaları Halil üzerine anneanneleri Ümmühan'ı nâzır olarak atamakta, 20 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 3 Mayıs

¹⁴⁹ EŞS, 33, 63b-2.

¹⁵⁰ EŞS, 33, 66a-1.

¹⁵¹ EŞS, 33, 60a-1.

¹⁵² EŞS, 33, 45a-2 no'lu kaydın konusu alım-satım olmasına rağmen “*Aişe nâm sagîrenin tesviye-i umûrına kibel-i şer'den mansûb vasîsi olan vâlidesi Fatma*” ifadesinden küçük Ayşe'nin vasisinin annesi Fatma olduğu bilgisine ulaşılmaktadır.

¹⁵³ EŞS, 33, 38a-1- 39a-1- 46b-1- 48b-1- 63a-1- 65a-1.

¹⁵⁴ EŞS, 33, 50b-3- 51a-2.

¹⁵⁵ EŞS, 33, 50b-1.

¹⁵⁶ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul: Şifa Yayınevi, 2015, 1195.

¹⁵⁷ Güven Dinç, Şer'iyye Sicillerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Antalya'da Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu, **OTAM**, Sayı 17, 2005, 9.

¹⁵⁸ EŞS, 33, 55a-2.

¹⁵⁹ EŞS, 33, 38a-1.

1649 tarihli Şu belgede¹⁶⁰ ise k¼¼¼kler Rabia ve Hadice'ye vasisi olan babaları Mustafa elebi ¼zerine anneanneleri Ayşe'yi nâzır olarak atamaktadır. Buradan vasi olan baba gibi birinci dereceden yakın akrabaya bile k¼¼¼ğ¼n mal y¼netiminin tamamen teslim edilmediğini, onların da denetlemeye tabi olduğunu atanan nâzırlardan anlaşılmaktadır. Bazı kayıtlarda baba ¼zerine akraba olmayan ya da tanıdık olmayan kimseler de atanabilmektedir. ¼rneğın 10 Rebı'¼'l-âhir 1649/ M. 23 Nisan 1649 tarihli belgede¹⁶¹ k¼¼¼ğ¼n vasisi olan babası ¼zerine İbrahim elebi isminde biri atanmaktadır. Bazı kayıtlarda ise hem vasi hem nâzır k¼¼¼ğ¼ye yabancı olan kişilerden atanabilmektedir. 3 Recep 1059/ M. 13 Temmuz 1649 tarihli Şu belgede¹⁶² k¼¼¼kler Ayşe ve Fatma'ya vasi olarak ¼nce Osman elebi atanmıŐ, onun ¼zerine de C¼ndı Niyaz Bey atanmıŐtır. Bazı durumlarda ise birden fazla nâzır tayin olunduğu g¼r¼lmektedir. ¼rneğın 1 C¼mâde'l-âhire 1059/ M. 12 Haziran 1649 tarihli belgede¹⁶³ mahkeme k¼¼¼klerin vasileri babaanneleri ¼zerine El-Hâcc Mustafa, Sefer elebi ve Cafer isimli kişileri nâzır olarak tayin etmektedir.

Vekil kelimesi birinin bir başkasına işini g¼rmesi maksadıyla yetki verdiği kimse demektir.¹⁶⁴ Sicilde vekil tayiniyle alakalı sadece bir adet kayıt bulunmaktadır. 23 Safer 1059/ M. 8 Mart 1649 tarihli Şu belgede¹⁶⁵ vefat eden babalarının almış olduğu evin borcu için mirasçı olan evlatlar Mustafa avuş, Ahmed Ağa, ¼mm¼han'ın bu borcu ¼demede Hasan oğlu Ahmed'i vekil atadıkları g¼r¼lmektedir.

4.1.5. Borç Alacak Kayıtları

Sicilde konusu alacak, verecek ve borç olan otuz bir adet kayıt bulunmaktadır. Kayıtlarda ¼nce alacaklı olduğunu iddia edenler ve daha sonra borçlu olduğu iddia edilen kişiler tanıtılmakta, kim oldukları ve ikamet bilgileri verilmektedir. Dava konusu da kiŐilerde olduğu gibi açıkça belirtilmektedir. Davaya konu olan Şey genellikle nakit para olabildiği gibi gayrimenkul mallar da olabilmektedir. ¼rneğın

¹⁶⁰ EŞŞ, 33, 46b-2.

¹⁶¹ EŞŞ 33, 77/2.

¹⁶² EŞŞ, 33, 39a-2.

¹⁶³ EŞŞ, 33, 50b-3.

¹⁶⁴ Devellioğlu, 1334.

¹⁶⁵ EŞŞ, 33, 24a-1.

Evâil Cümâde'l-ûlâ 1059/ M. 13-22 Mayıs 1649 tarihli belgede¹⁶⁶ vefat eden Mehmed Halîfe'nin mirasçılarının, kendilerine vefat edenden kalan Köseç Balaban Mahallesi'ndeki ev için Salih Çelebi ve Halil Çelebi'ye alacak davası açtıkları görülmektedir.

Birbirine borcu olan kişiler vefat etseler bile mirasçıları birbirlerine alacak davası açabilmektedirler.¹⁶⁷ Örneğin 28 Rebî'ü'l-evvel 1059/ M.11 Nisan 1649 tarihli belgede¹⁶⁸ vefat eden Hüseyin Efendi'nin Hüseyin Çavuş'tan alacağı on sekiz bin akçe bulunmaktadır. Hüseyin Efendi'nin mirasçıları on üç bin akçeyi vekilleri aracılığıyla Hüseyin Çavuş'tan tahsil etmişler kalan beş bin akçe için Hüseyin Çavuş'un mirasçılarına alacak davası açmaktadırlar. Dava sonucunda kalan beş bin akçenin Hüseyin Çavuş'un mirasçılarının Hüseyin Efendi'nin mirasçılarına ödenmesine karar verilmektedir.

Bazı kayıtlarda ise alacaklının alacak hakkını ibrâ¹⁶⁹ ettiği görülmektedir. Buna örnek olarak 27 Rebî'ü'l-evvel 1059/ M. 10 Nisan 1649 tarihli şu belgede¹⁷⁰ vefat eden El-Hâcc Ahmed'in mirasçıları arasındaki alacak verecek davalarında mirasçı Fatma payındaki haklarını aldıktan sonra vefat eden El-Hâcc Ahmed'in baba bir kardeşi olan mirasçı Ali Efendi'deki mirasa ait bütün davalardaki alacak hakkını ibrâ ettiği görülmektedir.

Alacak, verecek ve borç davalarında karşımıza en çok çıkan dava türü ise alacağın ispatına yönelik davalardır. Alacaklı olduğunu iddia eden kişiler borçlu olduğunu öne sürdükleri kişilere alacak davası açmakta ve mahkeme de davacının iddiasına yönelik delil, kanıt istemektedir. Alacaklı kanıt, delil olarak mahkemeye genellikle şahitleri göstermekte ve bunun sonucunda alacak haklarını ispat etmektedirler. Örneğin 7 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 20 Nisan 1649 tarihli belgede¹⁷¹ Râcil Ali Beşe vefat etmiş ve

¹⁶⁶ EŞS, 33, 51b-2.

¹⁶⁷ Kenan İnan, Trabzon Şer'iyeye Sicillerine Göre 17.Yüzyıl Ortalarında Borç- Alacak İlişkileri, **İslamiyat II**, 1999, 102- 103.

¹⁶⁸ EŞS, 33, 29b-1.

¹⁶⁹ İbrâ, bir hakka ait davada, hak sahibinin o hakka ait davadan ve haklarından vazgeçip davayı düşürmesi yani davadan ve alacak haklarından çekilmesini ifade eden ve borç ilişkisini bitiren bir eylemdir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. H.Yunus Apaydın, İbrâ, **DİA**, Cilt 21, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000, 263-266.

¹⁷⁰ EŞS, 33, 30b-2.

¹⁷¹ EŞS, 33, 36a-1.

mirası eşine ve yeniçeri beytûmalına kabz ile görevli Rumeli Ağası Mehmed Ağa'ya kaldıktan sonra Seyyid Yusuf Bey alacağı olan yirmi dört bin dört yüz eski ve dört yüz yeni akçe için mirası almış olanlara alacak davası açmaktadır. Mahkeme *“müddeîyi mezbûrdan müddeâsını mübeyyene beyyine taleb olundukda”*¹⁷² ifadelerine dayanarak Seyyid Yusuf Bey'den, açtığı alacak davasında iddiasını ispat etmesini istemekte Seyyid Yusuf Bey ise Hasan Bey ve Hüseyin Beyleri şahit göstererek iddiasını ispat etmektedir. Buna göre Seyyid Yusuf Bey'in, vefat eden Râcil Ali Beşe'nin eşine ve yeniçeri beytûmalına kabz ile görevli Rumeli Ağası Mehmed Ağa'ya açtığı alacak davasında alacak iddiasını ispat etmesi sonucu alacağın mirastan Seyyid Yusuf Bey'e ödenmesine karar verilmektedir. Burada dikkati çeken bir diğer nokta ise bir alacak davasının askeri kökenli Râcil Ali Beşe'ye açılmış olmasıdır.

Şahitlik müessesesi alacaklı olduğunu iddia edip dava açanların aleyhlerine yönelik ispat aracı olarak da kullanılmaktadır. Örneğin Evâil Cümâde'l-ûlâ 1059/ M.13-22 Mayıs 1649 tarihli şu belgede¹⁷³ vefat eden Mehmed Halîfe'nin mirasçıları, kendilerine Köşeç Balaban Mahallesi'nde kalan ev için, Salih Çelebi ve Halil Çelebi'ye alacak davası açmışlardır. Salih Çelebi ve Hasan Çelebi, vefat eden Mehmed Halîfe'nin sağlığında evini kendilerine (Salih Çelebi ve Halil Çelebi'ye) sekiz bin nakit fiddî¹⁷⁴ akçeye sattığını şahitler göstererek davacı aleyhine ispat etmektedirler.

Alacak davaları bizzat hayattaki kişiye ya da mirasçısına açılabilirdiği gibi mirasçı küçüklerin vasileri üzerine de açılabilir. Örneğin Evâhir Recep 1059/ M. 31 Temmuz- 8 Ağustos 1649 tarihli şu belgede¹⁷⁵ Mehmed Çelebi, vefat eden Abdüllatif Çelebi'den alacaklı olduğu sekiz bin akçesi vakıftan olan toplam yirmi dört bin akçe için, Abdüllatif Çelebi'nin varisleri olan küçüklerin vasisi Neslihan'a alacak davası açmakta ve alacağını ispat etmektedir.

Kayıtlarda başka şehirlerde ikamet eden kişilerin de bu alacak, verecek, borç ilişkisine dahil olduğu ve haklarını aramak için Edirne'de ikamet eden kişilere dava

¹⁷² EŞS, 33, 36a-1.

¹⁷³ EŞS, 33, 51b-2.

¹⁷⁴ Fiddî kelimesi gümüş anlamına gelmektedir. Kadir Güneş, **Arapça – Türkçe Sözlük**, İstanbul: Mektep Yayınları, 2014, 899.

¹⁷⁵ EŞS, 33, 65a-3.

açtıkları görülmektedir. Örneğin Evâhir Recep 1059/ M. 31 Temmuz- 8 Ağustos 1649 tarihli şu belgede¹⁷⁶ Kostantiniyye sakinlerinden El-Hâcc Ahmed'in, vefat eden Edirne Tarakçı Mahallesi sakinlerinden El-Hâcc Ahmed'ten alacağı olan dimi değerinden dört bin sekiz akçe için, El-Hâcc Ahmed'in mirasçısına alacak davası açtığı görülmektedir.

4.1.6. Nafaka İle İlgili Kayıtlar

Sicilde nafaka ile alakalı altı adet kayıt bulunmaktadır. Bunlar annesi ya da babası vefat etmiş veyahut kimsesi kalmamış çocukların hayati ihtiyaçlarının karşılanmasıyla alakalı kayıtlardır. Nafaka, mahkeme tarafından alınan karara göre, bir kimsenin hukuken geçimini sağlamak mecburiyetinde olduğu kişilere bağlanan aylık demektir.¹⁷⁷ Yani nafaka, bir insanın hayatını idame ettirebilmesi için gerekli olan yeme içme, giyim, mesken, küçük çocukların bakımı, sağlık, yardımcı tutulması hatta çeyiz ve defin gibi en temel ihtiyaçları içermektedir.¹⁷⁸ Sicildeki kayıtlar ise daha çok küçük çocukların bakımı, onlara nafaka tayiniyle alakalıdır. Mesela 13 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 26 Nisan 1649 tarihli belgede¹⁷⁹ annesi vefat etmiş olan küçük Süleyman'a "*li-kisvete ve li-havâice'z-zarûriyye*"¹⁸⁰ ifadelerine dayanarak annesinden kalan mallardan karşılanmak üzere vasisi olan babası Şükrullah'ın talebiyle "*(...) derâhim fiddî râyic fi'l-vakt*" değerinde nafaka tayin edilmektedir. Burada nafakanın sadece baba üzerinden karşılanan bir hak olmayıp aynı zamanda annenin de üzerinden karşılanabilen bir hak olduğu görülmektedir

Nafakayla alakalı bazı kayıtlarda ise nafaka tayinine ek olarak nafakayı harcama, sarf etme, borçlanma ya da rücu etme izni verilmektedir. Örneğin 1 Cümâde'l-ülâ 1059/ M. 13 Mayıs 1649 tarihli belgede¹⁸¹ babası vefat etmiş küçük Hadice'ye babasından

¹⁷⁶ EŞS, 33, 65a-3.

¹⁷⁷ Devellioğlu, 933.

¹⁷⁸ Celal Erbay, Nafaka, **DİA**, Cilt 32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, 284.

¹⁷⁹ EŞS, 33, 39b-1.

¹⁸⁰ "*li-kisvete ve li-havâice'z-zarûriyye*" ifadesi giyim, elbise ve yaşamsal zorunlu ihtiyaçlar demektir.

Ayrıntılı bilgi için Bkz. Devellioğlu, 397- 600.

¹⁸¹ EŞS, 33, 52a-2.

kalan mallardan nafaka bağlanmış bunun yanında annesi Rabia Hatun'un talebiyle ‘‘izn ?-(...)? bi-sarf el-meblâğ el-mefrûz el-mezbûr ileyhâ’’ ifadesinden nafakayı sarf izni ve ‘‘bi’l-istidâne inde’z-zarûret’’ ifadesinden ise gerektiğinde zaruret hallerinde anne Rabia Hatun’a borçlanma izni ve ‘‘bi’r-rücû’ ’’ ifadesinden ise gerektiğinde kendinden harcarsa bu bedeli rücû yani geri döndürme, kendine geri ödetebilme izinleri verildiği görülmektedir. Burada dikkati çeken nokta anneleri Rabia Hatun’un vasi olmaması ve buna rağmen ona bu izinlerin verildiği görülmektedir. Vasilerinin ise babaanneleri olduğu bilgisini daha önceki kayıtlardan¹⁸² öğrenilmektedir.

4.1.7. Vakıfla Alakalı Kayıtlar

Vakıflarla alakalı sicilde sekiz adet kayıt bulunmaktadır. Bunlar mal, mülklerin vakfedilmesi, vakfiyelerle alakalı hüccet kayıtlarıdır. Bir mülkün sahibi tarafından kamu yararına hayır kurumu olarak tahsis edilmesine vakıf denir.¹⁸³ Vakfiyeler ise vakfi kuran kişice belirlenen vakfın işleyişine dair resmi belgelerdir.¹⁸⁴ Vakfiyelerde vakıfların Allah rızası, sevap kazanmak gibi amaçlarla kuruldukları görülmektedir. Örneğin 5 Rebîu’l-evvel 1059/ M. 19 Mart 1649 tarihli belgede¹⁸⁵ ‘‘mülk menzilimi hasbeten lillâh¹⁸⁶i’l-teâlâ vakf ve habs idüb’’ ifadelerinden mülk olarak geçen evin Allah rızası için vakfedildiği görülmektedir. 1 Cümâde’l-âhire 1059/ M.12 Haziran 1649 tarihli şu belgede¹⁸⁷ ise ‘‘hasbeten-lillah teâlâ ve taleben li- merzâtî¹⁸⁸ rabbihi’l-a’lâ vakf-ı sahîh-i şer’î habs-ı sarîh-i mer’î idüb’’ ifadelerinden vakf edenin amacının Allah rızası olduğunu görülmektedir. Bazı durumlarda ise amaç Allah rızası olmasına rağmen vakfedilen malların aile içinde kalmasına özen gösterilmektedir. Örneğin 1 Muharrem 1059/M. 15 Ocak 1649 tarihli şu belgede¹⁸⁹ ‘‘vefâtundan sonra zevcesi Perihan bint-i Ömer nâm hatuna ba‘de vefâtuma merkûm

¹⁸² Bkz. EŞS, 33, 50b-1- 50b-2.

¹⁸³ Hacı Mehmed Günay, Vakıf, **DİA**, Cilt 42, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, 475; Mehmed Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, 4.Basım, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1993, 577.

¹⁸⁴ Osman Gazi Özgüdenli, Vakfiye, **DİA**, Cilt 42, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, 465. Daha ayrıntılı bilgi için Bkz. Mehmed Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, 4.Basım, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1993, 576.

¹⁸⁵ EŞS, 33, 26b-2.

¹⁸⁶ ‘‘hasbeten lillâh’’ kelimesi Allah rızası için anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 384.

¹⁸⁷ EŞS, 33, 55b-2.

¹⁸⁸ ‘‘taleben li- merzâtî’’ ifadesi Allah rızası için anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 723.

¹⁸⁹ EŞS, 33, 12a-1.

Perihan'in evlâdına ve evlâd evlâdına meşrûta olub'' ifadelerinden vakıf sahibinin vefatından sonra, vakfettiği mallarının gelirlerinin eşine ve onun çocuklarına, onların da çocuklarına sürecek şekilde devam etmesini istediği görülmektedir. Bu hüccetin devamında ise *'ba'de vefâtına evlâdına ve evlâd evlâdına ba'de'l-inkirâz menzil-i mezbûr Medîne-i Münevvere sallâllahü alâ münevver-hâ evkafi mütevellîsi yediyle isticâr olunub hâsıl olan gallât tahsil kılınan mahsûlâtı Medîne-i Münevvere fukarâsına îsâl oluna''* ifadelerinden evlada onun da evlat evlatları soyu tükenmesi halinde ise vakıf gelirlerinin Medine-i Münevvere'deki fakirlere gönderilmesini istemektedir. Buradan hareketle bu vakıf türünün bir evlatlık vakıf olduğu kanısına ulaşılmaktadır. Evlatlık vakıflar, malların mirasçılar içinde parçalanmasını önleyici, aile bireylerinin faydalanmasını sağlayan vakıflar olmakla beraber evlatların neslinin tükenmesi gibi uzak bir ihtimal halinde ise vakıf gelirlerinin hayır için tahsis edildiği vakıflardır.¹⁹⁰

Vakfiyelerde vakfın nasıl yönetileceği, buralarda çalışacak kişiler ve alacakları maaşlar, paranın harcanacağı yerler bütün detaylarıyla anlatılırdı.¹⁹¹ Evâil Rebîü'l-âhir 1059/ M. 14-23 Nisan 1649 tarihli şu belgede¹⁹² Ahmed oğlu Abdülbaki evini ve Kırk Kovan mevziindeki bahçesini vakfedip Mustafa Efendi'yi mütevellî tayin etmekte, buraların gelirlerinin yedi yüz yirmi akçesini mahalle camiinde müezzin olanlara, kalan geliri de bahçe dolabına harcanmasını eğer bu da olmazsa Medîne-i Münevvere fakirlerine gönderilmesini şart koşmaktadır. Bazı kayıtlarda ise kölelere de vakıf akarlarından gelir vakfedildiği görülmektedir. Örneğin 1 Cümâde'l-âhire 1059/M. 12 Haziran 1649 tarihli şu belgede¹⁹³ Bihmuk?(...) Ağa vakfettiği paranın gelirlerinden eşinin azadlı kölelerine yirmi ikişer akçe, kendi azadlı kölesi Servinaz'a yirmi üç diğer dört kölesine yirmi ikişer akçe, hizmetindeki kölesi Şaban ve azadlı kölesi Ahmed'e yirmi dörder akçe vakfetmektedir. Bazı kayıtlarda ise akarların azadlı kölelere de vakfedildiği görülmektedir. Örneğin 5 Rebî'ü'l-evvel 1059/ M. 19 Mart 1649 tarihli şu belgede¹⁹⁴ Mahmud Ağa Mahallesi sakinlerinden Rıdvan'ın evini vakfettiği ve gelirleri eşine ve daha sonra eşinin Canfeda ve Belkıs isimli azadlı kölelerine vakfettiğini ve hatta bunun *'evlâdına ve evlâd evlâdına batnen ba'de*

¹⁹⁰ Ömer Lütfi Barkan, Şer'i Miras Hukuku ve Evlâtılık Vakıflar, **İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 6, Sayı 1, 1940, 160.

¹⁹¹ Özgündenli, 465; Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, 576.

¹⁹² EŞS, 33, 33b-1.

¹⁹³ EŞS, 33, 55b-2.

¹⁹⁴ EŞS, 33, 26b-2.

batnın'' ifadelerinden ise eşiyile beraber saydığımız azadlı kölelerin de evlatlarından soyları tükenene kadar kuşaktan kuşağa devam etmesini istemektedir. Eğer bunların da soylarının tükenmesi halinde ise vakıf gelirlerinin Medine-i Münevvere'deki fakirlere gönderilmesini istemektedir. Burada dikkati çeken nokta bu vakıf, evlatlık vakıf özelliklerini taşımakta fakat azadlı kölelerin de tıpkı aile fertleri gibi vakıf gelirlerinden faydalanması sağlanmaktadır.

Vakıf gelirini yukarıdaki örneklerde olduğu gibi gayrimenkul mallardan sağlayabileceği gibi menkul mallardan da sağlayabilir ve menkul mallar üzerine de vakıf kurulabilir. Para vakıfları, vakfedilen para ve bu paranın miktarının değişmeden işletilip getirdiği gelirin vakfiye şartlarına göre harcanmasını ilke edinen vakıflardır.¹⁹⁵

4.1.8. Diğer Kayıtlar

Sicilde ele alınan kayıtların konuca diğerlerine nazaran sayıca az olanlarını diğer kayıtlar başlığı altında ele alınmaktadır. Bu kısımda bir adet rüşd (reşit olma) ve bülüğa erme, iki adet hibe ve temlikle alakalı kayıtlar bulunmaktadır.

Rüşd kişinin mallarını mantığa, akla, iktisada uygun olacak şekilde koruyabilip harcayabilecek akli olgunluğa ulaşmış olmasını ifade eder.¹⁹⁶ Bülüğ ise kişinin bedenen cinsi ergenliğe ulaşmasıyla çocukluk devresinin bitmesini ifade eder.¹⁹⁷ Sicilde bu konuyla alakalı sadece bir adet kayıt bulunmaktadır. Evâil Muharrem 1059/ M. 15- 24 Ocak 1649 tarihli şu belgede¹⁹⁸ rüşd ve bülüğa eren Asiye'nin vasisi Mehmed Çelebi'den mallarını tamamen teslim aldığına dair bir hüccet kayıdır.

Hibe bir malı karşılıksız olarak başkasına verilmesi demektir.¹⁹⁹ Temlik ise bir malın mülkiyetine ait bütün hakları bir başkasına devretmeyi ifade eder.²⁰⁰ Sicilde hibe ve temlikle alakalı iki adet kayıt bulunmaktadır. Birinci kayıta vefat edenin vasiyetiyle mirastan üçte bir pay sahibi olan Ali'nin bu payı mirasçı eş Fatma Hatun'a on üç bin akçeye satmışken alacağı on üç bin akçeyi hibe ve temlik etmesine dair hüccet

¹⁹⁵ Yaşar Semiz, Osmanlı Devleti'nde Para Vakıfları, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, Cilt 19, Sayı 1, 2016, 98.

¹⁹⁶ Saffet Köse, Rüşd, **DİA**, Cilt 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008, 298.

¹⁹⁷ Ali Bardakoğlu, Bülüğ, **DİA**, Cilt 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 413.

¹⁹⁸ *EŞS*, 33, 11b-2

¹⁹⁹ Ali Bardakoğlu, Hibe, **DİA**, Cilt 17, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, 421.

²⁰⁰ Bilal Aybakan, Temlik, **DİA**, Cilt 40, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011, 428.

kaydır.²⁰¹ İkinci kayıta ise vefat eden El-Hâcc Ahmed'in ‘*kemâl-i akli ve sıhhatinde bizim huzûrumuzda merkûm Dilaver'e hibe ve temlik ve teslim idüb*’ ifadelerinden sağlığında kölesi Dilaver'e, Bevvâb Sinan Bey Mahallesi'ndeki evini hibe ve temlik ettiği anlaşılmaktadır. Burada vefat eden El-Hâcc Ahmed'in kölesine daha sağlığındayken onu düşünüp mal bağışladığı görülmektedir.

4.2.Edirne'nin Sosyo- Ekonomik Hayatı

Şer'iyye Sicillerindeki kayıtlar, Osmanlı'nın hukuki, sosyal ve ekonomik varlığına ilişkin somut deliller ortaya koymaktadırlar. Mahkeme kayıtlarını içeren siciller maddi kültür açısından zengin bir muhteviyata sahiptirler. Ev eşyaları, mutfak eşyaları, giysiler, takılar gibi bir çok eşyanın kayıtlı olduğu bu defterler sayesinde Osmanlı gündelik hayatıyla ilgili somut veriler elde edilebilmektedir. Ayrıca kişilerin ekonomik durumları, sosyal statüleri gibi bilgileri de yine bu kayıtlardan elde etme imkanı bulunmaktadır.

4.2.1. Sosyal Yapı

Unvan ve lakaplar günümüzde olduğu gibi geçmişte de kullanılmıştır. Sicilde tereke kayıtlarından kişilerin isimlerine ulaşırken isimlerinin yanındaki bilgilerden de lakap ve unvanlarına ya da görevli olup olmadıklarına ulaşılabilmektedir. Unvan ve lakaplar genellikle birbiriyle karıştırılırsalar da farklı anlamlara gelmektedirler. Kelime olarak unvan padişahların, halifelerin, vezirlerin, vilayet yöneticilerinin, askeri komutanlarının, ilim erbabının ve resmi görev sahibi kimselerin sahip oldukları sıfatlara verilen addır.²⁰² Kelime olarak lakap ifadesi ise insanı öven ya da yeren isimlere ya da sıfatlara verilen isimdir.²⁰³ 33 Numaralı Sicil'de kişilerin durumlarını, statülerini belirten çok sayıda unvan bulunmaktadır. Bunlardan en çok kullanılan kişinin dini durumunu bildiren ‘*El-Hâcc*’ unvanıdır. El-Hâcc ifadesi hacca gitmiş

²⁰¹ EŞS, 33, 31a-3.

²⁰² Abdülkerim Özaydın, Unvan, **DİA**, Cilt 42, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, 163.

²⁰³ Nebi Bozkurt, Lakap, **DİA**, Cilt 27, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, 65.

kimseler için hacı anlamında kullanılan bir kelimedir.²⁰⁴ Yani günümüzdeki anlamıyla Hacı ifadesinin geçmişteki halidir. Sicilde “*El-Hâcc*” ifadesinin Müslümanlar ve erkekler için yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. El-Hâcc unvanına sahip kadınlara rastlanılmamaktadır. Ayrıca hacı unvanından başka dini amaçlı kullanılan Dede, Şeyh gibi unvanlar da bulunmaktadır.

Kayıtlarda geçen unvanlardan bir diğeri ise “*Seyyid*” ifadesidir. Unvan olarak Peygamber neslinden olan kişiler için Seyyid ifadesi kullanılmaktadır.²⁰⁵ Seyyid unvanı alan kişilerin büyük bir kısmının dini görevlere gelen kişiler olduğu görülmektedir.

Kullanılan diğeri bir ifade “*Efendi*” unvanıdır. İlmiye mensupları ve kalem ehlinin göstergesi olan bu unvan²⁰⁶ın, 15.yy in yarısından itibaren aydın okumuş kesime de verildiği görülmektedir.²⁰⁷ Efendi ifadesi de yukarıda olduğu gibi sadece Müslüman erkekler için kullanılmaktadır.

Sıklıkla karşılaştığımız unvanlar ise “*Bey*” ve “*Ağa*” tabirleridir. Bu unvanların ikisi de ehl-i örfün yani askeri sınıfa mensup kişilerin kullandığı unvanlardır.²⁰⁸ Bey kelimesi eskiden beri Türklerde kullanılan bir tabirdir.²⁰⁹ Ağa ifadesi ise unvan olarak yöresel idarecilere, saygın emir olan kişilere ve birçok birimin başı durumundaki amir kişilere denilirdi.²¹⁰ Evâhir Rebî’l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede²¹¹ vefat eden yeniçerinin terekesinin yeniçeri hazinesine aktarılması emrini veren kişiden “*dergâh-ı âlî yeniçerileri Ağası olan Murâd Ağa hazretleri*” olarak bahsetmektedir. Burada görülen Ağa unvanının askeri görev nedeniyle kullanıldığı görülmektedir. Yine Safer 1059/ M. 14 Şubat- 14 Mart tarihli şu belgede²¹² Bostancıbaşı Sinan Ağa ve H.1059 yılı Rebî’ü’l-evvel Evâsıt tarihli şu

²⁰⁴ Devellioğlu, 244.

²⁰⁵ Mustafa Sabri Küçükbaşçı, Seyyid, **DİA**, Cilt 37, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009, 40.

²⁰⁶ Özer Ergenç, XVIII.Yüzyılın Başlarında Edirne’nin Demografik Durumu Hakkında Bazı Bilgiler, **XI. Türk Tarih Kongresi Bildiriler**, C. III, Ankara 21- 25 Eylül 1982, 1422.

²⁰⁷ M.Fuad Köprülü, **Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri**, 2.Basım, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1986, 191.

²⁰⁸ Ergenç, XVIII.Yüzyılın Başlarında Edirne’nin Demografik Durumu Hakkında Bazı Bilgiler, 1423.

²⁰⁹ Orhan F.Köprülü, Bey, **DİA**, Cilt 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 11.

²¹⁰ Faruk Sümer, Ağa, **DİA**, Cilt 1, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, 451.

²¹¹ *EŞS*, 33, 43a-1.

²¹² *EŞS*, 33, 24b-1.

belgede²¹³ Bostancıbaşı Mestan Ağa ifadeleri Ağa unvanının askeri görevli kişiler için kullanıldığına örnek teşkil etmektedir.

Kullanılan unvanlardan bir diğeri ise askeri kişilerin kullandığı ‘‘Beşe’’ ifadesidir. Beşe unvanının araştırmalara göre yeniçeriler tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir.²¹⁴ Genel olarak kapıkulu da denilen Beşe ifadesi, merkezle bağlantılarını koparmış taşrada yerleşik düzene geçmiş kişiler için kullanılmaktadır.²¹⁵ Ayrıca topçular ve cebecilerin de bu unvanı kullandıkları görölmektedir.²¹⁶

Bir başka unvan olan Çelebi unvanının da yaygın olarak kullanıldığı görölmektedir. Çelebi unvanı, bir zamanlar şehzadelere de verilen, on dördüncü on sekizinci yıllar arası ilmiye sınıfında belli mevkiye gelmiş olanlar, şairler ve kalem ehli olanlar, Divan- Hümayun’da görevleri yazıcı olan kişiler ve kültür sahibi üst seviyeli kişiler için tabir edilirdi.²¹⁷ Bu tanımın dışında bu unvanı kimlerin kullandığı ile ilgili olarak farklı tespitler yapılmış bulunmaktadır.²¹⁸ K.İnan’ın sicillere dayalı olarak yaptığı çalışmasında ise çelebi unvanı alan bir kişinin sonraları başka unvanları kullandığı görölmektedir.²¹⁹

²¹³ EŞS, 33, 28a-1.

²¹⁴ Turan Açıık, Beşe Unvanı Hakkında, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, Sayı 62, 2015/2, 37- 64.

²¹⁵ Hülya Taş, Merkezi Mutlak Yönetim Modeli İçinde Yerel Unsurlar: Ankara Örneği, **Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi**, İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, 2008, 202.

²¹⁶ Turan Açıık, Beşe Unvanı Hakkında, 37- 54. Ayrıca bkz. Barkan, Edirne Askeri Kassamı’na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), 1- 479.

²¹⁷ Mehmed İpşirli, Çelebi, **DİA**, Cilt 8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993, 259.

²¹⁸ Ergenç’e göre ise bu unvan ilmiye mensuplarının, dini görevli kişilerin, ticaret erbabı kimselerin oğulları olan ve aynı zamanda babalarının statülerini ve değerlerini devam ettiren kişiler için kullanılan bir unvandır. Bkz. Özer Ergenç, Osmanlı Klasik Dönemindeki Eşraf ve A’yan Üzerine Bazı Bilgiler, **Osmanlı Araştırmaları III**, 1982, 113; Ergenç, XVIII.Yüzyılın Başlarında Edirne’nin Demografik Durumu Hakkında Bazı Bilgiler, 1423. Ayrıca bunlara ek olarak yeniçerilerin de çelebi unvanını kullandıkları görölmektedir. Bkz. Turan Açıık, Beşe Unvanı Hakkında, 48. S. Yörük ise çalışmasında bu tabirin kullanım alanının daha geniş olduğunu örnekler vererek açıklamaktadır. Ona göre çelebi unvanı; İلميye mensupları, askeri sınıf ve reaya farkı gözetmeksizin kullanılıp daha çok ise esnaf ve zanaatkarlar tarafından kullanılan ve servetle bir bağı bulunmayan özetle toplumun tüm kesimleri için kullanılan bir unvandır. Saim Yörük, Çelebi Unvanı Hakkında Bir Değerlendirme, **Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 4, Sayı 18, Yaz 2011, 290- 297.

²¹⁹ Çalışmasında Çelebi unvanını kullanan Berberzade Mustafa isimli bir kişinin sonraları ağa unvanını kullandığı müşahede etmektedir. Bkz. Kenan İnan, 17.yüzyılda Trabzon’da Yeniçeri Zabıtları. Berberzadeler ve Berberzade Mustafa Çavuş, **Uluslar arası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Sonrası Çalışmaları Komitesi (CİEPO 22)**, Cilt 1, Trabzon 2018, 150.

Kadınlar için kullanılan bir adet unvan dışında başka bir unvana rastlanılmamaktadır. Müslüman kadınlar için ‘‘*Hatun*’’ ifadesi kullanılmaktadır.

Lakaplar insanları tanıtmak ya da aynı ada sahip bulunan kişileri ayırt etmek için kullanılmışlardır. Özellikle baba isimleriyle kaydedilen kişilerin babalarının ve kendilerinin isimlerinin aynı olması durumunda lakapların önemi daha iyi anlaşılabilir. Sicilde kadızade, balcızade, beyzade, sipahizade, bedevizade, helvacızade, arnavudzade, pabucci, unci, papa oğlu, bağcı, dede, kara, pîr, parmaksız, divane gibi kişilerin yaptığı işe dair ya da kişilerin fiziksel özelliklerini anlatan lakaplar bulunmaktadır.

Unvan ve lakaplarından başka kişi isimleri varsa kişilerin vazifeleri ile kaydedildikleri görülmektedir. Sicildeki görevlilere bakıldığında ise müderris, imam, etibba²²⁰, bostancıbaşı, bazarbaşı, müezzin, papa, kadı, yeniçeri gibi resmi ya da dini ve askeri görevli kişilerin olduğu görülmektedir.

4.2.2. Ticari Hayat

Sicildeki tereke kayıtları sayesinde vefat eden kişilerin geride kalan mal varlıklarından bu kişilerin hayatlarındayken ne işle uğraştıklarını, geçimlerini nasıl sağladıklarını, hangi meslekleri yaptıkları öğrenilebilmektedir. Örneğin Evâhir Cümâde'l-ülâ 1059/ M. 2 Haziran- 10 Haziran 1649 tarihli belgede²²¹ vefat eden Mehmed Beşe'nin geride bıraktığı eşyaları arasında semer sazı, on iki adet semer ağacı, bir adet semer, semer aletleri olması onun semercilikle uğraştığını göstermektedir. Ayrıca tereke kayıtlarında alacaklı verecekli olan kişilerin isimleri belirtilirken mesleklerinin de isimlerinin yanında belirtilmesi bize büyük kolaylık sağlamaktadır. Buna göre Edirne'de görülen çoğunun esnaf ve zanaat erbabı olduğu meslekler şunlardır: debbağ²²², helvacı²²³, katırcı²²⁴, kürkcü²²⁵, semerci, dokumacı, dolapçı²²⁶, dürger²²⁷, nalbant²²⁸, boyacı, nalbur²²⁹, terzi²³⁰, bakkal²³¹.

²²⁰ Etibbâ kelimesi tıp ilmini bilen kişiler, hekimler için ifade edilmektedir. Bkz. Devellioğlu, 272.

²²¹ EŞS, 33, 54b-2.

²²² Debbağ kelimesi deri işiyle uğraşan kimse demektir. Bkz. Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I**, 498. EŞS, 33, 18b-1 de vefat eden tüccar El-Hâcc Ahmed'in alacaklı olduğu kişiler arasında ‘‘*Debbâğ Şaban*’’ ifadesi bulunması meslek olarak debbağlık yapıldığını göstermektedir.

²²³ EŞS, 33, 6b-1 de bulunan hükmün altındaki şahitler kısmında şahit olarak ‘‘*Helvacı Mustafa Çelebi*’’ ifadesinin kullanılması, EŞS, 33, 23b-2de ‘Mustafa Bey ibn Hasan’ diye ismi belirtildikten

Evâhir Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli şu belgede²³² ise Edirne sakinlerinden olup yeniçeri olan Mehmed Beşe ticaret için gittiği Manisa'da vefat etmiştir. Varisi olmayan Mehmed Beşe'nin yeniçeri olmasından dolayı terekesi eşyaları satılıp borçları kapandıktan sonra yeniçeri beytülmalına intikal etmektedir. Yeniçeri Mehmed Beşe'nin terekesine el koymak için ise yeniçeri Ağası tarafından Gedikli Mehmed Beşe memur kılınmaktadır. Mehmed Beşe'nin satılan eşyalarının çok fazla sayıda mavi, lacivert, nefî kumaşlar olması ve kırmızı boya yapılan bakkamlara sahip olması onun boyacılık yaptığını ve ayrıca renkli ve boyalı, cins olan kumaş ticaretiyle uğraştığını göstermektedir. Ayrıca sicilin değişik yerlerinde geçen ve giyimden ev eşyasında kadar farklı çeşit eşyalarda kullanılan dârcînî, bâdincâni, erguvânî, mercân, gül-gûni, mâî, sarı, kırmızı, nefî, bakkam, laciverd, mor, hâre, benefş, penbe gibi renklerin olması²³³ bize Edirne'de boyacılığın yapıldığını düşündürmektedir.²³⁴

sonra meslek olarak yanına 'Helvacı' ifadesinin eklenmesi helvacılık mesleğinin yapıldığını göstermektedir.

²²⁴ EŞS, 33, 18b-1 de vefat eden tüccar El-Hâcc Ahmed'in alacaklı olduğu kişiler arasında "*Katırcı El-Hâcc Rıdvan*" ifadesi bulunması meslek olarak katırcılık yapıldığını göstermektedir.

²²⁵ EŞS, 33, 18b-1 de vefat eden tüccar El-Hâcc Ahmed'in borçlu olduğu kişiler arasında "*Kürkçü Kostantin*" ve "*Kürkçüde Meblağ*" ifadelerinin bulunması, EŞS, 33, 33b-1 de "*Kürkçü Mustafa*" ifadesinin geçmesi meslek olarak kürkçülük yapıldığını göstermektedir.

²²⁶ EŞS, 33, 13b-1de dolapçı dükkânından bahsedilmektedir. Buradan hareketle dolap dükkânını işletenin meslek olarak dolapçı olduğu söylenilebilir.

²²⁷ Dürger kelimesi binalara ait ahşap kısımları yapan usta anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 220. EŞS, 33, 38a-1 ve EŞS, 33, 40a-1 de bulunan hükmün altındaki şahitler kısmında şahit olarak El-Hâcc Mahmud ibn El-Hâcc Ahmed diye ismi belirtildikten sonra meslek olarak yanına "*Dürger*" ifadesinin eklenmesi dürgerlik mesleğinin yapıldığını göstermektedir.

²²⁸ EŞS, 33, 17a-2 de Nişancı Paşa mahallesi sakinlerinden vefat eden Ali oğlu Mehmed tarif edilirken "*nalbend*" diye tarif edilmektedir. Ayrıca EŞS,33, 16b-1de yine aynı kişi olan Ali oğlu Mehmed'in terekesinde nalbant aletleri bulunmuştur. Nalbant olan Ali oğlu Mehmed örneğinden hareketle nalbantlık mesleğinin yapıldığı tespit edilmektedir.

²²⁹ EŞS, 33, 63b- 3 te vefat eden Abdüllatif Çelebi'nin borçlu olduğu kişiler arasında El-Hâcc Ali diye belirtildikten sonra mesleği olarak "*Na'l-bur*" ifadesi geçmektedir. Buradan nalburluk mesleğinin yapıldığı görülmektedir.

²³⁰ EŞS, 33, 18b-1de vefat eden tüccar El-Hâcc Ahmed'in alacaklı olduğu kişiler arasında "*Derzi Üstad Mustafa*" ifadesi bulunması meslek olarak terzilik yapıldığını göstermektedir.

²³¹ EŞS, 33, 6a-3 te vefat edenin borçlu olduğu kişiler arasında "*Bakkal El-Hâcc Ali*" ifadesi kullanılmakta, EŞS, 33, 61a-2 de de yine aynı şekilde borçlu kişiler arasında "*Bakkal*" ifadesinin bulunması bakkalcılığın yapıldığını göstermektedir.

²³² EŞS, 33, 43b-1.

²³³ EŞS, 33, 45b-1de vefat eden Hamza kızı Ayşe'nin malları arasında darçînî ferace, beyaz hâre kaftan, yeşil ferace, kırmızı tâbî' zıbın, mâî kürk, kırmızı kilim gibi çeşitli renklerde eşyaları bulunmaktadır. EŞS, 33, 52b-2de vefat eden Neslihan'ın eşyaları arasında mavi yanbolu kebesi, erguvânî kürdiye, Türkî kara ihram, üç adet kırmızı dolama döşek, yeşil ve kırmızı renklerde atlas dikme yüz yastıkları, kırmızı atlas kaftan, mor dikme atlas boğça, mor kadife kaftan, mor atlas kaftan gibi renkli eşyaları bulunmaktadır. EŞS, 33, 43b-1de mavi, lacivert, nefî renklerde Londra çukalar, kırmızı pastav, bakkam, EŞS, 33, 67b-1de mercân tespih, sarı atlas kaftan, benefş ferace, köhne kırmızı bogasi kürdiye, mavi çuka ferace, kırmızı çakşır, benefş çakşır, bâdincâni atlas kapama, EŞS, 33, 66b-1de köhne nefî kapama, nefî kebe, mavi çuka kürk, benefş çuka ferace, nefî zıbın, EŞS, 33,

Evâsıt Cümâde'l-âhire 1059/ M.22 Haziran- 1 Temmuz tarihli şu belgede²³⁵ ise vefat eden Ali Bey'in terekesinde çok sayıda işlenmiş donların yanında yine çok sayıda yeni yani işlenmemiş donların olması, çok sayıda işlenmemiş yeni gömleklerin olması, çok sayıda işlenmiş bez, işlenmiş yastık, işlenmiş uçkurların olması ve yüz kırk yedi adet sade işlenmemiş durumda olan dokuma makremesinin bulunması ve sade durumda olan dört yüz altmış altı adet keten bezinin olması bize bez dokuyup işleme işiyle uğraşmış olabileceğini göstermektedir. Ali Bey bezler alıp çarşaf, yastık gibi yatak odası malzemelerini ve don, gömlek, uçkur gibi içe giyilen giysileri işlemektedir. Buradan hareketle Ali Bey'in çeyiz eşya satıcısı olduğu söylenilebilir. Kayıtlarda kadınların da yaptığı meslekler görülmektedir. Evâil Cümâde'l-âhire 1059/ M.12- 21 Haziran 1649 tarihli şu belgede²³⁶ vefat eden Fatma'nın geride kalan eşyaları arasında keten tarağı ve destgâh bulunması onun keten dokuma işiyle uğraştığını göstermektedir.

Edirne'nin ticari hayatına dair bazı kayıtlar dikkati çekmektedir. Örneğin 1 Cümâde'l-ûlâ 1059/ M.13 Mayıs 1649 tarihli belgede²³⁷ Üsküp'te ikamet eden Ali Bey, İstanbul'dan Üsküp'e dönerken Edirne'de Ahmed Paşa Han'ında vefat etmiştir. Vefat eden Ali Bey'in geride kalan malları arasında otuz bir adet riyâli²³⁸ guruş, yedi adet esedî²³⁹ guruş, bin adet hurde akçe gibi çok sayıda çeşitli para birimleri

62a-1de benefş ferace, gül-gûni atlas kaftan, mavi kürdiye, al tâbî' kaftan, bâdincâni kaftan ifadeleri geçmektedir.

²³⁴ Edirne'de boyacılık faaliyetleri ve Edirne Kırmızısı için bkz. Jacqu , Jacqueline, **Andrinople Le Rounge Magnifique**, Editions de la Martini re, 1995.

²³⁵ *E SS*, 33, 59a-1.

²³⁶ *E SS*, 33, 55b-1.

²³⁷ *E SS*, 33, 47b-1.

²³⁸ Riy l parası İspanya memleketine ait gümüş bir para birimidir. Sekizi bir yerde kullanımının daha yaygın olması nedeniyle bu guruşlara sekizlik riy l de denir. Hatta yabancı diğer bir para birimi olan Esedî'den ayırt etmek için ‘‘K mil’’, ‘‘Tam’’, ‘‘Tamam’’ guruş ve üzerinde iki adet direkt resmi bulunduğundan dolayı ‘‘Direkli Guruş’’ gibi isimler verilmektedir. Bkz. Halil Sahillioğlu, **Kuruluştan XVII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi  zerine Bir Deneme (Doktora Tezi)**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, 1958, 150- 151. Ayrıca Avrupa, Amerika'da çeşitli yerlerde ve Tunus'ta basılan ve basıldıkları bu yerlerin isimleriyle anılan riy ller için bkz. şevket Pamuk, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi**, 2.Basım, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, 1- 361.

²³⁹ Esedî parası Hollanda memleketine ait gümüş bir para birimidir. Bu sikkeye üzerinde aslan resmi olduğu için ‘‘Aslanlı’’, Arapların ise bu figürü köpeğe benzetmelerinden dolayı k pekli manasında ‘‘Ebu Kelb’’ guruş denilmektedir. Ayrıca Avrupa'da çeşitli yerlerde üzerinde aslan figürü olan guruşlar bastırılmaktaydı. Osmanlı'da ise bastırılan ilk kuruşlar esedî guruşlara benzemektedirler.

bulunması onun küçük bir ihtimalle Üsküp'ten İstanbul'a gelen bir tüccar olduğunu düşündürmektedir. Bu bize Edirne'nin Balkanlar ve İstanbul'u birbirine bağlayan ticaret yolunda önemli bir konaklama ve geçit merkezi olduğunu göstermektedir. Edirne'de birden fazla iş koluyla uğraşan tüccarlara da rastlanılmaktadır. Örneğin Evâil Cemâziye'l-evvel 1059/ M. 13- 22 Mayıs 1649 tarihli belgede²⁴⁰ Edirne Üsküfçü Hızır Mahallesi sakinlerinden olan El-Hâcc Ali Bey vefat etmiştir. Geride kalan eşyaları arasında pahalı ve sayıca fazla olan çeşitli tülbentler, pahalı bogasi türleri olması onun bez ticareti ile uğraştığını göstermektedir. Ayrıca kalan malları arasında iki adet pekmez tabesi, kevgir sahanlı şerbet tası olması ve gayrimenkul malları içinde evine ilaveten bağının olması küçük bir ihtimal onun üzüm yetiştiriciliğiyle meşgul olabileceğini düşündürmektedir. 7 Safer 1059/ M. 20 Şubat 1649 tarihli şu belgede²⁴¹ ise vefat eden Sultan Sarraçısı olan El-Hâcc Ahmed'in terekesine bakıldığında Tire Alacası, Londura Çuka, Hindî İplik gibi başka şehirlere, memleketlere ait eşyaların ve kıymeti yüksek değerde eşyalarının bulunması ve müslim ve gayri müslim fark etmeksizin esnaf, tüccar ve bazı kişilerden farklı para birimleri de dahil olmak üzere alacaklı olması ve aynı zamanda nakd akçe, babka²⁴² ve zolota²⁴³, esedî, riyâl, pâre²⁴⁴ gurusu ve sekizlik sikke, on altılık gibi yerli ve yabancı para birimlerine sahip olması da onun ticaretle uğraştığını göstermektedir. Sarraç El-Hâcc Ahmed balkanlardaki ülkelerden kürk ve deri alıp satarken oralara da çeşitli baharat, iplik, kumaş, pamuklular satmaktadır.²⁴⁵ Ayrıca alacaklı olduğu Leh

Bkz. Şevket Pamuk, **Osmanlı Türkiye İktisadi Tarihi 1500- 1914**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, 190; Sahillioğlu, **Kuruluşun XVII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerine Bir Deneme (Doktora Tezi)**, 151; Pamuk, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi**, 60- 95.

²⁴⁰ EŞS, 33, 48a-1.

²⁴¹ EŞS, 33, 18b-1.

²⁴² Değeri 17.yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da altı akçe olan sikkedir. Bkz. Sahillioğlu, **Kuruluşun XVII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerine Bir Deneme (Doktora Tezi)**,151; Mübahat Kütükoğlu, **Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri**, 1.Baskı, İstanbul: Enderun Yayınları, 1983, 90.

²⁴³ Polonya'da kullanımda olan guruslara denen zolota, isloti ya da solta ifadesinden gelmektedir. Bkz. Sahillioğlu, **Kuruluşun XVII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerine Bir Deneme (Doktora Tezi)**,152; Sait Öztürk, 247.

²⁴⁴ Gümüş sikke olan pâre, 1500 lü yıllardan itibaren Mısır'da ve Suriye'de kullanılmaktaydı. Pâre, 1600lü yılların sonlarında akçenin yerini alarak önem kazanmaktadır. Bkz. Sahillioğlu, **Kuruluşun XVII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerine Bir Deneme (Doktora Tezi)**, 60; Pamuk, **Osmanlı Türkiye İktisadi Tarihi 1500- 1914**, 114; Halil Sahillioğlu, XVII. Asrın İlk Yarısında İstanbul'da Tedavüldeki Sikkelerin Râici, **TTK Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1-2, 1993, 232.

²⁴⁵ Halil İnalçık, **Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar- I Klasik Dönem (1302-1606): Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim**, 59.Basım, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, 289.

vilâyetinde Aslan nâm Ermeni'de²⁴⁶, alacağı (adet olarak) 600 riyâli guruş iken murâbaha ile yani faizi olan (adet olarak) 120 guruş daha eklenip alacağının (adet olarak) 720 guruş yani 85 bahasından ile toplamda 61200 akçe olması bize murabaha yani faiz ile mal alınıp satılabildiğini göstermektedir. Aynı zamanda El-Hâcc Ahmed'in alacaklı olduğu esnaf, tüccar ve diğer kişilerin Yanbolu, Cisir-i Ergene, Cisir-i Mustafa Paşa, İslimye, Lofça, Mankalya, Karin-âbâd, Aydos, Babadağ, Hezargırad, Filibe, Tırnova kasabalarından olmaları El-Hâcc Ahmed'in ne kadar geniş bir alanda ticari iş yaptığını göstermesi bakımından önemlidir. El-Hâcc Ahmed'in alacaklı olduğu kişiler arasında Papa oğlu Yuvan, kadı ve damadı, başhekim bulunması da önemli kişilerle bağlantıları olan nüfuzlu bir ticaret adamı olduğunu göstermektedir. Ayrıca vefat eden El-Hâcc Ahmed Balkanlardaki kasabalardan ticaret yapmış olmakla birlikte kardeşi Mahmud Çelebi'nin ise ticaret için Anadolu'ya gidip gelen bir tüccar olduğu görülmektedir.²⁴⁷ 7 Safer 1059/ M. 20 Şubat 1649 tarihli şu belgede²⁴⁸ Sarrac El-Hâcc Ahmed'in terekesinde batı mallarının arasında doğu mallarının da bulunması ve alacaklı olduğu kişiler arasında Anadolu Vilayetinden Osmancık isimli mahalde Kurd Çavuşzâde Ali isminde birinin olması bu iki kardeşin beraber ticaret yaptıklarını göstermektedir. Buradan hareketle Sarrac El-Hâcc Ahmed ve kardeşi Mahmud Çelebi'nin Balkanlardan Anadolu'ya varan geniş ölçekli ticaret ağına sahip ortak iş yapan ticaret adamları oldukları anlaşılmaktadır.

Sicildeki kayıtları incelendiğinde Edirne'nin iktisadi hayatına dair bazı kayıtlar dikkati çekmektedir. Örneğin 7 Safer 1059/ M. 20 Şubat 1649 tarihli şu belgede²⁴⁹ vefat eden büyük tüccar Sarrac El-Hâcc Ahmed'in alacaklı olduğu Kurd Çavuşzâde Ali ile Mahmud Çelebi'nin birbirlerine ortak oldukları belirtilmekte ve mal satımında birbirlerine kefil olup iş yaptıkları görülmektedir.

Kayıtlarda vakıfların yaptıkları iktisadi işlemler de dikkati çekmektedir. Gayeleri anamalları işletmek olan sermayesi bulunan vakıflar, verdikleri krediler ile halkın ve ticaret erbabı kimselerin para sıkıntılarını gidermişler, az olsa da üretimi ve girişimciliği sermaye sağlayarak desteklemişler, halkı yüksek faizle iş yapan

²⁴⁶ Barkan, Edirne Askeri Kassamı'na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), 323.

²⁴⁷ Bkz. *EŞS*, 33, 18a-1.

²⁴⁸ *EŞS*, 33, 18b-1.

²⁴⁹ *EŞS*, 33, 18b-1.

tefecilerden sakındırmışlar, mali kaynak olarak nakit ve kredi ihtiyacını hukuki zeminde karşılamışlardır.²⁵⁰ Vefat eden kişilerin sağlıklarında vakıflardan kredi aldıkları ve vakıfların varlıklı kişilere yüksek meblağlarda kredi verdikleri görülmektedir. Yani vakıflar tüccar, ticari işletme sahibi gibi varlıklı kişileri yüksek oranda verdikleri krediler ile desteklemektedirler. Örneğin Evâhir Şaban 1059/ M. 30 Ağustos- 7 Eylül 1649 tarihli şu belgede²⁵¹ vefat eden Abdülatif Çelebi büyük ve küçükbaş hayvanları, atları, cariyesi olan ve yüksek ölçeklerde tahıllara sahip hatta ırgatları olan bir tarım işletmecisidir. Abdülatif Çelebi'nin terekesinden anlaşıldığı üzere yüksek derecede serveti olmasına rağmen Fatma Hatun Vakfı ve Süleyman Ağa Vakfı'ndan hayattayken kredi aldığı görülmektedir. Abdülatif Çelebi'nin bu vakıflardan aldığı kredi miktarı Fatma Hatun Vakfı'ndan iki bin, Süleyman Ağa Vakfı'ndan on iki bin dört yüz ve beş bin yüz otuz olmak üzere toplamda hepsinden on dokuz bin beş yüz otuzdur. Vakıfların Abdülatif Çelebi'ye verdikleri yüksek miktardaki kredi borç gibi aynen yazılmakta yanına faiz ya da vadeli gibi bir durum belirtilmemektedir.

Bazı kayıtlarda ise murâbaha²⁵², istirbâh²⁵³, İstiğlâl²⁵⁴ gibi kelimelerden faizle işlem yapıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin Evâhir Rebû'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede²⁵⁵ vefat eden Mehmed Çelebi'nin borçlu oldukları arasında İbrahim Paşa Vakfı bulunmakta ve bir sonraki kalemde ise İbrahim Paşa Vakfı'ndan alınan murâbahalı malın borcu gözükmektedir. Buradan İbrahim Paşa Vakfı'nın kredi işlemlerinde murâbahalı mal satıp kar elde etmeyi hedeflediği faizle işlem yaptığı görülmektedir. Bazı vakıflarda ise anaparanın işletilip ne kadar miktarda faiz getireceği önceden belirtilmektedir. Örneğin 1 Cümâde'l-âhire 1059/ M. 12 Haziran 1649 tarihli şu belgede²⁵⁶ Hızır Ağa Mahallesi sakinlerinden Bihmuk?(...) Ağa *‘iki bin beş yüz altmış iki buçuk kıt'a tâmmü'l-vezn sahihü'l-ayâr riyâli gurus’* bağışlayarak para vakfı kurmuş, Yusuf Bey'i müteveli yapmıştır. Kurduğu bu

²⁵⁰ Cafer Çiftçi, 18.Yüzyılda Bursa'da Para Vakıfları ve Kredi İşlemleri, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt 23, Sayı 36, 2004, 81

²⁵¹ *EŞS*, 33, 63b-3.

²⁵² Murâbaha kelimesi bir malı kar payı koyarak satma işlemi ya da kanunu aşan yüksek faiz alınması anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 797.

²⁵³ İstirbâh kelimesi parayı faize koyma demektir. Bkz. Devellioğlu, 530.

²⁵⁴ İstiğlâl, geri alınmak üzere satılan bir malı tekrar geri alana kadar kiralamak için kullanılan bir usuldür. Muamele-i Şer'iyeye işlemlerinden olan bu yönetime göre faize bulaşmadan dolayı da olsa para sağlanmaktadır. Tahsin Özcan, **Osmanlı Para Vakıfları Kanuni Dönemi Üsküdar Örneği**, Ankara: TTK Basımevi, 2003, 54- 73.

²⁵⁵ *EŞS*, 33, 43a-1.

²⁵⁶ *EŞS*, 33, 55b-2.

vakıftaki anaparanın ‘‘şöyle şard eyledüğü zikr olunan iki bin beşyüz altmış iki çek riyâli gurus mütevellisi yediyle onu on bir buçuk üzere alâ vechi’l-helâl istirbâh ve istiğlâl olunub’’ ifadesine göre ‘‘onu on bir buçuk’’ olmak üzere istirbâh yani faiz getirmesini şart eylemiştir. Ayrıca bu kayıta geçen faiz oranı ifadelerine ek olarak ‘‘rehn-i kavî ve kefil-i melî ile virile ve-yâhûd ikisinden birle iktifâ oluna’’ ifadeleri kullanılmaktadır. Buradan hareketle belirtilen faizle borçlanacak yani kredi alacak kişiden mali durumu iyi kefil ve borca eşit değerde taşınır ya da taşınmaz malların rehin gösterilmesi istenmektedir.²⁵⁷ Ya da bunların ikisinden biri tercih edilmektedir. Burada dikkati çeken rehin ifadesi ve daha da yukarıda geçen ‘‘istiğlâl’’ ifadesidir. Asıl adı ‘‘bey-i bi’l-istiğlâl’’ olan bu yöntemle göre kredi alacak kişi kredi alabilmek için ona ait bir gayrimenkulu tekrar geri alacağını belirterek satması ve geri alana kadar da kira bedelini ödeyip kendisinin kullanmasıdır.²⁵⁸ Yani yukarıda belirtilen ‘‘onu on bir buçuk oran’’ istiğlâlde kira bedeli olarak yani görünmeyen faiz bedeli olarak belirtilmektedir. Sicilde geçen faiz oranı ‘‘onu on bir buçuk’’tur. Yediyıldız’ın belirttiği üzere bu oran yüzde on beşlik bir faiz oranına karşılık gelmektedir.²⁵⁹

Dikkati çeken bir diğer nokta hayır maksatlı bile olsa faizle işlem görmüş paranın kullanıma katılmasıdır. Buna göre kişiler bıraktıkları paranın faizinden hayırla anılmak ve ruhlarının rahmeti için dini ritüeller yapılmasını istemekte sakınca görmemekte ve bu hayırların devamlı yapılmasını istemektedirler.²⁶⁰ Örneğin 7 Safer 1059/ M. 19 Şubat 1649 tarihli şu belgede²⁶¹ şu belgede Turgut Bazırgan Mahallesi sakinlerinden vefat eden El-Hâcc Ahmed sağlığında malının üçte birini hayır için vasiyet etmektedir. Buna göre malının üçte birinden beş bin akçeyi mahalle avarızına vakfedilen paraya katılıp onu on bir buçuk faizle işletilmesini ve buradan gelirin yine mahalle avarızına vakfedilmesini ve yine beş bin akçeyi mahalle mescidi vakfi mütevellisine teslim edilmesini ve buradan gelecek olan yedi yüz elli akçenin dört yüz elli akçesini mahalledeki imamlara yirmi üçer ihlâs okumaları ve sevabını ruhuna bağışlamaları için ve kalan üç yüz akçeyi de mahalle mescidindeki

²⁵⁷ Cafer Çiftçi, 86.

²⁵⁸ Tahsin Özcan, **Osmanlı Para Vakıfları Kanuni Dönemi Üsküdar Örneği**, 72; Değer Alper, Canan Erdoğan, 16. ve 18 yy Arasında Bursa Para Vakıfları ve Bursa Ekonomisine Etkileri, **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 28, Sayı 1, 2009, 93.

²⁵⁹ Bahaeddin Yediyıldız, 17. Asır Türk Vakıflarının İktisadi Boyutu, **Vakıflar Dergisi**, 18, 1984, 23, Cafer Çiftçi, 86.

²⁶⁰ Barkan, Edirne Askeri Kassamı’na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), 34.

²⁶¹ EŞS, 33, 21a-2.

müezzinlere üçer ihlâs okuyup sevabını bağışlamaları için hayır eylemektedir. 1 Cümâde'l-âhire 1059/ M. 12 Haziran 1649 tarihli şu belgede²⁶² ise vefat eden Behmik?(...) Ağa malından bir kısmını hayır için vasiyet etmiş ve onu on buçuk istirbâhla işletilmesini istemiş ve buradan gelecek murâbaha gelirlerinin belirlediği kişilere aktarıldıktan sonra murâbahadan kalan miktarı Meriç ve Arda Köprüleri'nin güçlendirilmesi için hayır eylemektedir. Sicilde kişiler arasında murâbahalı mal alım satımı olduğu da görülmektedir. Daha önce yukarıda bahsettiğimiz Sarrac El-Hâcc Ahmed'in murâbahalı mal alımındaki faiz oranının yüzde yirmi olduğu saptanmıştır.²⁶³

Kayıtlarda geçen bazı gayrimenkullerin ticari özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Gayrimenkul olarak dükkânların işletildiği ya da kira getirisi getirdiği görülmektedir. En fazla görülen dükkân çeşitleri ise bakkal dükkânı ve dolapçı dükkânıdır. 6 Rebû'l-âhir 1059/ M. 19 Nisan 1649 tarihli şu belgede²⁶⁴ tereke kaydındaki “*Dükkân der Sûk-ı Debbâğın*” ifadesinden Edirne’de dericilere ait bir çarşı olduğunu ve tereke sahibinin burada bir dükkânı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca vakıfların da dükkân sahibi oldukları görülmektedir. Evâhir Muharrem 1059/ M. 4 Şubat- 12 Şubat 1649 tarihli şu belgede²⁶⁵ bir yer tarif edilirken Zeliha Hatun Vakfı'nın dükkânı olduğundan bahsedilmektedir. Bunlara ek olarak gayrimenkullere ticari olarak para yatırıldığını da görülmektedir. Mesela bağhanelere ve fırınlara sermaye olarak yatırım yapıldığını görülmektedir.

Sicilde yerli para kullanımının yanında yabancı para birimlerinin kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Bazı yabancı para birimlerinin onlara karşılık gelen fiyatlarıyla birlikte yazıldıkları görülmektedir. İncelediğimiz kayıtlarda Esedî parasının değeri yetmiş beş, Riyali parasının değeri seksen beş, Zolota parasının değeri ise elli olarak kaydedildiği görülmektedir. Hububat çeşitlerinde ise sürekli fiyat oynamalarından dolayı fiyatlandırma için kesin bir rakam verilememektedir.²⁶⁶

²⁶² EŞS, 33, 55b-2

²⁶³ Bkz. EŞS, 33, 18b-1.

²⁶⁴ EŞS, 33, 34b-2.

²⁶⁵ EŞS, 33, 16a-1.

²⁶⁶ Mesela arpa fiyatlarına bakıldığında EŞS, 33, 63b-3 te iki yüz yirmi kile arpanın fiyatı on ikiden hesaplanmakta, EŞS, 33, 66b-1 de otuz kile arpanın fiyatı on üzerinden hesaplanmakta, EŞS, 33, 49b-1 de mevrû' arpa kırk kileden on beşe hesaplanmakta, EŞS,33, 3b-2de ise aynı mevrû arpa kilesi yirmiden yirmiyeye hesaplanmaktadır. Bu yüzden arpa için net bir fiyat bilgisine ulaşılamamaktadır.

4.2.3. Tarım ve Hayvancılık

Sicildeki kayıtlar incelendiğinde Edirne'nin diğer bir önemli geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu görülmektedir. Kayıtlarda karşılaşılan önemli bir tarım ürünü ise üzümdür. Edirne'de üzüm çok çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. 10 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 23 Nisan 1649 tarihli şu belgede²⁶⁷ ise vefat eden Mehmed Halife'nin tereke kayıtlarına bakıldığında terekesindeki malları arasında bağ sepeti, mengene ile birlikte şirahanesi bulunması Edirne'de üzümden şıra yapıldığını göstermektedir. Ayrıca üzümün başka çeşitlerde ürünler de elde edildiği görülmektedir. Örneğin; ?(...) tarihli belgedeki²⁶⁸ tereke kayıtlarında pekmez, şirahane gibi ifadelerden sonra üzüm turşusu ifadesine rastlanılmaktadır. Bu ve birkaç örnekte²⁶⁹ kullanılan bu ifade üzümün turşu olarak da kullanıldığını göstermektedir.

Edirne'de vefat eden kişilerin bıraktıkları gayrimenkul mallar da ne işle meşgul olduklarına dair ipuçları vermektedir. Örneğin Evâil Recep 1059/ M. 11- 20 Temmuz tarihli belgede²⁷⁰ vefat eden Mustafa Çelebi'nin tereke kayıtlarında pekmez tâbesi, kazgân, şirahâne gibi eşyaların olması ve bunların yanında iki dönüm bağının olması onun üzüm işiyle meşgul olup pekmez yapımıyla uğraştığını göstermektedir.

Çavdar fiyatlarına bakıldığında ise *EŞS*, 33, 63b-3 te yüz kırk kile çavdar on beş üzerinden hesaplanmakta, *EŞS*, 33, 17b-1de ise anbardaki kırk beş kile çavdar yirmi beş üzerinden hesaplanmakta, *EŞS*, 33, 49b-1de ise mevrû' çavdar yirmi sekiz kileden on beşe hesaplanmaktadır. Görüldüğü üzere çavdar fiyatları da değişiklik gösterebilmektedir.

Alef fiyatlarında ise *EŞS*, 33, 63b-3 ve *EŞS*, 33, 66b-1de kile miktarları değişik olmasına rağmen fiyat bahası sekiz üzerinden yazıldığı görülmektedir. Fakat *EŞS*, 33, 17b-1de on kile anbardaki alef yirmi beş üzerinden hesaplanmaktadır.

EŞS, 33, 17b-1de yirmi kile anbar darısının fiyatı iki üzerinden olduğu görülmektedir. Buğday fiyatlarına bakıldığında ise *EŞS*, 33, 66b-1de yüz altmış kile buğday otuz bahasından, *EŞS*, 33, 14b-2de iki kile buğday elli bahasından, *EŞS*, 33, 98/1de mevrû' buğday yüz altmış kileden kırk üzerinden, *EŞS*, 33, 78b-1de ise kırk kile buğday yirmi üzerinden, *EŞS*, 33, 31a-2 ise otuz kileden on dört üzerinden hesaplandığı görülmektedir. Görüldüğü üzere buğday için net bir fiyat vermek mümkün değildir. Barkan, yaptığı çalışmalarında sicillere göre Edirne'de 1500lü yıllarda buğdayın kilesinin yaklaşık on on beş akçe değiştiğini, 1600lü yılların başında ise yaklaşık altmış seksen akçe birden değiştiğini gözlemlemektedir. Ayrıca 1489 yılında buğdayın kilesi 11,14 iken 1616 da 55 olduğu bilgisini vermektedir. Bkz. Ömer Barkan, XVI. Asrın İkinci Yarısında Türkiye'de Fiyat Hareketleri, **Belleten**, Cilt 36, 1970, 561- 562. Bunlara ek olarak Osmanlı İmparatorluğu'nda yetiştirilen hububat çeşitleri ve ekim oranları için bkz. Halil İnalcık- Donald Quataert, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1600-1914**, Cilt 2, 1.Baskı, İstanbul: Eren Yayıncılık, 2004, 962- 971.

Bkz. Ömer Barkan, Edirne ve Civarındaki Bazı İmâret Tesislerinin Yıllık Muhasebe Bilançoları, **TTK Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1-2, 1993, 257.

²⁶⁷ *EŞS*, 33, 45a-1.

²⁶⁸ *EŞS*, 33, 82b-1.

²⁶⁹ Ayrıca Bkz. *EŞS*, 33, 73b-1- *EŞS*, 33, 74b-2.

²⁷⁰ *EŞS*, 33, 61a-1.

Ayrıca kayıtlarda Edirne’de tarım işini ticarete dönüştüren kişilere de rastlanmaktadır. Örneğin 3 yılı Recep 1059/ M. 13 Temmuz 1649 tarihli şu belgede²⁷¹ ise Edirne Mahmud Paşa kazasından Aydın Köyü’nden vefat eden Kurd Çelebi’nin malları arasında on sekiz büyükbaş ve üç yüz küçük baş hayvanı olduğu, ahır, samanlık ve ambarları olduğu, hayvan yemi, buğday ve çavdar gibi hayvanları için yiyecekler bulunmaktadır. Kurd Çelebi’nin bu kadar çok sayıda hayvanı olması onun geçiminden ziyade hayvan ticareti ile uğraştığını göstermektedir. Çok sayıda parasının olması bunu destekler niteliktedir. Ayrıca kalan malları arasında iki adet pekmez tabesi, iki adet kazganı olması ve yedi dönüm bağının olması onun düşük ihtimalle bağcılık işiyle de ilgilendiğini göstermektedir.

Sicilde çift aletleri, otluk araba, balta, çapa, balta, keser, tırpan, testere, saban demiri ve kayış, pulluk demiri, orak, bıçkı gibi tarım aletleri de bulunmaktadır. Sicilde tarla, bağ, bahçe gibi tarım arazilerinden de bahsedilmektedir. Sicile göre Edirne’de hububat olarak çavdar, yulaf, darı, buğday, arpa yetiştirilmektedir. Ayrıca kayıtlarda az sayıda geçse de bal, balmumu gibi ifadelerden arıcılık yapıldığını, simsim ifadesinden ise susam yetiştiriciliği de yapıldığını anlaşılmaktadır.

4.2.4.Kadınların Sosyo Ekonomik Hayattaki Varlıkları

Osmanlı klasik çağında kadınlar ailelerinden onlara miras kalması, üzerlerine mal bağışlanması, evlenme akdindeki ödenmesi gereken mehir ve aktif olarak bir işle meşgul olmasından gelecek mal varlığı olmak üzere dört yoldan servet sahibi olabilirlerdi.²⁷² Gerçi daha kadına kocası, evliliğinin başında, ileride kocasının ölümü durumunda miras paylaşımı olmadan alabileceği para tutarını belirlemekle yükümlüydü.²⁷³ Sicilde bazı kadınların ticari amaçlı gayrimenkulleri oldukları ve bunları işlettikleri görülmektedir. Örneğin 5 Rebîü’l-evvel 1059/M. 19 Mart 1649 tarihli belgede²⁷⁴ Arabacı Ahmed Mahallesi’nde vefat eden Meryem’in üç bin iki yüz

²⁷¹ EŞS, 33, 59b-3.

²⁷² Saadet Maydaer, Osmanlı Klasik Döneminde Kadınların Servet Edinme Yolları (Bursa Örneği), **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 15, Sayı 2, 2006, 366.

²⁷³ Ronald C. Jennings, Loan and Credit in Early 17th Century Ottoman Judicial Records: The Sharia Court of Anatolian Kayseri, **Journal of the Economic and Social History of the Orient**, XVI, II- III, 1973, 165- 216.

²⁷⁴ EŞS, 33, 32b-1.

akçe değerinde mal varlığı bulunmaktadır. Terekesinde bulunan “*Nısf Bakkâl Dükkânı der Mahalle-i Mezbûre 300*” ifadesinden vefat eden Meryem’in üç yüz akçe değerinde Arabacı Ahmed Mahallesi’nde bir dükkânın yarısına sahip olduğu görülmektedir. Burada dükkânın yarısının işletilmesi mudarebe olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Mudarebe ticari anlamda bir tarafın emek ortaya koyarken diğer tarafın da sermaye ortaya koymasıyla da ortaya çıkabilen bir ortaklık biçimidir.²⁷⁵ Muhtemelen dükkânın diğer yarısını işleten kişi kadın olmayıp dükkânda emek harcayan kişidir. Buradan hareketle Meryem’in dükkânın yarısını sermaye olarak koyduğu diğer kişinin emek harcadığı yani mudarebe yaptıkları söylenilebilir.²⁷⁶ 2 Cümâde’l-ülâ 1059/ M. 14 Mayıs 1649 tarihli şu belgede²⁷⁷ ise vefat eden Neslihan’ın toplam tereke mevcudu iki yüz kırk altı bin dört yüz elli yedi akçedir. Mal varlığı içinde “*Odalar maa Dekâkîn (Bâb 130) 20000*” olarak belirtilen ifade dikkat çekicidir. Buna göre Neslihan’ın yüz otuz odalı dükkânı olduğu ve bu dükkânlarının yirmi bin değerinde olduğu görülmektedir. Neslihan’ın mal varlığı da hayli ilginçtir. Çok sayıda çeşit çeşit cins ve renklerde çarşaf, yorgan, yastık ve kılıflar bulunmakta ayrıca metrelerce bez çeşitlerinin olduğu görülmektedir. Buradan Neslihan’ın muhtemelen tüccar olup ticaret yaptığı görülmektedir. Hatta bu yüz otuz adet dükkânın bazılarını kendi dokuduğu ya da işlediği yorgan yastık gibi çeyizlik eşyaları satmak için kullandığı bazılarının ise kirasını aldığı söylenilebilir. Nakit meblağ olarak iki bin dokuz yüz akçesinin olması bunu destekler niteliktedir.

Sicilde zirai amaçlı gayrimenkulleri olan kadınların olduğu da tespit edilmektedir. Örneğin Rebî’ü’l-âhir 1059/ M.14 Nisan- 12 Mayıs 1649 tarihli şu belgede²⁷⁸ vefat eden kadının mal varlığı arasında toplam değeri bin akçe olmak üzere iki dönüm bağının olması ve pekmez tâbesi ve kazgan gibi malları olması onun kadın olarak bağıcılık işiyle ilgilendiğini göstermektedir.

²⁷⁵ 18.yy’a kadar nakdi sermayeyle kurulan ve ortaklardan kimin ne kadar pay aldığı belli olmayan, bir anlaşma biçimidir. Tabakoğlu’na göre mudârabanın geçerli olması için sermayenin para olması gerekmektedir. Yatırımcı parayı işletmek üzere verdiği aracıya, ortaklık payı mı, yoksa bir görevli maaşı gibi mi pay ödediği belli değildir. Murat Çizakça, **İslam Dünyasında ve Batı’da İş Ortaklıkları Tarihi**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999, 68; Ahmet Tabakoğlu, **İslam İktisadına Giriş**, İstanbul: Dergah Yayınları, 2016, 349.

²⁷⁶ Mudarebe ortaklığı şekli emek ve sermaye olduğunda zanaatkâr taraf emeğini dükkânda sağlıyor ise emeğinden elde ettiği karın yarısını kira olarak ödeyebilir ve bu yönüde istihsan denmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Çizakça, **İslam Dünyasında ve Batı’da İş Ortaklıkları Tarihi**, 66-Udovitch, Abraham L., **Partnership and Profit in Medieval Islam**, **Princeton University Press**, 1970a, 71.

²⁷⁷ *EŞS*, 33, 52b-2.

²⁷⁸ *EŞS*, 33, 47a-1.

Hayvancılık yapan kadın sayısı ise çok az bulunmaktadır. 5 Rebî'ü'l-evvel 1059/ M. 19 Mart 1649 tarihli şu belgede²⁷⁹ vefat eden Meryem'in borçlu olduğu kişiler kısmında "*Deyn-i Müsbet Li-Yusuf Bey An Bahâ'-i Tosun ve Dana 1200*" ifadesi geçmektedir. Buradan Meryem'in Yusuf Bey'den tosun ve dana bahasından büyükbaş hayvan aldığı ve kadın olarak canlı hayvan ticaretinde olduğu görülmektedir.

Defterde ekonomik refah seviyesi yüksek kadınların köle sahipleri oldukları görülmektedir. Örneğin H.1059 yılı Rebî'ü'l-âhîr Evâhir tarihli şu belgede vefat eden Ayşe'nin sağlığında Çerkez asıllı hemcinsi bir köleye sahip olduğu görülmektedir.²⁸⁰ 13 Zilka'de 1059/ M. 18 Kasım 1649 tarihli şu belgede²⁸¹ ise Perihan Hatun'un malları arasında dokuz bin akçe değerinde Kahraman isminde cariyesi olduğu görülmektedir. 26 Zilka'de 1058/ M. 12 Aralık 1648 tarihli belgede²⁸² ise yine aynı Perihan Hatun'un sağlığında uzun boylu açık kaşlı sarışın Rus asıllı cariyesi olduğu ve bu kölesini sonradan azad ettiği görülmektedir. Babasından kalan servetle ve kendi mallarıyla normalden fazla bir mal varlığına sahip olan Perihan Hatun'un bu cariyeleri kendisine yardım amaçlı hizmetçi olarak kullandığı söylenilebilir.

Bazı kadınların terekelerinde dokuma aletleri, iplik ve bezler bulunması onların dokumacılık yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca kadınların tereke kayıtlarında hayvan eşyalarına ve silah aletlerine rastlanılmamaktadır. Kadınların terekelerinde daha çok süs eşyaları, giyim ve ev eşyaları gibi eşyalar daha çok bulunmaktadır.

4.2.5.Kullanılan Eşyalar

33 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicili'ndeki kayıtlar incelendiğinde Edirne'nin 1648-1649 yıllarındaki sosyal ve iktisadi hayatına dair önemli bulgular elde edilmektedir. Özellikle sicildeki tereke kayıtları sayesinde vefat eden kişilerin geride bıraktıkları mal varlıklarından mali durumları hakkındaki bilgilere, kullandıkları eşyalardan günlük durumlarına kadar birçok bilgiye ulaşılabilmektedir. Tereke kayıtlarında ev

²⁷⁹ EŞS, 33, 32b-1.

²⁸⁰ EŞS, 33, 44b-1.

²⁸¹ EŞS, 33, 1a-1.

²⁸² EŞS, 33, 2a-2.

eşyaları, şahsi eşyalar, ticaret eşyaları, hayvanların eşyaları gibi çok sayıda eşyalara ait bilgiler bulunmaktadır. Terekelerden vefat edenlerin hangi servet gruplarına dahil olduklarını belirlemek mümkündür. Buna göre on binden fazla akçe bırakanlar zengin sınıf, on binden az miktarda akçesi olanlar orta sınıf, bin akçenin altında akçesi olanlar da fakir kişilerdir.²⁸³ 1648-49 yıllarına ait terekelere bakıldığında kişilerin % 22 sinin zengin kesim olduğu, % 10 unun azınlıkta olan fakir kısım olduğu, % 68 inin ise orta kesim olduğu görülmektedir.

İnsanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için birtakım zorunlu ihtiyaçları bulunmaktadır. Yeme ve içme bu ihtiyaçların en başında gelmektedir. Bu sebeple incelediğimiz kayıtlarda ekonomik durumu en iyi kişiden en kötü kişiye hepsinin terekesinde en az bir adet mutfak araç gereci bulunmaktadır. Örneğin Evâhir Safer 1059/ M.17- 25 Mart 1649 tarihli şu belgede Lari Cami odalarında vefat eden Kuloğlu Mustafa Beşe'nin geride kalan mallarının toplam sayısının altı adet olduğu ve bunlardan birinin yeme ihtiyacını karşılamak için kullandığı küçük bir tencere olduğu görülmektedir.²⁸⁴

Kayıtlarda geçen mutfak eşyaları şunlardır: Tencere, kefçe (kepçe), tepsi, ibrik, kapaklı, tava, sırmalı elek yağlık, tabak, fincan, fincan takımları, tas, gülebdan²⁸⁵, kevgir, bakraç, kebab şişi, demir sini, tâbe²⁸⁶, pekmez tâbesi, kahve ibriği, sahn (sahan), sürfe (sofra), bıçak, maşrapa, ocak perdesi, keçe, güğüm, kazgân (kazan), ocak demuri, hâven (havan). Terekelerde geçen bazı eşyalar ise lüks tüketim malzemeleri olarak dikkat çekmektedirler. Örneğin; 13 Zilka'de 1059/ M.18 Kasım 1649 tarihli şu belgede²⁸⁷ vefat eden Neslihan'ın geride kalan çeşitli mutfak eşyaları arasında kebab şişi bulunması, 23 Rebîü'l-âhir 1059/ M. 6 Mayıs 1649 tarihli şu belgede²⁸⁸ ise vefat eden Hamza kızı Ayşe'nin mal varlığında kebab tâbesi bulunması dikkati çekmektedir. Buradan bu kadınların lüks gıda ürünleri tüketip mutfaklarındaki eşyaları ona göre kullandıkları söylenilebilir. 13 Zilka'de 1059/M. 18 Kasım 1649 tarihli şu belgede²⁸⁹ ise vefat eden Ayşe'nin malları arasında ise Türk mutfağı için önemli tatlılardan biri olan baklavanın yapımı aşamasında kullanılan

²⁸³ İnalçık, 15.Asır Türkiye İktisadî ve İçtimaî Tarihi Kaynakları, 56.

²⁸⁴ EŞS, 33, 23a-1.

²⁸⁵ Gül-âb-dân, gülsuyunun içine konulduğu kap demektir. Devellioğlu, 341.

²⁸⁶ Tâbe kelimesi sicillerde sıkça geçmekte ve tava anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 1179.

²⁸⁷ EŞS, 33, 1a-1

²⁸⁸ EŞS, 33, 45b-1.

²⁸⁹ EŞS, 33, 14a-1

baklava tepsi bulunması onun baklava yapmak için bu tepsiyi kullandığını göstermekte ve Ayşe'nin ekonomik gücüne, yaşam tarzına dair ipuçları vermektedir.

Osmanlılarda yemek kültürüne bakıldığında onların yemeklerini masada değil de yere konulan bir tepsi üzerinde yedikleri ve dolayısıyla günümüzdeki sofrta kelimesinin de yemek anlamında kullanılmasının buradan geldiği görülmektedir.²⁹⁰

Kayıtlarda geçen tepsi ifadesi de yemek için kullanılan masa gibi işlevlerde kullanılmaktadır. Kullanılan eşyaların durumları, eşyaların hangi malzemelerden meydana geldiği ve çeşitleri hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Mesela sofrta anlamında da kullanılan tepsi kelimesi sicilde çok farklı şekillerde geçmektedir. Buna göre alçak tepsi, sagîr tepsi, kebîr (büyük) tepsi, atîk (eski) tepsi, tepsi kumkuma gibi ifadelerden tepsinin fiziki şekil özelliklerini, bakır tepsi, kalay tepsi, çini tepsi ifadelerinden malzeme özelliklerini, baklava tepsi, elek tepsi, kaşık tepsi gibi ifadelerden tepsilerin ne amaçla kullanıldığını, belgradi tepsi, Yörük tepsi gibi ifadelerden o tepsilerin kültür özellikleri anlaşılmaktadır. Yukarıda sayılan mutfak araç gereçlerinin çoğu bu şekillerde geçmektedir.²⁹¹ Ayrıca bazı mutfak araç gereçlerinin üretim malzemeleri onları değerli kılmaktadır. Mesela 18.yüzyılda bile Osmanlı'da üretilmeyip dıştan gelen ve taşıma hassaslığı olan cam ürünü olan eşyalar ayrı bir değerli olmaktadır.²⁹² Kayıtlarda cam ifadesi cam kâse, cam tebsî, cam tası olarak geçmektedir.

İnsanların yeme ve içme ihtiyaçlarından sonra gelen en önemli ihtiyaçlarından birisi de barınma ihtiyacıdır. Sicildeki kayıtlarda insanların barındıkları yerler olan evlerine ait eşyalar bulunmaktadır. Evlerde kullanılan eşyalara bakıldığında ise

²⁹⁰ Suraiya Faroqhi, **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, 6. Baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2008, 193.

²⁹¹ Mesela tas ifadesi yaldızlı tas, kapaklı hoş-âb tası, sagîr tas, hammâm tası, kapaklı tas, yol tası, şerbet tası, cam tası, hurde cam tası, pekmez tası, sîm sagîr tas gibi değişik şekillerde kullanılmaktadır.

İbrik ifadesi ise leğen ibrik, kahve ibriği, sagîr ibrik, el ibriği, köhne kahve ibriği, bakır ibrik, demur ibrik, dîvâr ibrik gibi şekillerde geçmektedir.

Tâbe ifadesi el tâbesi, kırmızı tâbe, kebab tâbesi, sagîr tâbe, pekmez tâbesi, kapaklı tâbe gibi şekillerde kullanılmaktadır.

Tencere ifadesi vasat tencere, sagîr tencere, kebîr tencere, tencere kapaksız, küçük tencere, yol tenceresi gibi şekillerde kullanılmaktadır.

Gügümler ocak güğümü, gülab güğümü gibi şekillerde geçmektedirler.

Sahn ifadesi ayaklı sahn, kebîr lengerî sahn, çini tabak sahnları, kef-gîr sahn, tencere sahn, yol sahn gibi şekillerde kullanılmaktadır.

²⁹² Gülser Yardım, Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyılın Başlarındaki Yaşam Tarzı Amcazâde Hüseyin Paşa, **Milli Folklor**, 88, 2010, 97.

oturma odası, mutfak, yatak odası, giyim eşyaları gibi eşyaların bulunduğu görülmektedir. Genellikle yatak odası eşyaları yüklüklere kaldırıldığından oturma odası ve yatak odası eşyaları bir odada bulunabilirdi.²⁹³ Yeme- içme araçları da kolaylıkla indirilip kaldırılabilirdiğinden yeme faaliyeti herhangi bir odada gerçekleşebilirdi.²⁹⁴ Mutfaklar büyük evlerde ayrı bir oda olarak bulunmaktadırlar.²⁹⁵

Evde kullanılan eşyalar arasında en çok geçen eşya türleri yatak takımları eşyalarıdır. Yatak takımlarında yorgan, yastık, döşek, çarşaf, yorgan başlıkları, yastık kılıfları gibi eşyalar bulunmaktadır.²⁹⁶ Bu eşyalar hemen hemen her evde olabilecek eşyalardır. Fakat bir eşyaya ait görülen farklı fiyatlar eşyanın kalitesi, kullanan kişilerin sosyo kültürel hayatları hakkında fikirler vermektedir.²⁹⁷

Kullanılan diğer ev eşyaları ise seccade, minder, fanus, peşkir²⁹⁸, sandık, kül kutusu, perde, iskemle, çerağ (mum), leğen, kıl çuvalı (gırâr), iplik, ayna, duvar makremesi, kutu, örtü, buhûr-dânlık (tütsülük), mûm mikrâs²⁹⁹ (makas), mikrâs (makas), iskemle³⁰⁰ ve çuvaldır.³⁰¹ Bazı eşyaların temizlik ve kişisel bakım amacıyla

²⁹³ Faroqhi, **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, 187.

²⁹⁴ Suraiya Faroqhi, **Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri’de Ev Sahipleri ve Evler**, 19.

²⁹⁵ Suraiya Faroqhi, **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, 187.

²⁹⁶ Örneğin; *EŞS*, 33, 1a-1de vefat eden Perihan’ın eşyaları arasında çok sayıda zincir yastık yüzü, altın yorgan, şâmi yorganlar, şâmi, köhne, basma, çatme, siyah, kadife yastıklar, şâmi yüz yastığı, yastık kılıfları, havlu, kadife, beledi, kırmızı döşek türleri, döşek çarşafı, köhne döşekler, beyaz çarşafı bulunmaktadır. *EŞS*, 33, 73/2 de vefat eden Safiye’nin terekesinde ise kumaş yorgan ve başlığı, döşek kılıfı, döşek yüzü, beş adet yorgan başlığı, çok sayıda yorgan, yastık, çarşaf çeşitleri bulunmaktadır.

²⁹⁷ Yardım, Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyılın Başlarındaki Yaşam Tarzı Amcazâde Hüseyin Paşa, 99.

²⁹⁸ Yeme esnasında ya da mutfakta bulunan el silmek için kullanılan bezdir. Bkz. Yardım, Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyılın Başlarındaki Yaşam Tarzı Amcazâde Hüseyin Paşa, 96.

²⁹⁹ Mikrâs kelime olarak makas, kesici alet anlamlarına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 752.

³⁰⁰ İskemle geleneksel bir Osmanlı mobilyası ve konfor eşyasıdır. Aynı makalede çeviride maddi kültür farkları bulunmaktadır. Bkz. Lajos Fekete, XVI.Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendisinin Evi (çev. Sadrettin Karatay), **Bellekten**, Cilt 29, Sayı 116, 1965, 615- 638 ; Lajos Fekete, XVI.Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendisinin Evi (M.Tayyib Gökbilgin), **Bellekten**, Cilt 43, Sayı 170, 1979, 457- 480. Ayrıca bkz. Fatih Bozkurt, Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları, **TALİD**, Cilt 11, Sayı 22, 2013, 193- 229.

³⁰¹ Sicilde yatak takımlarından başka kullanılan diğer ev eşyaları da bulunmaktadır. Örneğin; *EŞS*, 33, 1a-1 de vefat eden Perihan’ın eşyaları arasında kafesli leğen, çini fanus, münakkaş duvar makremesi, sepet sandık, üç adet basma minder, iskemle, iki adet birbirinden farklı köhne kapı perdesi, şamdan, beş adet ayaklı sandık, alaca sagır minder, çerağ (mum), şâmi peşkir olduğu görülmektedir. *EŞS*, 33, 37a-2deki ev eşyaları arasında ayaklı kutu, iki adet duvar makremesi, münakkaş fanus bezi, şamdan, şâmi peşkir, sandık, köhne kutu, mum mikrâsı, çatme minder, *EŞS*, 33, 36b-1de ev eşyaları arasında minder çarşafı, ocak perdesi, minder keçesi, kül kutusu, iplik bulunmaktadır. *EŞS*, 33, 51a-1de vefat

kullanıldıkları görülmektedir. Mesela temizlikte kullanılan hamam leğeni, hamam taşı, hamam havlusu gibi.³⁰² Berber makremesi, berber peşkîri gibi malzemeler ise saç ve sakal bakımı için kullanılmaktadır.³⁰³

Bazı eşyaların ise zenginlik göstergesi olarak altınla kaplı olduğu görülmektedir. Örneğin 28 Rebî'ü'l-evvel 1059/ M.11 Nisan 1649 tarihli şu belgede³⁰⁴ vefat eden Ümmühan'ın eşyaları arasında bir adet altınlı yorgan, birbirlerinden farklı değerlerde iki adet altınlı yastık ve bir adet altınlı döşek bulunması, 8 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M.21 Nisan 1649 tarihli şu belgede³⁰⁵ ise vefat eden Safiye'nin eşyaları arasında bir adet değerleri farklı kırmızı altınlı yastık, bir çift altınlı yastık, bir çift yeşil altınlı yastık, bir adet altınlı yastık bulunması bu kadınların zenginliklerini gösteren eşyalardır. Zaten zengin bir ev kendini yastıklardan belli ederdi.³⁰⁶

Osmanlılar mutfak eşyaları, aydınlanma ve ısınma eşyaları hariç kalan tüm eşyalar için mefruşat ve döşeme ifadelerini kullanmaktadırlar.³⁰⁷ Askeri sınıf ve reaya farkı gözetmeksizin terekelere bakıldığında Edirne'de evlerin yer döşemelerinde kilim, seccade, keçe, kaliçe, hasır³⁰⁸ gibi yaygıların olduğu görülmektedir.³⁰⁹ Edirne'de ev içi eşyalara bakıldığında oturma eşyaları olarak minder, şilte, yastık kullanıldığı, camlarda ise perde kullanıldığı görülmektedir.

Kayıtlarda geçen bir diğer eşya türü ise giyim eşyalarıdır. T ereke kayıtları incelendiğinde geniş bir giysi çeşidi yelpazesi işe karşılaşılmaktadır. Örneğin 10 Ramazan 1059/ M. 17 Eylül 1649 tarihli belgede³¹⁰ vefat eden Mahmud Efendi'nin

eden Mehmed Çelebi'nin terekesinde ise kilim, leğen, gırâr (kıl çuvalı), iki adet sandık, köhne minder gibi ev eşyaları bulunmaktadır. *EŞS*, 33, 52a-2deki tereke kaydında ise şamdan, sim ayna, buhûr-dânlık (tütsülük), şâmi peşkir, sim kutu, basma minder, tülbent örtüsü, duvar makremeleri, fanus bezi bulunmaktadır. Bunlara ek olarak *EŞS*, 33, 45b-1de ise vefat eden Ayşe'nin terekesinde mikrâs (makas) bulunmaktadır.

³⁰² *EŞS*, 33, 14a-1 de hamam taşı, hamam havlusu, *EŞS*, 33, 2b-1 de hamam leğeni, *EŞS*, 33, 22b-2de hamam gömleği ifadeleri geçmektedir.

³⁰³ Yardım, Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyılın Başlarındaki Yaşam Tarzı Amcazâde Hüseyin Paşa, 99.

³⁰⁴ *EŞS*, 33, 31b-1.

³⁰⁵ *EŞS*, 33, 37a-2.

³⁰⁶ Suraiya Faroqhi, **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, 187.

³⁰⁷ Fatih Bozkurt, İstanbul Evlerinin İçi, **Antik Çağ'dan XXI.Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi Mimari**, İstanbul: İSAM Yayınları, 2015, 384.

³⁰⁸ Kayıtlarda hasır ifadesi Mısır hasırını olarak geçmektedir.

³⁰⁹ Yer döşemeleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Fatih Bozkurt, İstanbul Evlerinin İçi, **Antik Çağ'dan XXI.Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi Mimari**, İstanbul: İSAM Yayınları, 2015, 384- 385; Gülser Yardım, Sultanların Ev İçi Döşemeleri ve Mobilyaları (17.Yüzyıl Başından 20.Yüzyılın Başına), **Mavi Atlas**, Sayı 6 (1), 2018, 25- 47.

³¹⁰ *EŞS*, 33, 66b-1.

malları arasında iki adet köhne bogasi çakşır, köhne kapama ve nefli kapama, üç adet don gömlek, köhne tülbent ve beyaz tülbent, iki adet köhne ihram, bir adet mavi çuka kürk, köhne tülbent kuşak, köhne sof ferace, benefş çuka ferace, köhne zıbın ve beyaz zıbın, köhne sarık, pabuç, peştamal gibi eşyaları olduğu görülmektedir.

Sicilde ekonomik durumları iyi olup, giyinmeyi seven çok çeşitli türlerde giysileri olan kadın terekelerine de rastlanılmaktadır. Örneğin 13 Zilka'de 1058/ M. 29 Kasım 1648 tarihli belgede³¹¹ vefat eden Perihan Hatun'un terekesi incelendiğinde kadınlara ait eşya olarak şâmi yaşmak, ocak yaşmağı, kahverengi ferace ve sûf ferace, içe giyilenler olarak don, gömlek, uçkur, dışa giyilenler olarak sansar postundan mavi kürdiyyesi, beşel atlas kaftan, kahverengi müsta'mel kaftan, acem alacası kaftan, mavi atlas kaftan, yalabık kaftanı olmak üzere beş çeşit kaftan ve bir adet siyah kürk, alta giyilenler olarak atlas diz çakşırı, aksesuar olarak beyaz tülbent kuşak ve incili kuşak, başa giyilenler olarak yaşmaklarına ek arakıyye, atlas nezkeb gibi çeşitli türlerde eşyalarının olduğu görülmektedir. 5 Rebî'ü'l-evvel 1059/ M. 19 Mart 1649 tarihli şu belgede³¹² ise vefat eden Kamile'nin kalan malları arasında benefş kürk, çâder-i şeb, köhne zıbın, köhne kapama, gömlek ve don bulunmaktadır. 18 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 1 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³¹³ ise vefat eden Safiye'nin mal varlığına bakıldığında ise çok çeşitli giyim eşyaları olduğu görülmektedir. 18 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 1 Mayıs 1649 tarihli belgede³¹⁴ Safiye'nin malları arasında al tâbî' entari, kemhâ entari, atlas entari gibi entari çeşitleri, mor atlas kaftan, kırmızı atlas kaftan, mavi kaftan gibi kaftan çeşitleri, alaca don, münakkaş don gibi don çeşitleri, münakkaş bohça, yeşil bohça, köhne bohça, kırmızı münakkaş bohça gibi bohça çeşitleri olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak arakıyeleri, bürüncük gömleği, mavi kürdiyyesi münakkaş uçkurları, bogasi kapaması, benefş feracesi, siyah sorgucu ve bir çift nalını olduğu görülmektedir. Genel olarak kadınların giyimlerine bakıldığında içlerine çamaşır olarak don gömlek giydikleri ve donlarını belden uçkurla bağladıkları görülmektedir.³¹⁵ Faroqhi'ye göre pamuklu ya da ipekli olan bu gömlekler vücudu kavrayan, ayağa kadar uzun olan kıyafetlerdir.³¹⁶ İç

311 EŞS, 33, 1a-1.

312 EŞS, 33, 26b-2.

313 EŞS, 33, 37a-2.

314 EŞS, 33, 37a-2.

³¹⁵ Gülser Yardım, 61 Numaralı Edirne Şer'iyeye Siciline Göre 17.Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü, **Milli Folklor**, Sayı 92, 2011, 113.

³¹⁶ Suraiya Faroqhi, **Osmanlılar Kültürel Tarih**, 1.Baskı, Ankara: Akılçelen Kitaplar, 2018, 325.

çamaşırı olan giysilerin üstlerine ise boyları uzunluklarına göre değişen çakşır, çintiyân gibi beli kuşakla ya da şalla bağlanan bağlanan şalvarlar giymektedirler. Bunların da üzerlerine entari ve yelek giydikleri dış giyim olarak ise ferace, kürk, kaftan giydikleri görülmektedir.

Erkeklerin terekelerine bakıldığında kadınlara göre daha az çeşit giyim eşyaları olduğu görülmektedir. Örneğin 10 Ramazan 1059/ M. 17 Eylül 1649 tarihli belgede³¹⁷ vefat eden Mahmud Efendi'nin malları arasında iki adet köhne bogasi çakşır, köhne kapama ve nefli kapama, üç adet don gömlek, köhne tülbent ve beyaz tülbent, iki adet köhne ihram, bir adet mavi çuka kürk, köhne tülbent kuşak, köhne sof ferace, benefş çuka ferace, köhne zıbın ve beyaz zıbın, köhne sarık, pabuç, peştamal gibi eşyaları olduğu görülmektedir. Evâhir Cümâde'l-ûlâ 1059/ M. 2- 10 Haziran tarihli belgede³¹⁸ ise vefat eden Mehmed Beşe'nin giyim eşyaları daha az bulunmaktadır.³¹⁹ Biri köhne biri siyah iki dolaması, post yeşil kürdiyyesi, köhne çakşır, sarık, kavuk, iki adet gömlek ve donu, köhne kürkü ve köhne heybesi bulunmaktadır.

Sicilde pek çok kumaş türüyle de karşılaşılmaktadır. Kumaşlar ev eşyalarından giyim eşyalarına kadar çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Örneğin 2 Cümâde'l-ûlâ 1059/ M.14 Mayıs 1649 tarihli belgede³²⁰ vefat eden Neslihan'ın malları arasında ipekli kumaş olan si-reng³²¹in giyim aksesuarı olarak si-reng kolan olarak, 18 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 1 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³²² ise vefat eden Safiye'nin mallarında bulunan yorganın si-reng kumaş yorgan olarak kullanıldığı görülmektedir. 18 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 1 Mayıs 1649 tarihli belgede³²³ vefat eden Safiye'nin mallarındaki kumaşlar incelendiğinde kumaş türü olan çatme'den döşek, yastık, minder yapıldığı, başka bir kumaş türü olan beledi'den ise döşek ve yastık yapıldığı, alaca'dan çarşaf ve don yapıldığı, atlas'tan yüz yastığı yapıldığı giysi olarak da entari

317 EŞS, 33, 66b-1.

318 EŞS, 33, 54b-2.

319 Eşyaları arasında Biri köhne biri siyah iki dolaması, post yeşil kürdiyyesi, köhne çakşır, sarık, kavuk, iki adet gömlek ve donu, köhne kürkü ve köhne heybesi bulunmaktadır.

³²⁰ EŞS, 33, 52b-2.

321 Si-reng kelimesi üç renkten oluşan on beşinci, on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda kullanılan ipekli kumaş anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 1116.

322 EŞS, 33, 37a-2.

323 EŞS, 33, 37a-2.

ve kaftan yapıldığı, şami'den yorgan, bogasi'den kapama yapıldığı, bürüncük'ten gömlek görülmektedir. H.1059 yılı Şevval Evâil tarihli şu belgede ise Ali Bey'in terekesin bakıldığında bir kumaş türü olan çuka'nın çuka kaplı post kürk, çuka ferace, bogasi'nin bogasi kapama ve bogasi kürdiye, atlas'ın atlas kapama ve atlas kaftan olarak kullanıldığı görülmektedir.³²⁴ Ayrıca kadifeden kavuk, dimi'den kuşak, alaca'dan kilim, çatme'den yastık, kemhâ'dan çintiyân yapıldığı görülmektedir. Bazı tür kumaşlar sicilde çok az yerlerde geçmekte ve dolayısıyla sadece kullandıkları eşyanın kumaşı olarak görünmektedir.³²⁵ Bazı eşyalar ise hem yatak eşyası hem de ayakta kullanılan giyim eşyası olarak kullanılması ilginçtir. Örneğin 2 Cümâde'l-ûlâ 1059/ M.14 Mayıs 1649 tarihli belgede³²⁶ vefat eden Neslihan'ın eşyaları arasında bir kumaş türü olan ser-â-ser³²⁷in yorgan, yastık ve minder malzemesi ve mest pabuç malzemesi olduğu görülmektedir.

Bazı kumaş türlerinin üretildiği yer ya da memleket isimleriyle beraber kaydedilmesi dikkatimizi çekmektedir. Örneğin 7 Safer 1059/M.20 Şubat 1649 tarihli belgede³²⁸ ve Evâhir Rebî'ü'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede³²⁹ ticaretle uğraşan kişilerin tereke kayıtlarında “*Londra Çuka*” ifadesi bulunmakta, 7 Safer 1059/M.20 Şubat 1649 tarihli belgede³³⁰ ise “*Tire Alacası*” ifadesi bulunmaktadır. Bu bize üretim yeriyle anılan bu kumaşların ticaret yoluyla Edirne'ye geldiğini göstermektedir. Edirne üzerinden yurda giren bu kumaşların buradan alınıp ticari amaçla başka şehirlere götürüldüğü de görülmektedir. Örneğin Evâhir Rebî'ü'l-âhir 1059/ M.4-12 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³³¹ Edirne sakinlerinden olan Yeniçeri Mehmed Beşe'nin Manisa'da ticaret yaptığı mallar arasında fiyatları değişen Londra Çuka'lar bulunmaktadır.

³²⁴ EŞS, 33, 67b-1.

³²⁵ Kumaş çeşidi olarak yalabık ifadesi sadece EŞS, 33, 1a-1de Perihan Hatun'un malları arasında yalabık kaftan olarak geçmektedir. Kumaş çeşidi olan dîbâ ifadesi ise sadece EŞS, 33, 62a-2 de dîbâ entari olarak geçmektedir.

³²⁶ EŞS, 33, 52b-2.

³²⁷ Ser- a-ser kelimesi dokuması altın ya da gümüş telden oluşan değerli kumaş çeşidi demektir. Bkz. Devellioğlu, 1097.

³²⁸ EŞS, 33, 18b-1.

³²⁹ EŞS, 33, 43a-1.

³³⁰ EŞS, 33, 18b-1.

³³¹ EŞS, 33, 43b-1.

Sicilde bazı hayvanların postlarının kıyafetlerde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin 7 Safer 1059/M.20 Şubat 1649 tarihli belgede ³³² ‘‘yeşil ferâce bâ- bost göcen³³³’’ ifadesinin göcen postuyla kaplı yeşil bir ferace olduğu, ‘‘benefş ferâce bâ- bost sincâb’’ ifadesinin ise sincap postundan benefş bir ferace olduğu anlaşılmaktadır.³³⁴ 6 Cümâde’l-âhire 1059/ M.17 Haziran 1649 tarihli şu belgede³³⁵ ise tereke kayıtları arasında ‘‘yeşil kontoş bâ-post çilkafa’’ ifadesi yine hayvanların postlarından kullanılan giyim eşyalarına örnektir.

Sicilde kullanılan eşyalar arasında silahlar da bulunmaktadır. Sicilde kullanılan silah aletleri şunlardır: kılıç, tirkeş³³⁶, tüfeng, hançer³³⁷ Silahlar askeri kökenli kişilerin terekesinde görüldüğü gibi varlıklı, tüccar ya da tarım işiyle uğraşan kişilerin terekelerinde de görülmektedir. Özellikle büyük ticaret ağına sahip kişilerin kendilerini ve mallarını ya da muhtemelen paralarını korumak için yanlarında en az bir adet silah bulundurdıkları görülmektedir. Örneğin 7 Safer 1059/M.20 Şubat 1649 tarihli belgede ³³⁸ büyük tüccar olan Sarrac El-Hâcc Ahmed’in terekesinde ticari değeri yüksek malları ve çeşitli birimde paralarıyla beraber tüfengi bulunması bunu destekler niteliktedir. Ayrıca Sarrac El-Hâcc Ahmed’in terekesinde bulunan tüfengin ‘‘cevherdâr³³⁹ tüfeng’’ olarak ifade edilmesi bu tüccarın silahının bile ekonomik değeriyle doğru orantılı olarak ne kadar kıymetli ve gösterişli olduğunu göstermektedir.

Sicilde birçok kişinin hayvancılıkla ve hayvan ticareti ile uğraştığından dolayı bu kişilerin terekelerinde hayvan eşyalarına rastlanılmaktadır. Örneğin Evâhir Şaban 1059/ M.30 Ağustos- 7 Eylül 1649 tarihli şu belgede³⁴⁰ hayvancılıkla uğraşan

³³² EŞS, 33, 18b-1.

³³³ Barkan’a göre göcen kelimesi sansargillerden bir hayvan olarak belirtilmektedir. Bkz. Barkan, Edirne Askeri Kassamı’na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), 475.

³³⁴ EŞS, 33, 18b-1.

³³⁵ EŞS, 33, 57b-1.

³³⁶ Tirkeş kelimesi içine ok koymak için kullanılan kap anlamına gelmektedir. Mehmed Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, 4.Basım, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1993, 508.

³³⁷ EŞS, 33, 48a-1de vefat eden El-Hâcc Ali’nin malları arasında sim bıçak, tüfeng, kara kılıç, EŞS, 33, 29b-2de vefat eden El-Hâcc Mehmed’in mallarında sim kılıç, sim hançer, tabanca tüfeng, EŞS, 33, 4a-2de vefat eden Mustafa Bey’in malları arasında kara kılıç, tirkeş, EŞS, 33, 65b-1 de ise Frengi kara kılıç, çakmaklı tüfeng bulunmaktadır.

³³⁸ EŞS, 33, 18b-1.

³³⁹ Cevherdâr ifadesi üzerinde elmas olan anlamına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 155.

³⁴⁰ EŞS, 33, 63b-3.

Abdüllatif Çelebi'nin malları arasında iki adet sim reşme, eyer ve teğleti, sim at raht, velence, mavi velence iki adet beyaz velence ve bir adet siyah velence gibi hayvan eşyalarının olduğu görülmektedir. Evâhir Şevval 1059/ M.28 Ekim- 5 Kasım 1649 tarihli şu belgede³⁴¹ ise hayvan sahibi kişinin tereke kaydında sim raht, bukağı, teğleti, eyer ve teğleti, iki adet köhne velence, iki adet üzengi gibi hayvanlar için kullanılan eşyaların olduğu görülmektedir.

Sicilde özellikle çoğunun kadınlara ait olduğu ziynet eşyaları ve değerli takı eşyaları da bulunmaktadır. Takılar genellikle kadınların tercih ettikleri süs eşyası olarak kullanılmaktadır. Bu eşyalar şunlardır: tespih, küpe, bilezik, yüzük, zülüflük, anberîne, saçlık. Kullanılan bu takıların incelediğimizde neyden oluştuğunu, fiziksel özelliklerini ve ağırlık olarak değerlerini görebilmemiz ve bu değerler arasında karşılaştırmalar yapabilmemiz mümkündür. Bu eşyaların bazılarının değerinin ne kadar olduğunu saptamak mümkündür. Örneğin 25 Safer 1059/ M.10 Mart 1649 tarihli şu belgede³⁴² vefat eden Ayşe'nin tek altın bileziği yirmi miskalden yüz altmış iki bahasında, 28 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 11 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³⁴³ vefat eden Safiye'nin altın bileziği yirmi dokuz miskalden yüz otuz iki bahasında kaydedildiği, 2 Cümâde'l-ülâ 1059/ M. 14 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³⁴⁴ vefat eden Neslihan'a ait altın sırça bilezik on bir miskalden yüz otuz bir bahasına, Evâhir Recep 1059/ M.31 Temmuz- 8 Ağustos 1649 tarihli şu belgede³⁴⁵ ise altın bilezik otuz altı miskalden otuz altı bahasına kaydedilmektedir. Ayrıca Evâil Cemâziye'l-evvel 1059/ M.13-22 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³⁴⁶ vefat eden El-Hâcc Ali'nin mal varlığı arasında inci tespih altmış miskalden yüz otuz bahasına, 28 Rebî'ü'l-âhir 1059/ M. 11 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³⁴⁷ Safiye'nin mal varlığı arasındaki inci tespih sekiz buçuk miskalden iki yüz dokuz bahasına, 2 Cümâde'l-ülâ 1059/ M.14 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³⁴⁸ ise inci tespih sekiz miskalden yüz yetmiş bahasına, Evâhir Recep 1059/ M.31 Temmuz- 8 Ağustos tarihli şu belgede³⁴⁹ ise inci tespih

³⁴¹ EŞS, 33, 70a-1.

³⁴² EŞS, 33, 22b-2.

³⁴³ EŞS, 33, 37a-2.

³⁴⁴ EŞS, 33, 52b-2.

³⁴⁵ EŞS, 33, 62a-2.

³⁴⁶ EŞS, 33, 48a-1.

³⁴⁷ EŞS, 33, 37a-2.

³⁴⁸ EŞS, 33, 52b-2.

³⁴⁹ EŞS, 33, 62a-2.

yedi buçuk miskalden iki yüz dokuz bahasına kaydedilmektedir. Ayrıca 2 Cümâde'l-ûlâ 1059/ M. 14 Mayıs 1649 tarihli şu belgede³⁵⁰ geçen ‘‘altunlu zülûf³⁵¹lük’’ ifadesinin değeri on dört miskalden yüz on bir baha olarak kaydedildiği görülmektedir. Ayrıca sicilde kullanılan küpeler inci küpe, zümrüt taşlı küpe, altın küpe çifti, incili zümrüt küpe olarak, yüzükler ise altın yüzük ya da Yemen’den geldiği düşünülen yemenî yüzük olarak kaydedilmektedirler. Defterdeki bir tereke kaydındaki eşyalar arasında mengüş ve küpe ifadelerinin ayrı ayrı kaydedilip belirtilmesi, bunların farklı küpe çeşitleri olabilceğini düşündürmektedir.³⁵² Ayrıca kayıtlarda geçen saçlık³⁵³ ifadesi inci saçlık olarak, anberîne³⁵⁴ ifadesi ise altın anberîne olarak kaydedilmektedir.

Sicilde Edirne’de de güzel kokuların çeşitli malzemelerle kullanımının olduğu görülmektedir. İncelediğimiz tereke kayıtlarında, buhûr-dânlık³⁵⁵ (tütsülük) ve içine gülsuyu konan gül-âb-dân³⁵⁶, daha çok tütsü için kullanılan ûd ağacı³⁵⁷, güzel kokulu olup tespih de yapılan kalembeg ağacı³⁵⁸, kadınların güzel kokusu için boyunlarına astıkları anberîne bulunmaktadır.

Tereke kayıtlarında bulunan eşyalar arasında kitaplar da bulunmaktadır. Eğitim düzeyini göstermesi açısından dikkati çeken kitaplara biri kadın terekesi olmak üzere toplam altı adet tereke kaydında rastlanılmaktadır. Bu kitaplar arasında mesleki bilgiler içeren kitaplar da bulunmaktadır. Örneğin 20 Zilhicce 1058/ M. 5 Ocak 1649

³⁵⁰ EŞS, 33, 52b-2.

³⁵¹ Orjinali zülûf olarak geçen zülûf ifadesi yüzün sağına ve soluna sarkıtılan saç anlamına gelmektedir. Bkz. Mehmed Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, 4.Basım, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1993, 295.

³⁵² Suraiya Faroqhi, **Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak**, 4.Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018, 222.

³⁵³ Saçlık, nasıl görüldüğü tam anlaşılamamakla beraber iki tarafı birbirine bağlanan ve saça takılıp sarkıtılan şey olarak düşünülebilir. Bkz. Gülser Oğuz, 61 Numaralı Edirne Şer’iye Siciline Göre 17.Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü, **Milli Folklor**, Sayı 92, 2011, 113.

³⁵⁴ Anberîne ifadesi kadınların içine anber koyup boyunlarına geçirdikleri kolye anlamına gelmektedir. Bkz. Barkan, Edirne Askeri Kassamı’na Ait Tereke Defterleri (1545- 1659), 473.

³⁵⁵ EŞS, 33, 52b-2de vefat eden Neslihan’ın mal varlığı arasında bir adet altın anberîne bulunmaktadır.

³⁵⁶ EŞS, 33, 62a-2 - EŞS, 33, 67b-1 - EŞS, 33, 37a-2deki tereke kayıtlarında bûhur-dânlık ifadesi geçmektedir.

³⁵⁷ EŞS, 33, 67b-1, 70a-1, 37a-2, 1a-1 deki tereke kayıtlarında gül-âb-dân ifadesi geçmektedir.

³⁵⁸ EŞS, 33, 48a-1de vefat eden El-Hâcc Ali’nin kalan malvarlığı arasında ûd ağacı bulunmaktadır.

³⁵⁸ EŞS, 33, 48a-1de vefat eden El-Hâcc Ali’nin kalan malvarlığı arasında kalembeg ağacı bulunmaktadır.

tarihli Şu belgede³⁵⁹ vefat eden Darülhadis Medresesi Müderrisi olan Ramazan Efendi'nin terekesinde ‘*kitâb-ı kadîhân*’ olarak ifade edilen mesleki olarak kullandığı kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplar arasında tarihi kitapların da bulunduğu görölmektedir. Örneğin Evâhir Rebî’ü'l-âhir 1059 / M. 4-12 Mayıs 1649 tarihli belgede³⁶⁰ vefat eden Mehmed Çelebi'nin eşyaları arasında bulunan İskendernâme olarak ifade edilenin aslında tarihi bir kitap olduğu anlaşılmaktadır.³⁶¹ Bazı kitaplar da dini bilgiler ile alakalıdır. Örneğin Evâhir Ramazan 1059/ M. 28 Eylül- 6 Ekim 1649 tarihli Şu belgede³⁶² bağıcılıkla meşgul olan Yusuf Efendi'nin terekesinde ‘*kelâm-ı izzet*’ olarak ifade edilen iki adet kitap ve 10 Rebî’ü'l-âhir 1059/ M.23 Nisan 1649 tarihli Şu belgede³⁶³ vefat eden Mehmed Halife'nin terekesinde ‘*kelâm-ı Şer'if hediye*’ olarak ifade edilen kitap ve 11 Rebî’ü'l-âhir 1059/ M.24 Nisan 1649 tarihli Şu belgede³⁶⁴ vefat eden Fatma'nın terekesinde ‘*kitâb imâdü'l-islâm*’ olarak ifade edilen kitaplar dini özellikleri olan kitaplardır. Ayrıca tam olarak ne üzerine yazıldığını anlaşılamayan fakat isminden fikir yürütebilen kitaplar da bulunmaktadır. Örneğin 11 Rebî’ü'l-âhir 1059/ M.24 Nisan 1649 tarihli belgede³⁶⁵ ve Evâhir Cümâde'l-âhire 1059/ M.2- 10 Temmuz 1649 tarihli belgede³⁶⁶ geçen ‘*Türkî Kitap*’ ifadelerinin Türk edebiyatı ile ilgili kitaplar olabileceği düşünölmektedir. Ayrıca kadın erkek olarak bakıldığında 11 Rebî’ü'l-âhir 1059/ M.24 Nisan 1649 tarihli Şu belgede³⁶⁷ vefat eden Fatma'nın geride kalan eşyaları arasında değerleri farklı iki adet ‘*Türkî kitap*’ ve bir adet ‘*kitâb imâdü'l- islâm*’ adlı kitaplarının olması kadınların da kitap sahibi olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Sicilde birtakım ölçü aletleri de kullanılmaktadır. Sicilde kullanılan ölçü aletleri Şunlardır: küp, pastav³⁶⁸, kantâr, dirhemle beraber vezne, mîzân³⁶⁹, kıyye³⁷⁰, kîle³⁷¹,

³⁵⁹ EŞS, 33, 8b-1.

³⁶⁰ EŞS, 33, 43a-1.

³⁶¹ EŞS, 33, 51a-1.

³⁶² EŞS, 33, 68b-1.

³⁶³ EŞS, 33, 45a-1.

³⁶⁴ EŞS, 33, 40b-1.

³⁶⁵ EŞS, 33, 40b-1.

³⁶⁶ EŞS, 33, 68b-3.

³⁶⁷ EŞS, 33, 40b-1.

³⁶⁸ Pastav İnalıcık'a göre elli arşına o da otuz iki bin beş yüz metreye denk gelmektedir. Bkz. Halil İnalıcık, **Seçme Eserleri- XII Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi- I 1300-1600**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, 467.

³⁶⁹ Mîzân kelime olarak bir Őeyler ölçmek için kullanılan terazi, tartı gibi ölçü aleti anlamlarına gelmektedir. Bkz. Devellioğlu, 762; Cengiz Kallek, Ölçü, **DİA**, Cilt 37, İstanbul: Türkiye Diyanet

zirâ³⁷²,okka³⁷³, dest. Bu ölçü birimleri tarif ettikleri şeylerin büyüklüğünü ya da küçüklüğünü daha iyi anlamaya olanak sağlamaktadır. Örneğin H.1059 yılı Rebî'ü'l-âhir 10 tarihli belgede ticaret için gittiği Manisa'da vefat eden Yeniçeri Mehmed Beşe'nin malları arasında farklı farklı renklerde çok sayıda Londra çukaların zirâ' değerleri renklerine göre değişmekle birlikte uzunluklarının pastav olarak ifade edilmesi yüksek ihtimalle Mehmed Beşe'nin ne kadar büyük kumaş ticareti yaptığını gözler önüne sermektedir.³⁷⁴ Bu ölçülerden bazıları ise kişilerin mesleklerini ne ölçüde icra ettikleri hakkında bilgi vermektedir. Örneğin Evâsıt Rebî'ü'l-evvel 1059/M.25 Mart- 3 Nisan 1649 tarihli belgede³⁷⁵ Edirne sakinlerinden olup İstanbul'da vefat eden Kadı Mehmed'in terekesinde döşek, yastık, tencere, peşkir, kahve ibriği vesaire gibi değersiz birkaç eşyası ve birkaç tarım eşyası ve mesleki eşyası bulunmakta hatta Muhammed Çavuş ve Hüseyin Dede isimli kişilerden borç para aldığı görülmektedir. Kadı Mehmed'in kendi eşyalarının geçimini devam ettirecek kadar ve değersiz olmaları ve başkalarından borç alacak kadar maddi yetersizlik içinde olmasının yanında çok önemli olan mesleki eşya olarak terekesinde mîzân bulunması Edirne'de pazar fiyatlarının ve narh kontrolünün adaletle yapıldığını göstermektedir.

Vakfi Yayınları, 2007, 28-31. Ayrıca mîzân kelimesi Kuran'da da ölçme ve tartma olarak geçmektedir. Bkz. **Kuran-ı Kerîm**, Hud Suresi, 84.Ayet – Rahman Suresi, 7-8. Ayet.

³⁷⁰ Kıyye genel olarak okka ya da dört yüz dirhem anlamlarına gelmektedir. Ayrıca farklı dönemlerde ve yerlerde kıyyenin kaç dirheme karşılık geldiği değişmektedir. Mesela 1502'de Edirne'de 600 dirhem, 1593'te İzmir'de 300 dirhem olarak geçtiği görülmektedir. Bkz. Cengiz Kallek, Okka, **DİA**, Cilt 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007, 338; Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri 2**, 1.Baskı, İstanbul: OSAV Yayınevi, 1990, 390; Feridun Emecen, XVI. Asrın İkinci Yarısında İstanbul ve Sarayın İaşesi için Batı Anadolu'dan Yapılan Sevkiyat, **Tarih Boyunca İstanbul Semineri**, İstanbul 1989, 197- 230

³⁷¹ Kîle buğday ve buğday gibi hububatlar, tahıllar için kullanılan ölçektir. Bkz.Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, 256. Genel olarak Osmanlı'da kîle, 20 okkaya yani 25.659 kilograma eşittir. Bkz. İnalçık, **Seçme Eserleri- XII Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi- I 1300-1600**, 464- 465; Walter Hinz, **İslam'da Ölçü Sistemleri**, (çev. Acar Sevim), İstanbul: Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1990, 51.

³⁷² Zirâ', İnalçık'a göre arşun ile aynı anlama gelmekte olup 68.579 cm iken, Hinz'e göre ise 65 cm'dir. Ayrıca Hinz, zirâ' nın Hindistan coğrafyasında başka cm'lere karşılık geldiğini de belirtmektedir. Bkz. İnalçık, **Seçme Eserleri- XII Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi- I 1300-1600**, 461; Hinz, **İslam'da Ölçü Sistemleri**, (çev. Acar Sevim), 97.

³⁷³ Dört yüz dirheme eşit olan okka İnalçık'a göre 1,2822945 kg, Hinz'e göre 1.2828 kg, Sahillioğlu'na göre ise 1.2288 kg'dır. Bkz. İnalçık, **Seçme Eserleri- XII Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi- I 1300-1600**, 465; Walter Hinz, **İslam'da Ölçü Sistemleri**, 30; Halil Sahillioğlu, Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1525 Yılı Sonunda İstanbul'da Fiyatlar, **Belgelerle Türk Tarih Dergisi**, Sayı 1, 1967, 39.

³⁷⁴ *EŞS*, 33, 45a-1.

³⁷⁵ *EŞS*, 33, 33b-2.

SONUÇ

33 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicili 17. yüzyıl ortalarına ait olup incelenen bu defterde konusu insan olması bakımından toplumda var olan problemlerin bugünden de farklı olmayan ölüm, miras, alım satım gibi davaların olduğu tespit edilmektedir. Konusu ölüm olan belgelerde ise günümüzde olduğu gibi kimlerin varis olabileceği, mal paylaşımı, hisse paylaşımının ne şekilde olduğu gibi insanlar arasında ölen kişinin mallarına ait çekişmeler görülmektedir. Kimsesi olmayan kişilerin ise mallarına el koyan hazine emininin ellerindeki malları satarak hazineye aktardığı, bu kişilerin yeniçeri olması halinde ise Yeniçeri Ağası'nın bu mal varlığına el koyduğu eğer ölüm şehir dışında gerçekleşmiş ise şehir dışına el koyması için askeri bir görevli gönderdiği görülmektedir. Buradan hareketle kimsesi olmayan kişilerin mal varlıklarının ister sivil ister askeri kökenli olsun hazineye intikal ettiği görülmektedir. Belgelerde alım satımla ilgili olarak mülk menzillerin, içinde hayvanlarıyla ve aletleriyle çiftliklerin, arsaların, bağların alımı ve satımı gibi günümüzdeki hukuki işlemlerin aynılarının yapıldığı görülmektedir. Bu işlemler o dönemde kayıt altına alınması günümüzdeki tapu işlemleriyle benzerlik göstermektedir. Özellikle mülkler belirtilirken kaç katlı oldukları, varsa müştemilat gibi kısımlarının belirtilmesi

Osmanlı evleri hakkında sicilin ait olduğu yüzyıl için kısmi bilgiler vermektedir.³⁷⁶ Mülk menzillerin genellikle tahtâni ve fevkanî bir ya da iki kat olduğu ve bu menzillerin içlerinde odaları, sofaları, mutfakları, fırınları, kilerleri ve hatta balkonları olduğu, dış kısımlarında ise genellikle bahçeleri ya da avluları olduğu görülmektedir. 16.yüzyıl ortalarında Osmanlı Edirne'sinde evlerin genellikle iki katlı yapıda olmaları apartmanlaşmanın buradan geldiğini göstermektedir. Ayrıca bazı odaların bir kat altta ya da bir kat üstte olması günümüzdeki dubleks yapıları akla getirmekte ve bazı mülklerin dışarıdan başka içeriden başka kat sayısı olarak verilmesi bu yapıların yine günümüzdeki gibi kot farkları olarak kullanıldığını göstermektedir. Mülklerin konumları tarif edilirken verilen cephe bilgileri de işe yaramaktadır. Tarik-i âmm denilen herkese açık yollara cephesi olan mülklerden ise kentte bloklaşma ya da avluların bitişik olup olmadığı ve dolayısıyla şehir planlaması bilgilerine ulaşılabilir.³⁷⁷

İncelenen defterde bazı kayıtlarda günümüzde örnekleri görülmeyen kölelerle alakalı kayıtlara rastlanılmaktadır. Kölelerin durumları incelendiğinde kölelerin sahipleri tarafından karşılıksız azad, tedbir-i mukayyed yöntemleriyle azad oldukları, velâ hakkıyla mirastan hak sahibi olabildikleri, mahkemelerde söz sahibi oldukları görülmektedir.

Defterde aile yapısına dair bilgilere de ulaşılmaktadır. Defterde genellikle tek eşlilik görülmekle beraber birkaç kayıta erkeklerin iki eşi olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Edirne'de sosyolojik yapıya bakıldığında tek eşliliğin hakim olduğu görülmektedir. Sicilde vakıflarla ilgili kayıtlar incelendiğinde mallarının dışarı gitmesini istemeyip aile içinde kalmalarını isteyen kişilerin evlatlık vakıf yöntemine başvurup nasıl hayır altında mal koruma yöntemlerine gittikleri görülmektedir.

İncelenen kayıtlardan Edirne'de tarım ve hayvancılığın yapıldığına dair kayıtlar bulunmaktadır. Özellikle bir tarım ürünü olan üzümün şırası, hoşafı, pekmezi ve hatta turşusu yapıldığı görülmektedir. Kayıtlarda hububat ürünleri olarak çavdar, arpa, yulaf, darı, buğday gibi tahılların olduğu bunların hayvan yemi olarak da

³⁷⁶ Turan Açık- Ömer İskender Tuluk, Osmanlı Mimarlığının Metinsel Dili: Mimarlık Tarihi Yazımında Şer'iyeye Sicillerinin Yeri, **TALİD**, Cilt 7, Sayı 13, 2009, 468.

³⁷⁷ Suraiya Faroqhi, **Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler**, 50

kullanıldığı görülmektedir. Fakat arpa, buğday, yulaf gibi hububatların farklı değerlerde hareketlerinden dolayı genel bir değer bilgisine ulaşılamamaktadır. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere sayıca fazla büyükbaş ve küçükbaş hayvanları olan kişilerin hayvan ticareti yaptığı tespit edilmektedir. Buradan hareketle sicildeki kayıtlara bakıldığında tarımın hayvancılığa göre daha yaygın olarak yapıldığı görülmektedir. Hayvancılığın ise daha çok ticaret amaçlı yapıldığı görülmektedir.

Edirne’de geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayanlar olduğu gibi debbağ, helvacı, kürkçü, bakkal, nalbur gibi şehir ekonomilerinin temelini oluşturan esnaf ve zanaat mesleklerinin olduğu da görülmektedir. Ayrıca Edirne’de ticari hayatın çok geniş sahalarına ulaştığına dair çeşitli şehirlerin, diyarların, memleketlerin ticari malları bulunmaktadır. Yine Edirne’den götürülen bez, kumaş türünde ticari değeri olan cins eşyaların başka şehirlere giden tüccarlar aracılığıyla pazarlanıp satıldığı görülmektedir. Defterde yerli ve yabancı çeşitli para birimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Esedî, riyâl, zolota gibi yabancı birimlerinin karşılık gelen değerlerine ulaşılmaktadır. Buradan hareketle başka diyarlara Edirne üzerinden bir ticaret ağı kurulduğu ve sermaye olarak yabancı para akışının da olduğu görülmektedir.

İncelenilen deftere göre kadınlar konusu insan olan her yerde toplumsal hayata katılım göstermektedirler. Sicile göre kadınlar ticaret yapabilmekte, mudarebe yöntemiyle dükkân işletebilmekte ya da gayrimenkulleri üzerinden gelir elde edebilmektedirler. Hatta kayıtlarda bir kadının yüz otuz odalı dükkânları ve çeşitli sayıda kumaş ve bez çeşitleri olduğu tespit edilmektedir. Buradan hareketle kadınların ekonomiye katılım sağladıkları görülmektedir. Ayrıca sicilde kadınların direk ya da vekilleri aracılığıyla mahkemelere başvurup dava açabildikleri tespit edilmektedir. Bu durum kadınların ekonomide olduğu gibi hukuk alanında da hak sahibi olup bu haklarını kullanabildiklerini göstermektedir.

33Numaralı Edirne Şer‘iyye Sicili’ndeki belgeler incelenip değerlendirilmeye, elde edilen bilgilerden sosyal, hukuki, ekonomik, sosyolojik duruma dair tespitler yapılmaya çalışılmaktadır. Ulaşılan bu bilgilerin daha sonra Edirne tarihini ve Şer‘iyye Sicilleri’ni araştırıcılara bilgi kaynağı olması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Malzemeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA), **Meşihat - Meşihat Şer'iyeye Sicili Defterleri Fonu (MŞH.ŞSC.D)**, 3902, 33N. , 13 Zilka'de 1058-10 Recep 1059.

Kitaplar

Akgündüz A (1990) Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri 2, (OSAV Yayınevi, İstanbul)

Akdağ M (1995) Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, Cilt 2, 1453- 1559 (Cem Yayınları, İstanbul)

Cin H (1987) Miri Arazi ve Bu Arazinin Özel Mülkiyete Dönüşümü (Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya)

Çizakça M (1999) İslam Dünyasında ve Batı'da İş Ortaklıkları Tarihi (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul)

Faroqhi S (2007) Orta Halli Osmanlılar 17.Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler (Türkiye İş Bankası ve Kültür Yayınları, İstanbul)

Faroqhi S (2018) Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak, (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul)

Faroqhi S (2018) Osmanlılar Kültürel Tarih (Akılçelen Kitaplar, Ankara)

Faroqhi S (2018) Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam (Tarih Vakıf Yurt Yayınları, İstanbul)

Gökbilgin MT (1977) Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul)

Gökbilgin MT (1992) Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Enderun Yayınları, İstanbul)

Güneş K (2014) *Arapça - Türkçe Sözlük* (Mektep Yayınları, İstanbul)

- Hinz W (1990) İslam'da Ölçü Sistemleri (Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul)
- İnalcık H (2017) Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I Klasik Dönem 1302-1606 Siyasal Kurumsal ve Ekonomik Gelişim (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul)
- İnalcık H (2017) Seçme Eserleri XII Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi I 1300-1600 (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul)
- İnalcık H- Quataert D (2004) Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1600-1914 (Eren Yayıncılık, İstanbul)
- Köprülü M.F (1986) Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri (Ötüken Yayınları, İstanbul)
- Kuran-ı Kerîm, Hud Suresi, 84.Ayet- Rahman Suresi, 7-8. Ayet.
- Kurt Y-Ceylan M (2017) Osmanlı Paleografyası ve Osmanlı Diplomatası (Akçağ Yayınları, Ankara)
- Kütükoğlu MS (1994) Osmanlı Belgelerinin Dili Diplomatik (Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Kütükoğlu M (1983) Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri (Enderun Yayınları, İstanbul)
- Nutku Ö (1972) IV. Mehmed'in Edirne Şenliği 1675 (TTK Yayınları, Ankara)
- Ortaylı İ (2017) Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devlet'inde Kadı (Kronik Kitap Yayınları, İstanbul)
- Özcan T (2003) Osmanlı Para Vakıfları Kanuni Dönemi Üsküdar Örneği (TTK Basımevi, Ankara)
- Öztürk S (1995) Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri Sosyo- Ekonomik Tahlil (OSAV Yayınları, İstanbul)
- Pakalın M. Z (1993) *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* I- II- III (M.E.B. Yayınları, İstanbul)
- Pamuk Ş (2018) Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul)
- Pamuk Ş (2005) Osmanlı Türkiye İktisadi Tarihi 1500- 1914 (İletişim Yayınları, İstanbul)
- Peremeci O. N (1939) Edirne Tarihi (Bellek Yayınları, İstanbul)
- Sami Ş (2015) *Kâmûs-ı Türkî* (Şifa Yayınevi, İstanbul)

- Sarıcalıoğlu ME (2001) Mali Tarih Açısından Osmanlı Devletinde Merkez Taşra İlişkileri II. Mahmud Dönemi Edirne Örneği (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara)
- Tabakoğlu A (2016) İslam İktisadına Giriş (Dergâh Yayınları, İstanbul) 349.
- Taş H (2008) Merkezi Mutlak Yönetim Modeli İçinde Yerel Unsurlar: Ankara Örneği, Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi (Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul)
- Tosyavizade RO (2013) Edirne Rehnüması Edirne Şehir Kılavuzu (Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, İstanbul)
- Uzunçarşılı İ.H. (1988) Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı (TTK Yayınları, Ankara)

Makaleler

- Açık T (2016) Beşe Unvanı Hakkında. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* 62 (2015/2): 37- 64.
- Açık T- Tuluk Ö.İ. (2009) Osmanlı Mimarlığının Metinsel Dili: Mimarlık Tarihi Yazımında Şer'iyeye Sicillerinin Yeri. *TALİD*, 7(13): 468.
- Alper D, Erdoğan C (2009) 16. ve 18 yy Arasında Bursa Para Vakıfları ve Bursa Ekonomisine Etkileri. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 28(1), 85- 99.
- Barkan Ö (1970) XVI. Asrın İkinci Yarısında Türkiye'de Fiyat Hareketleri. *Belleten*, 36: 561- 562.
- Barkan Ö. L (1966) Edirne Askeri Kassamı'na Ait Tereke Defterleri 1545- 1659. *TTK Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi* 3 (5-6): 1- 479.
- Barkan Ö.L (1993) Edirne ve Civarındaki Bazı İmâret Tesislerinin Yıllık Muhasebe Bilançoları. *TTK Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, 1(1-2): 257.
- Barkan Ö. L (1940) Şer'î Miras Hukuku ve Evlâtlık Vakıflar. *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası* 6(1): 156- 181.
- Berki A. H (1965) Vakıfların Hukuk ve Tarih Bakımından Kıymeti. *Vakıflar Dergisi* 6: 5- 9.

- Bozkurt F (2015) İstanbul Evlerinin İçi. Antik Çağ'dan XXI.Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi Mimari, 384.
- Bozkurt F (2013) Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları. *TALİD*, 11(22): 193- 229.
- Canım R (2015) Edirne. *Yeni Türkiye Rumeli Balkanlar* 2(67): 1436- 1459.
- Cin H (1966) Osmanlı Toprak Hukukunda Miri Arazinin Hukukî Rejimi ve Bu Arazinin TMK. Karşısındaki Durumu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22(1): 748- 796.
- Çakır İ. E (2014) Osmanlı Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550- 1684. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 36: 201- 216.
- Çetin A (1978) Arşiv Terimleri ve Deyimleri. *Vakıflar Dergisi* 12: 351- 394.
- Çiftçi C (2004) 18.Yüzyılda Bursa'da Para Vakıfları ve Kredi İşlemleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi* 23(36): 79 – 102.
- Darkot B (1993) Edirne, Coğrafi Giriş. *Edirne'nin 600.Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı* TTK Basımevi Ankara: 1- 12.
- Dinç G (2005) Şer'iyeye Sicillerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Antalya'da Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu. *OTAM* 17: 1- 19.
- Duman A (2007) Kadı Defterleri (Şer'iyeye Sicilleri), Mahiyetleri, Muhtevaları ve İslam Hukuku Açısından İncelenmelerinin Önemi. *Ekev Akademi Dergisi* 11(33): 139- 156.
- Ekin Ü (2010) 17.Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi* 29(47): 23- 37.
- Emecen F (1989) XVI. Asrın İkinci Yarısında İstanbul ve Sarayın İaşesi için Batı Anadolu'dan Yapılan Sevkıyat. *Tarih Boyunca İstanbul Semineri*: 197- 230.
- Ergenç Ö (1982) XVIII.Yüzyılın Başlarında Edirne'nin Demografik Durumu Hakkında Bazı Bilgiler. *XI. Türk Tarih Kongresi Bildiriler*, 3: 1422.
- Eyice S (1993) Bizans Devrinde Edirne Tarihinde Başlıca Olaylar. *Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı* TTK Basımevi Ankara: 39- 76.
- Fekete L (1965) XVI.Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendisinin Evi (çev. Sadrettin Karatay). *Belleten*, 29(116): 615- 638.

- Fekete, XVI.Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendisinin Evi (M.Tayyib Gökbilgin). *Belleten*, 43(170): 457- 480.
- Gökbilgin T (1993) Edirne Şehrinin Kurucuları. *Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, TTK Basımevi Ankara: 161- 178.
- Günay V (2013) Balkan Şehir Tarihleri Kaynağı Olarak Şer'ıye Sicillerinin Envanter ve Kataloglarının Tespiti Hakkında. *Tarih İncelemeleri Dergisi* 18(2): 71-82.
- İnalcık H (1993) Edirne'nin Fethi, Edirne. *Edirne'nin 600.Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, TTK Basımevi, Ankara: 137-159.
- İnalcık H (1953) 15.Asır Türkiye İktisadî ve İçtimaî Tarihi Kaynakları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4): 52.
- İnalcık H (1943) Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak. *DTCF Dergisi*, 1(2): 89.
- Kazıcı Z (2003) Osmanlı Devletinde Din ve Hukuk. *İstem* 1(1): 61- 81.
- Kazıcı Z (2005) Osmanlı Müesseselerinin Yazılı Kaynakları. *İstem* 3(5): 105- 133.
- Maydaer S (2006) Osmanlı Klasik Döneminde Kadınların Servet Edinme Yolları Bursa Örneği. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15(2): 365- 381.
- Oğuz G (2011) 61 Numaralı Edirne Şer'ıye Siciline Göre 17.Yüzyılda Edirneli Kadınların Giyim Kuşam Kültürü. *Milli Folklor* 92: 106- 116.
- Ortaylı İ (1977) Osmanlı Şehirlerinde Mahkeme. *Prof. Dr. Bülent N.Esen'e Armağan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, Ankara: 245- 264.
- Sahillioğlu H (1967) Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1525 Yılı Sonunda İstanbul'da Fiyatlar. *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 1: 39.
- Sahillioğlu H(1993) XVII. Asrın İlk Yarısında İstanbul'da Tedavüldeki Sikkelerin Râici. *TTK Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, 1(1-2): 232.
- Semiz Y (2016) Osmanlı Devleti'nde Para Vakıfları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 19(1): 89- 101.
- Temiz M- Açık T (2017) 1- 3 Numaralı Amasya Şer'ıye Sicillerine Göre Mülk Satışları. *Uluslararası Amasya Sempozyumu Bildirileri*: 597.
- Udovitch, A.L. (1970) Partnership and Profit in Medieval Islam. *Princeton University Press* : 71.
- Uğur Y (2015) Mahalle Biyografilerine Bir Katkı: Osmanlı Dönemi Edirne'sinden Dört Örnek. *Şehir ve Toplum Dergisi* 3: 63- 74.

- Uğur Y (2003) Mahkeme Kayıtları (Şer'iyeye Sicilleri): Literatür Değerlendirmesi ve Bibliyografya. *TALİD*, 1(1): 305-344.
- Uzunçarşılı İ.H. (1935) Şer'i Mahkeme Sicilleri. *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 5(29): 366.
- Yardım G (2018) Sultanların Ev İçi Döşemeleri ve Mobilyaları (17.Yüzyıl Başından 20.Yüzyılın Başına). *Mavi Atlas*, 6 (1): 25- 47.
- Yardım G (2010) Tereke Kayıtlarından Hareketle Bir Osmanlı Vezirinin 18. Yüzyılın Başlarındaki Yaşam Tarzı Amcazâde Hüseyin Paşa. *Milli Folklor*, 88: 99.
- Yediyıldız B (1984) 17. Asır Türk Vakıflarının İktisadi Boyutu. *Vakıflar Dergisi* 18: 4- 41.

Tezler

- Buyuk O (2009) Şer'iyeye Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın Ortalarında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Edirne.
- Diktaş A (2008) XVI. Yüzyılın Son Çeyreğinde Edirne'de Sosyal Hayat. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Edirne.
- Karagedikli G (2011) In Search Of A Jewish Community In The Early Modern Ottoman Empire: The Case of Edirne Jews C. 1686-1750. Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Kuşu S (2009) Şer'iyeye Sicillerine Göre h.1065-1079/m. 1655-1669 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Edirne.
- Oğuz G (2013) Bir Osmanlı Kentinde Taşınır ve Taşınmaz Mal Varlığına Dayalı Servet Analizi: Edirne Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Yeniçağ Anabilim Dalı, Ankara.
- Sak İ (1992) Şeriyeye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler 17. ve 18. Yüzyıllar. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, Konya.

- Sahillioğlu H (1958) Kuruluřtan XVII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerine Bir Deneme. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakóltesi, İstanbul.
- şahin R (2006) Edirne Gümrüklerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Edirne'de Ticari Hayat. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Edirne.
- Tak E (2009) Diplomatik Bilimi Bakımından XVI-XVII. Yüzyıl Kadı Sicilleri ve Bu Sicillerin İhtiva Ettiği Belge Türlerinin Form Özellikleri ve Tanımlanması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Tiktaş S (2014) XVI. Yüzyıl Edirne şehri: Demografik Toplumsal ve Ekonomik Yapı. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.
- Uğur Y (2014) The Historical Interaction Of The City With Its Mahalles: Ottoman Edirne In The Late Seventeenth and Early Eighteenth Centuries. Doktora Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yiğit A (1998) XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Edirne Kazası. Basılmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Muğla.

Ansiklopediler

- Akgündüz A (2000) *İ'lâm Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 22 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Akgündüz A (2002) *İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: şer'iyeye Mahkemeleri ve şer'iyeye Sicilleri Türkler Ansiklopedisi* Cilt 10 (Yeni Türkiye Yayınları, Ankara)
- Akgündüz A, Oğuz M (1998) *Hüccet Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 18 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Aktan H (2005) *Miras Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 30 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)

- Aktan H (2013) Zevi'l-Erhâm *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 44 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Apaydın H. Y (2000) İbrâ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 21 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Atar F (2006) Mükâtebe *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 31 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Atar F- Ortaylı İ(2001) Kadı *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 24 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Aybakan B (2011) Temlik *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 40 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Aydın M. A, Hamidullah M (2002) Köle *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 26, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara)
- Aydın M. A (2003) Mahkeme *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 27 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara)
- Bakkaloğlu A (2011) Tefvîz *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 40 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Bardakoğlu A (1992) Bülûğ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 6 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Bardakoğlu A (1998) Hibe *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 17 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Bizbirlik A (2002) Osmanlı Devleti'nde Ticaret ve Üretime Dair Değerlendirilebilir Bir Kaynak: "Tereke Defterleri" ve Edirne Tereke Defterleri Üzerine Bir Deneme *Türkler Ansiklopedisi* Cilt 10 (Yeni Türkiye Yayınları, Ankara)
- Bozkurt N (2013) Lakap *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 27 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara)
- Erbay C (2006) Nafaka *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 32 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Gökbilgin M. T (1994) Edirne *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 9 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Günay H. M (2012) Vakıf *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 42 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)

- İnalcık H (2008) Rumeli *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 35 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- İnalcık H (2012) Timar *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 41 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara)
- İpşirli M (1993) Çelebi *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 8 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Kallek C (2007) Okka DİA *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 33 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Kallek C (2007) Ölçü *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 37 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Karaman H (1991) Asabe *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Köprülü O. F (1992) Bey *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 6 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Köse S (2008) Rüşd *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 35 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Küçükaşçı M. S (2009) Seyyid *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 37 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Kütükoğlu M. S (1992) Buyruldu *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 11 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Kütükoğlu M. S (1995) Ferman *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 12 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Kütükoğlu M. S (2011) Temessük *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 40 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Sümer F (1998) Ağa *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 1 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Özaydın A (2012) Unvan *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 42 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara)
- Özcan A (1994) Edirne Vak'ası *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 10 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)
- Özcan A (2003) Mehmed IV *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 28 (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara)

Özcan T (2005) Muhallefât *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 30
(Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)

Özen Ş (2013) Velâ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 43 (Türkiye
Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)

Özgüdenli O.G (2012) Vakfiye *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 42
(Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)

Uğur Y (2010) Şer‘iyye Sicili *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* Cilt 39
(Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Sevnur ÇEVİK

Uyruğu: T.C.

E-posta: zefhnur@hotmail.com

Yazışma Adresi: zefhnur@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum ve Bölüm	Mezuniyet Tarihi
Lise	Lüleburgaz Lisesi- TM	2006
Lisans	SDÜ- Kamu Yönetimi Bölümü	2011
Yüksek Lisans	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi- Tarih	Devam Ediyor

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
-	-	-

YABANCI DİL: İngilizce, Yökdil İngilizce Sınav Puanı 55

YAYINLAR: SEVNUR ÇEVİK, OSMANLI DEVLETİNDE TAŞRA TEŞKİLATI, ULUSLARARASI SOSYAL VE İSLAMİ BİLİMLER KONFERANSI BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI 22 Aralık 2017, KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ, İSSOİC 2017. SEVNUR ÇEVİK, OSMANLI HUKUKUNDA MAHKEME KAYITLARI ÜZERİNE; ŞER'İYYE SİCİLLERİ VE KADI, ULUSLAR ARASI SOSYAL VE

İSLAMİ BİLİMLER KONFERANSI BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI 22
ARALIK 2017, KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ, İSSOİC 2017.

